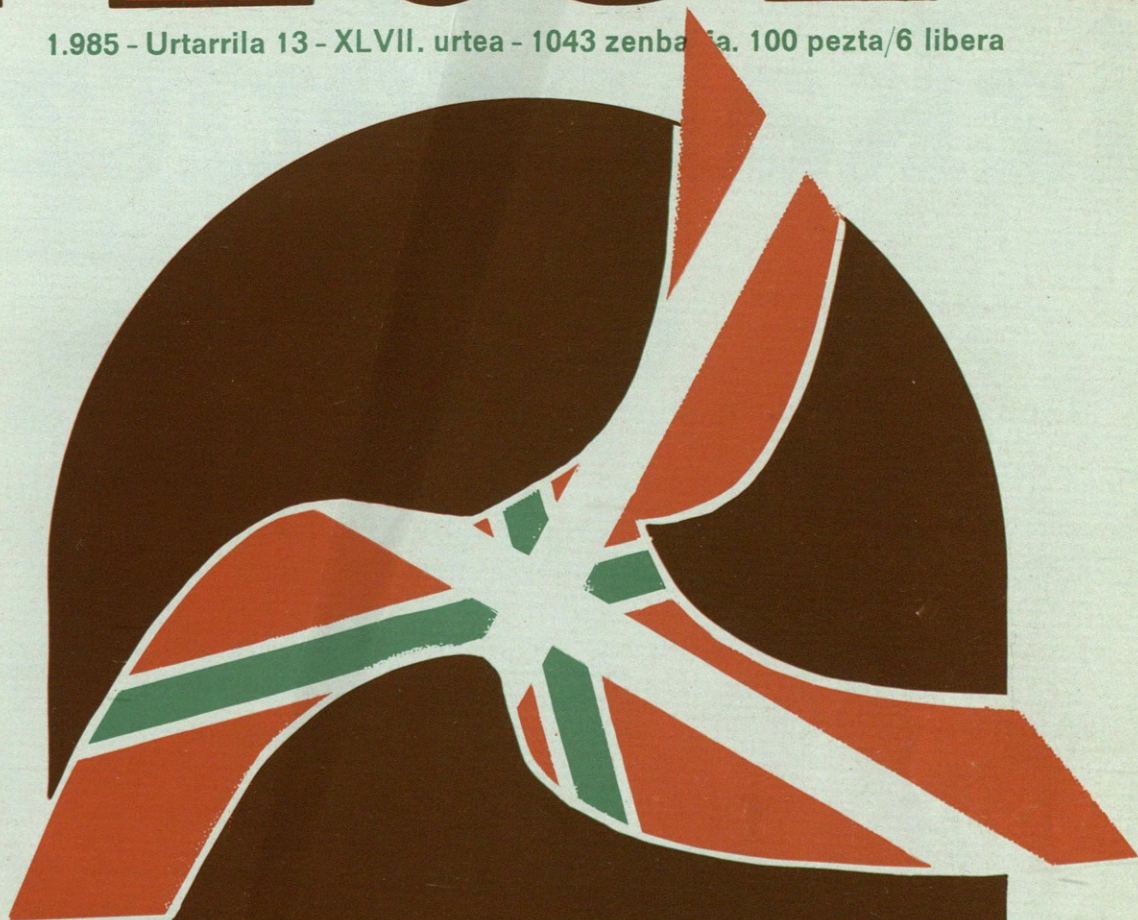

ARGIA

1.985 - Urtarrila 13 - XLVII. urtea - 1043 zenbakia. 100 pezta/6 libera

Kiroletako Euskal Federazioa

DIRUA MADRILEN DAGO

1984, transizio urtea iparraldean

Patri Goialderekin Jazzaz mintzo

**MARTIN ORBEREKIN
ELIZAZ ETA POLITIKAZ**

Gure ahalegina Bizkaiaarentzat da.

Gaur, betiko moduan, gure herriaren bilakaerei laguntzeko gagoz.

Gaur, aurrera joteko sasoian, itxaropena oztopoen gainetik jarrita,
zerbitzu eta laguntzarako gure gogorik onena,
berriro eta gehiagotuz sortzen da.

Gaur, eta egunero, Bizkaiko izena ohore eta,
batez ere, konpromisu moduan daraman
Aurrezki Kutxaren lana, indarra eta ilusioak, ez dute huts egingo.

Berari erantzuten jarraituko diogu.

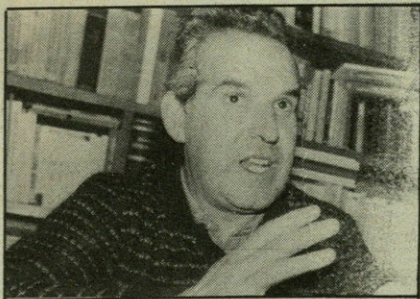
TXURRUKARI Oroikarria. Areetan
Itsasoaren oldarra gelditzen
gizonaren neurrigabek
ahalegina.

BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA

CAJA DE AHORROS
VIZCAINA

Bizkaiko Foru Diputazioak sortu eta bultzatutako Erakundea.

Euskaltzale gehienok UEUn hain-beste urtez eraman duen zuzendari lanetik ezagutzen dugun Martin Orbe Euskal Herriko Apaizen Koordinakundeko partaide ere bada. Santi Brouarden hiletan egin zuen sermoiak ere eztabaidarik sortuko zuen bazterretan eta berarekin hizketalditxo bat egin nahi izan dugu. Elizaz, kristau izateaz, politikaz. **11. orrialdean.**

Urte hasieran munduan batera eta bestera erabiliko diren diru kopuru alimaleen kontuak aurrez egiten ari direnean, Pablo Sastrek Estatu Batuetan arma berrietan inbertituko diren 264.400.000.000 dolarretako zifra ikaragarriaren azterketa egiten du **16. orrialdetik aurrera.**

- 4.— Aste Giroa.
- 10.— Ttanttaka.
- 11.— Martin Orberekin Elizaz eta politikaz. **I. Zubiondo.**
- 15.— Mundua ez da borobila. **Fanxin.**
- 16.— Nazioartekoa: Mundu seguruago bat gure semè-ala-bentzat. **Pablo Sastre.**
- 18.— Sikulusaltsa: Geotroia; lurrraren barrenak arakatzeko fonendoskopioa. **J. Artetxe.**
- 20.— Astigarragako desanexioaz. Antxon Arkarekin mintzo. **J.M.**
- 22.— Kiroletako Euskal Federazioak: dirua Madrilenda go. **J.L.**
- 26.— Gernika-Mundakako itsasadarra: diruak edertasunari begiratzen dionean. **K. Landa.**
- 28.— 1984: trantsizio urtea Iparraldean. **Itxaro Borda.**
- 31.— Kulturataria.
- 32.— Patri Goialderekin elkarriketa jazz-az. **Jalki.**
- 34.— Iñigo Barandiaran eta Joxean Muñoz-ekin solasean. **L.M. eta M.A.**
- 36.— Atzerri hots! **Itxaro Borda.**
- 37.— Hegoaldeko antzerki-taldeak Iparraldean. **Mattin Oillarburu.**
- 38.— Txutxumutxuka. **Sabin.**
- 40.— Jo... Adarra.
- 41.— Bertsoak.
- 42.— Azkena.

Duela sei bat hilabete Gasteizko gobernuak Kiroletako Euskal Federazioak sortzea posible egiten zuen lege bat argitaratu zuen. Lege hori martxan jarri zenetik hona, aldiz, ezer gutxi aurrerratu da bide horretatik. Zer dela eta, hain interes gutxi Euskal Herriko klub eta kirolgizonen aldetik Federazioa sortzeko? Erantzuna argitzen saiatu gara **erdiko orrialdeotan.**

Kulturaren txokoan aste honetan aurrekoan hasitako idazleen elkarriketei segida ematen zaie, oraingoan bi poema gazterenak **34. orrialdean** dakartzagularik: Iñigo Barandiaran eta Joxean Muñoz. Bestalde, kanpoko literaturaz irakurgai-aukera bat egin digu Itxaro Bordak, Patri Goialderekin jazzaz izandako solasa eta antzerki-itzul bati buruzko artikulua ere tartean irakurri ditzakezuelearik.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia Kooperatiba.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Ostaiska Irastortza, Jon, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: «Anaitasuna» taldea.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Allande Sokarros, Itxaro Borda.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Joseba Alvarez.

Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Luis Mari Bandres, Iñaki Camino, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga «Zaldubi», «Gure Irratia»koak, Mikel Hiribarren, Tito Irazusta, «Irulegi Irratia»koak, Kaki, Asun Larrañaga, Josetxo Lizartza, Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Mikel Nabarro «Trikuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Txus San Migel, Andoni Sarriegi «Murumendi», Joseba Sarriñandia, Mikel Ubillos.

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut.
Argazkilariak: Kristina, Txema Ormazabal.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA, Virgen del Carmen, z/g. Ramonaenea-behea. DO-NOSTIA-20012.

Telefona: 28 33 99.

Inprimategia: «Graficas Semi».

Ale bakarra: 100 pezeta/6 libera

1985erako harpide sariak:

Hego Euskal Herriako ..	4.000 pezeta
Iparr Euskal Herriako	275 libera
Estatu Espainolerako	4.000 pezeta
Beste atzeritarako	5.500 pezeta
Airez	8.300 pezeta

URTARRILA 12 URTARRILA 18

Urtarrilaren 13-an
ilbehera

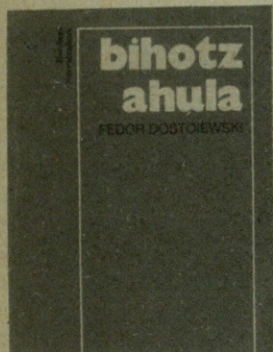
mareak: (Urtarrila 13koak)
gora: 01.43 eta 14.00
20.19.

eguzkia: (Urtarrilaren 13an)
irten: 08.37
sartu: 18.10

(ordulariaren ordutan)

liburuak

Iñaki Camino

Egilea: Fedor Dostoevski.
Titulua: Bihotz Ahula.
Argitaletxea: Hordago, Nartzaieak 2.
Ezaugarriak: 500 pta. 108 o.

Dostoevski-ren elaberri motza itzuli du Josu Lasak. liburu hau Dostoevskiren obra guztian ezagunenetakoa ez den arren. Motza da, segituan irakurtzen direnetakoa. Ofiziniستا bat eta olerkari bat, kopista ere bada, elkarrekin bizi dira, eta oso maite dute elkar. Olerkari denak, liburu baten kopia egin beharra dauka epe jakin baterako, eta iritsi ezinaren harrak barnea higitzen dio. Hala ere neskak bat ezagutu eta ezkontzekotan dago. Honek bozkarioz betetzen du, eta bere laguna

ere bai. Baina olerkaria besteenganako eskerronez erotuz doa pixkanaka. besteak kontura barik, kopia bukatu ezinagatik urduri dagoela uste baitute.

Nobelari darion gizabidetatsuna eta zintzotasuna ia ezin sinistuzkoak gertatzen zaizkigu. baina elkarrenganako maitasuna eta jokabide beroak laguntza handia eskainiko die bi pertsona horiei. Oso ongi adierazten da bestalde, lan bat egun jakin baterako amaitu beharrrak sortu ohi duen egonezina eta asaldazioa. Iraultza aurreko Errusian kokatzen da elaberria. gabon garaian, bi lagun txiroen artean. Sentiberatasuna inportantzia handikoa dugu lan honetan.

Egilea: Xabier Kintana.
Titulua: Ta Marbuta (Jerusalemen gertatua).
Argitaletxea: Elkar. Euskal Literatura. 18.
Ezaugarriak: 500 pta. 133 orrialde.

Nobela poliziakoa idatzi zuen Xabier Quintanak 84. urteko Café iruña sarirako, eta irabazi aspalditik zuen proiektua paperean ezarri bait zuen, hasiera batean horretarako asmorik ez bait zuen.

Euskal etnologo ezagun bat Israela doa hango lurak eta haizuloak ikertu asmaz. Hango etnologoek laguntza handia eskeintzen diote eta bere kontu profesionala zuzen doa aitzinera. Taldeak txangoak antolatzen dituen turismo elkarteak gidaria oso gustokoa zaio euskaldun honi eta judutarra-

rekin ateratzen hasten da. Bestalde, bada Israelen maista talde iraultzaile baten arrastoa, polizia erdi nahasirik uzten duena, diamanite lapurketa eta esportazioa estaltzeko balio duena. hauek ditugu beraz ardatzak: lapurren hizketak, euskaldunaren diarioa, txango taldearen ibilera konbentzionalak eta polizien ihardunak.

Esan beharra ere, nobela atsegina gertatzen dela, eta behin irakurtzen hasiz gero, uztea zail gertatzen dela. Praile errusiak barrendari baten heriotza nahastekatzen da bertan.

Egilea: Gotzon Garate.
Titulua: Alaba.
Ezaugarriak: 450 pta. 105 o.
Argitaletxea: Elkar. Euskal Literatura 19.

Ez da urterik pasatzen Gotzon Garatek nobela atea gabe. Oraingo hau, azken guztiak bezala poliziakoa eta beltza da. Motza eta soila, arteko gehienak bezala. Ezin ahaztu gainera ongi saltzen den nobela dela Garaterena.

Handiki familia batean neska falta dute, eta detektibe sekreto bati deitzen aita. Detektibe berehala hasiko da neskaren arrastoaren gibeletik lanean. Neska, bere aita gartzelara bost urterako bidali zuen beste handiki batekin omèn dago, droga kontutan ere ezaguna den batekin. Zertzelada guztiek, neska ondamu bila ari dela diokute, baina azkenean gauzak oso bestela gertatzen dira. Ez da nobela

poliziakoa lardaskatua, bere luzelaburrerak ez bait du honelakorik zilegi egiten. giltzarri gutxikoa da, ez horregatik aspergarria.

Ia ia topiko ustel bihurtzen ari bada ere, Garateren hizkera aipatu beharreko da. Elaberri honetan, besteetan baino hitz ekialde usaineko gehiegi sartu du. hitzaurrean dioenarekin badi, naski, zerikusirik honek. Baina, hizkera garbia eta dotorea duen arren, estilo poetikoaren antzeko zerbaiten bila dabilela ematen du batzutan, eta ezin ahantz daiteke Garate poeta baino, nobelista dela, eta olerti kontutan trebetasun falta nabaria duela. A0ken iritzi hau, Garateren lanetan olertirako goimina igerri dudan honena da, eta ez da hori bere fuertea ene ustez.

Bukatzeo eta elaberriari zuzenago eustiz, «Izurri berria» ren gaiarekin antza handixe duela esatea besterik ez.

Egilea: Jon Mirande.
Titulua: Poemak 1950-1966.
Argitaletxea: Erein literatura. 18.
Ezaugarriak: 600 pta. 200 orrialde.

Txema Larrea da Miranderen poemagintzaren edizio hau antolatu duena. olerkiak urtez urte sailkatu ditu. Ohi bezala ulertzeko zail diren hitzen itzulpenak ere ipintzen ditu Larreak. Edizioaren iturriak, olerkien iturriak, ibinagabeitia tar Andimak Mirandekin Parisen 50. hamarkadan izandako elkarriketak eka-

rrri dizkigu Larreak. Olerkiak asko dira denera, berak beste hizkuntzatatik ere aunitz baitira. Denak batera ditugu liburu honetan.

Bukatzeko. Elkar argitaletxeak ere antzeko zerbait egin duela adierazi behar da, ez bait dago dudarik Mirande oso modako idazlea dela egun.

Egilea: Juan Kruz Igerabide.
Titulua: Notre Dame-ko Oihartzunak.
Argitaletxea: Elkar. Euskal Literatura 17.
Ezaugarriak: 300 pta. 67 orrialde.

60 bat orrialde bete ditu Igerabidek bere olerkiekin. Olerki hauek badute gaiaren aldetik lotura, liburuan agerian gertatzen dena gainera. Ardatzak bat baino gehiago dira: Parisko artista dugu, Sena ondotik Notre Dame pintatzen ari dena; katedral honek duen errosetoiak tartalo dakarkio gogora. Errezilen burrukan aritu omèn zena, eta berehala Errezila garamatza olerkariak. Bertako negarrak, Franco, emakumeen intziariak, herri honetako gizonen bortiñtasuna eta apostu eta desapiorako grina. Errezilgo elizako kanpaien marruma Ernion gora, haizea, hatsa, neskatxaren txikordak, marruma, lakue sainduaren ebanjeliazio bortsaxkoa eta Larise eta Errezil elkarrekin lotzen dituzten hainbat gogai darabiltza egileak. Bertso antzean ere gateatzen ditu zenbaitetan idazleak bere lerroak.

Liburu honekin Azkue

saria jaso zuen Igerabidekiaz.

Gure eritzi apalerako, olerki sail hau aski pobrea gerta liteke, iruditeriaz txiro baitago, olerkiak soilak eta sakontasun handirik gabekoak dira, salbuespen bi edo hiru kenduta, indarrez urri daude, axalekoak.

Egilea: Andana gara.
Titulua: Alkohola (Poe-mak).
Argitaletxea: Pamiela argitaletpena. Akademia sekretuaren liburuak.
Ezaugarriak: 550 pta. 136 orrialde.

Andana omen dira alkoholaz edo alkoholaren eraginpean idazten dutenak. Andana dira baita ere liburu honetan ageri diren olerkiak. Alkohola da beren gaia.

Alkoholari buruz historian zehar hainbat eta hainbat idazle idatzi dituzten olerkien bilduma egin dute Akademia Sekretukoek. Herrialde askotako idazleen olerkiak ditugu, jatorrizko hizkuntzaz emanak ezkerretako orrialdean, eta euskaraz eskuinetakoan. Badira txinarrak (Li Po), latinoak, frantsesak, ingelesak, alemanak, italianuak, espainolak eta euskaldunak: Pavese, Kavafis, Omar Nавarro, Cardarelli, Aguirre gandarias, Elexpuru, Villon, Sarriñandia, Juaristi eta abar luze bat.

Hala eta guztiz ere, olerki negargarri txarra eta aspergarriak direla esan beharra dago, ez baina, denak.

Egilea: Frantziskotarrak. Arantzazu.
Titulua: Arantzazuko Andre Mariaren Egutegia. 1985.

Ez diete hutsegin Arantzazuko aldetik egutegia bidaltzen duten apaizek eta fraieek hainbat eta hainbat euskal familiari. Beranduxe bagabiltza ere, honelako gauzek duten inportantziagatik gure orrialdetara ekartzea deliberatu dugu. Esan behar baita ere, azken honetan Arantzazuko egutegian bariedade gutxi somatu dugula, asterik aste irakurri ditugu orriak eta astero gai bera: igandeetan liturgia kontuak; astegunetan noizean behin bertsoren bat, sendabelarre buruzkoak, txisteak (txistegintzarako bego Arantzazuko egutegia, eta beti bezain onak dira azken urtean etorri direnak) eta behinolako pentsadore ospetsuren baten esaldi zorrotz eta xelebreak.

Egilea: Aizan.
Titulua: 1985eko Agenda.

Aurten ere badute beren agenda talde honen alde-

leek eta agenda beharrean egonik Euskal Herriko feministek ateratzen duten txiki hau erosteko ohitura dutenek. Beste urtetan erabat berdea bazen, aurten kolore gehiago erabili da itxurare mesederako. Zita literarioak, emakume zenbaiten esaldi bikainak, marrazki batzu, eguneroko burruka deitzen duten iragarkiak (halako tokitan bortxatu eta hil zuten sandia, halako urtetan hau gertatu zitzaion berendiari...) Azkenik bada gainera telefonoak apuntatzeko liburuxka, la gehienbat euskaraz dator.

Egilea: Egin.
Titulua: 1984. Anuario.

Aurten ere bere urtekaria argitara eman du «Egin»ek. Aurtengoan argazkiak izugarri urritu dira (badirudi argazkiak lotsagarriro kopiatzen zizkietela bestek). Urtekariari buruz esan beharrekoak hauek dira: gehiena erdaraz da, euskaraz ere badator, bereziki Amurizarenak. 83.eko urrian hasi eta 84.eko azaroa artekoa da. Egun bakoitzak bere puxka du, gertaturikoak oro bertan kondatzen direlarik. Hilebete bakoitzean, firma ezagunen artikuluskak datoz, garaiko gaiez mintzo. 84. urteko hauteskundeetako datuak datoz herriko, Komunitate Autonomo-koak, Lanean izandako istripuak eta detentzioak ere

bai. Kirolaz ere badihardu zeozer bukaeran. Egutero gertatutakoan artean hiru sail egiten dira: Euskal herria. Estadia eta Mundua. Ikuspuntu politikoa «Egin»ek ohiz daramana da. politika da gehien at ageri den gaia. eta honen ondoan presoet buruzko kontuak. hala nola Euskal Herriak askatasunerako bidean dituen arazo behinen salaketa eta azterketa.

diskak

Kaki

Izena: Hemèn da ilunsentia
Titulua: Lp Bilduma
Diskoetxea: Grabaciones accidentales — Les disques du crepuscule.

Polita eta egokia Lp bilduma hau urteari hasera emateko. «Disques du crepuscule» etxe belgiarrak lan bikaina egin du azken urteotan musika berri-zailearen eta batez ere gusto musikal atipiko baten alde. Ilunetako lana bere izenak dioen moduan. Zale interesatuek, txorok eta melomaniatikoek zirkulo itxi batean gorde duten altxorra. Orain ordea, estatu osoan argitaratu eman diren LAN HAUTATU hauen bidez ilunsentiko diskoengana hurbiltzeko egokiera dugu. Gusto zentzu fin eta zuzenez lar egiten duten taldeen musika (batzuk nahiko ezagunak, ez ordea beste asko) bariatua eta era berean elkartzen dituen ezaugarriak lotua gozatzeko modua haleria.

Madrileko GGAA etxea da zigilu arrotz honen lanen aukeraketa egin eta «Hemèn da

ilunsentia» izenez beronen lanik nabarmenenak eskaintzen dizkiguna. Bertan, sorpresa ugari, doinu bitxi zenbait, ariketa ausart batzu eta batez ere, ororen gain, tonika apal bat, xinpletasun gordina balore nagusizat duen linea estetiko bat.

Ez da gutxi Lp batetarako. Modu, era eta proposamen azti eta baliotsuak elkartzen dituen lan aberats bat dela kontutan hartzen badugu. Ipanemako musikoa—ren bertsioa, DURRUTI COLUMN—en «Party»a, PAUL HAIG—ek egiten duen Running away—ren bertsioa, CABARET VOLTAIRE—ren geldid ezinegonak, PALE FOUNTAINS—en «Something on my mind» en «cover» berri bat era Lp bilduma honetan duten doinua dela medio soilik ezagutzen dugun jendea. SOFT VEREDICT, PLEASURE GROUND, JODEF K. COSA NOSTRA etab. Pasa den urtean mugetatik kanpo egin den musika. Ohizko komunikabideetatik ez iritsi ez eta iritsiko dena ere. Aukera polita beraz, batetik bestera pasatzen ari garen inflexio puntu honetan, ilunetatik datorren balantze moduko honi buruz ere aitzearirik izan dezagun.

Egilea: Eltzegor.
Titulua: Ebihotz.
Diskoetxea: IZ.

«Ebihotz» honetan intentzioarekin egiten duzu topo hasieratik: «Lorerik sortzen ez bada ere zuen emankizunen ondorioz, amodioz kantariari atera erazi diozue kantua...». 1973tik hasi eta

urte diferenteetan sortutako kantak, Euskal Herriko borrokaaren laztasunaren ausnarketak lotzen dituenak.

Hitzen intentzioarekin batera musika egiteko hautatu den bidearen berezitasuna dator: talde kanta egitea, doinu eta armonien garbitasunari garrantzia emanaz, oinarri eta tresna abotsak direla. Bi premisa horien gainean kontzesio gutxi egiten dute Eltzegorrekoei, bai testuen zuzentasunean eta bai instrumentuak erabiltzerakoan.

Musika bide berezia diogu. gaur egun gure artean ia ahantzia dagoelako plazetan bezala tabernetan edo irrati-tan. Iparraldean batez ere kantaldi asko eman ondoren, diskaren desafioari ekin dio talde amateur honek; eta arestian aipatutako premisak jarraitu dira, kantaldietan erabiltzen dituzten tresnei oso gutxi gaineratuz: txeloa, sintetizadorea eta ezer gutxi gehiago.

Kanta gehienek irabazi egin dute estudioko lan onarekin. Abotsek molde konpakto bat egiten dute eta bi kanta aipatzekotan «1973-Egun xintiak» eta «1976-Hitz hutsez»ek esate baterako kristoren indarra erakusten dute, diskoan hotzago geratzeko arriskua gaindituz. «1980-3-26-Lehergai-luaren hotsak» kantak, aldiz, indar haundiagoa du zuzenean eta diskan bere egitura-aren ahultasuna nabarmen-zen zaio, nahiz eta direktoan sortzen duen zirrara ezagututa honako honek orkestra batek lagundutako bertsio batekin amesten jarraitzen duen.

Zuzenean bezala diskan, kantagintza arriskutsu bat egiten du Eltzegorrek «Ebihotz» honekin. Esaten dutenagatik, zalantzarik gabe, ZENlandia hau ez baita Hollywood; baina baita otzote bat zer den ahaztu erazi zaion gure populu euskaldun jatorrari musika klase hori gogorregi egiten zaiolako.

Baina agian ez, agian bere kantaren bat jendeak buruz kantatzea erdietsiko du Xalbardinak, mundu guztiak ordenadoreak erosi eta kantak ahaztu dituen aro latz honetan.

Artaso

kantaldiak

«Kantari Gatoz» datorren asteburutan

Iazko azaroan eman zitzaion hasiera Gipuzkoako Diputazioak antolatzen duen kantarien itzuli honi. Kantari jarritzen dute urte hasi berri honetan ere zirkuito horretan sartutakoek. Datorren aste honetan badira lau kantaldi Gipuzkoan, Billabonan, Urretxun, Arrasaten eta Azkoitian. Baina goazen apurka-apurka:

Urtarrilaren 12an. Billabonan Beñat Axeari, Pascal Gaigne eta Amaia Kasasolak emango dute kantaldia.

Urtarrilaren 12an. Urretxun Urkoren aktuaioa.

Urtarrilaren 18an. Arrasaten egongo dira Beñat Axeari eta Pascal Gaigne, eta oraingoan Txanbela taldearen aktuaioa izango da bikotearen ondoren.

Urtarrilaren 18an ere beste kantaldi bat. Azkoitian izango dira Ruper Ordorika bere taldearekin eta M-ak taldea.

Norberaren apetak eta herrien hurbiltasunak aginduko du kantaldi horietara joatearen aukera, egon behintzat denetarik dago eta.

Rock jaialdia Irunen

Rock jaialdi erakargarria Irungo udaletxeak datorren larunbaterako, **urtarrilaren 12**rako, antolatu duena. Iaz diskoa atera eta euskal rock mugidan punta-puntan dabilzan bi talde izango dira Uranzu frontoiean pertsonalari gorputza astinduerazten saiatuko direnak: Hertzainak eta Zarama. Lehenaren erritmo beroagoak eta bigarrenaren zuzeneko indar ziztagarriak bertaratzeko zaretan bormua kentzeko hainakoa izango da. Ez ahaztu gaueko bederatziretan. Eta sarrerak hirurehun pezeta.

Uztaritzen eta Urruñan bi kantaldi

Ez dira garai hotz hauek oso egokiak supazter txokoa edota estufaren babes katalitikoak uzteko, baina tira, zuzeneko musikak askotan beroa gaintzitzeko lain ematen du. Datorren larunbaterako, **urtarrilaren 12**rako hain zuzen ere bi kantaldi antolatu dituzte Uztaritzen eta Urruñan.

Uztaritzeko aridagokioenez, Britainia aldeko talde baten errezitala gozatzeko aukera izango da. Loof-Dennau da talde honen izena. Gaueko bederatziretan hasiko da kantaldia, eta bretoindarren aktuazioa amaitu ostean Uztaritze bertako txarangak apailatuko du erromeria eta dantza giroa.

Urruñan, antzeko jaialdia prestatu digute: antzekoa parte hartzaileak beste batzuek dira eta, noski. Larunbatean eta gaueko bederatzitatik aurrera Benito Lertxundiren kantaldia izango da Urruñako eleizan. Ondoren talo-jatea egingo da eta talo-jate hori eta gero dantza eta saltsa Urruñako txarangarekin.

Urte hotz honetan musikarekin berotu eta jai piska bat nahi duenak badu non hauta Urruña eta Uztaritze artean.

Euskal Musika Bilbon

Bilboko udaletxeak antolatuko duen kanpaina hau iazko abenduan hasi zen Zarama. Hertzainak eta Nahikoren jaialdi batekin. Urtarrilean sartu eta Benito Lertxundiren kantaldi bat zegoen urtarrilaren 11rako, ostirala. Datorren ostiralean berriz, **urtarrilaren 18**an, Urkok emango du errezitala. Kantaldia La Casillan izango da, eta nahiko merke bestelako kantaldiarekin parekatuz gero, hogeiturotan. Besterik ez. Urtarrilerako egitarauan, baina 25erako Joseba Gotzonen kantaldia dago programaturik.

bertsolaritza

“Egileor”-i omenaldia igandean

Datorren igandean, **urtarrilak 13** ospatuko den “Bertsolari Eguna” horretan Jesus Alberdi, “Egileor” bertsolaria omenduko dute bertsolari eta bertsozaleek. Donostiako Astoria zineman egingo zaio omenaldia, eta urtero bezala leporaino beteko da datorren igandean ere zinema hori. Eguerdian partean, hamaika terditan emango zaio hasiera jaialdiari; lagunarteko bazkaria aldiz ordubi terditan Igeldoko Buenabistan izango da. Lagunarteko bazkari honetarako txartelak duela zenbait egun agorturik badaude, jaialdirako lekurik aurkitzea ere ez da erraz izango, bertsozaleek dagoeneko erreserbak egingo zituzten eta. Berrogeitamahiru urte beteak ditu Elosuako “Egileor” baserrian jaio zen Alberdik, eta omenaldia ere ongi merezia du. Plazarik plaza ia berrogei urtez ibilia bait da. Ea orain bi urte bere herrian eskeini zioten bezain ederra gertatzen den igandeko omendaldia.

ikastaroak

“Elhuyar”en Alfabetatze Teknikozko Ikastaldia

Elhuyar Kultur Elkarteak antolatu ohi dituen beste ikastaro bat ospatuko da urtarrilaren 18tik martxoaren 30a bitarte, ostiral arratsalde eta larunbat goizetan. Alfabetatze Teknikozko Ikastaldi hau Donostiako IRALE egoitzan emango da, bertara joan ahal izateko matrikulatze epea datorren larunbatean, **urtarrilak 12**an amaitzen delarik. “Elhuyar” Kultur Elkarteak Donostiako Urbieta kaleko 7.ean dauka egoitza. Telefonoz dei egitekotan 42.99.45 markatu behar da, Gipuzkoara deitzeko prefijoa ahaztu barik.

Euskal Herriko Geografiazko III. Goi-Ikastaroa

Abenduan hasi eta otsailerarte iraungo duen Euskal Herriko geografiazko goi-ikastaro honetako egitarauari jarraikiz, datorren hasterako hiru hitzaldi ditugu. Andres de Urdaneta Euskal Geografi Elkargoak antolatzen duen ikastaro hau Donostiako Garibai kaleko GAKen aretoan ospatzen da, hitzaldiari arratsaldeko zazpi terditan ematen zaizalarik hasiera. **Urtarrilaren 14**ean, astelehenez, M.D. San Millanek emango du “La contaminación marina” gaitzat izango duen hitzaldia. **Urtarrilaren 17**an, ostegunez, E. Ruiz Urrestarazuk, “La variedad de los espacios agrarios en Euskal Herria” izenburutzat duen hitzaldia eskeiniko du. Eta, azkenik, **urtarrilaren 18**an, ostiralez, Urzainkik “La ganaderia en el Pais Vasco” izenburupean emango du bere hitzaldia.

ihardunaldiak

Irrati libreen ihardunaldiak

Aurreko ARGIA iragarri bezala datorren asteburuan ospatuko dira Irrati Libreen Ihardunaldiak Santutxuko “Iluna Irratia”k antolaturik. Ihardunaldi hauetarako aipatu irrati libre horrek, bideo, zineforum eta eztabaidaz osaturiko egitarau interesgarria prestatu du, irrati libreen gaia ez ezik telebista eta bestelako komunikabide alternatiboen esperientziak aztertu eta eztabaidatzeko asmoz. Ihardunaldi hauek urtarrilaren 11an, ostiralez hasi eta 12. larunbata eta 13. igandean ospatuko dira.

zinema

Gazteentzako zinemaldia Irunen

Irungo udaletxeko gazteen sailak gogor dihardu lanean. Honoko honetan hilabete guztia iraungo duen zinema zikloa eratu du, zine-klub bat eratzekeo ideari indar berriak emanez. Urtarrilaren bederatzian eman zitzaion zikloari hasiera, eta datorren asteazkenean, **urtarrilak 16**ean eskeiniko da bigarren emendaldia arratsaldeko zazpi terditan Pio Baroja institutuan; filma “Sturmtruppen” izango da. Sarrerak ehun pezeta besterik ez du kostako. Ziklo hau beste bi filmen proiektioarekin amaituko da urtarrilari dagokionez.

lehiaketak

"Bergamin-Etxebarrieta" poesia sari literarioak

Aurten, lehen aldiz, eta José Bergamin beraren ideia bat abiapuntutzat hartuz, zeinak proposatu bait zuen goardia zibilak Benta-Haundin 1969ko ekainaren 7an hil zuen Txabi Etxebarrieta-aren omenez sari literario bat eratzea, "Egin" egunkariak Etxebarrieta eta Bergamin-izenak eramango dituen poesia sariketa antolatu du. Euskaraz eta Gazteleraz aurkeztutako lanak onartuko dituen poesia sariketa honetara aurkeztu ahal izateko kontuan izan beharko diren arauak honoko hauek dira:

100.000 pezetatoko sari bana emango zaio euskaraz eta gazteleraz aurkeztutako lan onenari. Kalitate literarioa ez ezik epai mahaiak sariari izen ematen dioten bion izpiritu iraultzaileari hobekien erantzuten dion lana kontuan hartuko du. Lanen gutxieneko luzapena zortzirehun lerrokoa izango da. Hiru kopia egin eta "EGIN, Bergamin-Etxebarrieta saria. 1.397 posta-kutzara igorriko dira lanak. Jakina denez, lanek ez dute egilearen argibiderik emango, ez bada sobre itxi batean, zeinetan egilearen izena, abizena, helbidea eta telefonoa ezarri beharko bait den. Lanak aurkezteko epea apirilaren lehen egunarekin amaituko da, eta sari banaketa "Egin" egunkariaren egoitzan, Hernanin, ekainaren 7an egingo da.

Irungo Gabonak-84 I argazki lehiaketa

Irungo Argazki Elkarteak aurkeztu nahi duten zaletu guzteintzat irekia, "1984ko Gabonak Bidasoan" gaitzat duen argazki lehiaketa antolatu du. Lehiaketa honetan parte hartu ahal izateko egile bakoitzak gehienz bost lan aurkeztu ditzazke, 5x5 formatoko kolorezko diapositibetan. Ohizko arauak gordeko dira lanak aurkeztekoan, eta honoko helbide honetara igorriko: "Asociación Fotográfica Irune-sa" 212 posta-kutxa. Lanak aurkezteko epea **urtarrilaren 28an** amaitzen da, eta sariak hilabete honetan bertan, **urtarrilaren 3lean** banatuko dira.

Jose Antonio Agirreren bizitzari buruzko Lehiaketa

Getxoko udaleko kultura eta euskara sailak "Jose Antonio Agirre Lekuberen bizitzari buruzko Ikerketa Historikoko Lehiaketa" antolatu du. Lehiaketa honetako gaia argi dagoelarik zehaztasun zenbait ematen dute antolatzaileek, hau da, Getxora zuen atxikimendua, haren politika ildoak eta nortasuna xedatzen zuten ezaugarri nabarmenak, haren gizatasuna, haren inguruko eta garaiko gizartea, ekonomia eta politika dira gaia bideratzen duten pistak. Euskaraz eta gaztelaniaz aurkeztu daitezke lanak, eta banatuko den sari bakarra 500.000 pezetatkoa da, 200.000 pezetatoko akzesit bat ere banatuko delarik. Uztailaren lehena baino lehenago aurkeztu behar dira 150 orri gutxienez izango dituzten lanok, eta epaia irailaren 30ean emango da jakitera. Epai-mahaiak saria eman gabe uztera deliberatzeko ahalmena izango du.

jaiak

San Antonio jaiak

Jaiak badira datorren aste honetan. Hain zuzen ere San Antonio ospatzen da datorren asteko ostegunean, **urtarrilaren 17an**. Jai hau Bizkaia eta Gipuzkoako zenbait herritan ospatzen da. Gipuzkoan, Elgoibarren; eta Bizkaian, Berriz eta Urdulizen.

kirolak

"Memorial Mugerza" Krossa Elgoibarren

Datorren igandean, **urtarrilaren 13an** ospatzen da "Memorial Mugerza" kross froga garrantzitsua Elgoibarren. Zaletuek asko maite duten kross froga hau denboraldiko frogarik garrantzitsuenetarikoa dugu, eta zeresanik ez urte hasiera hauetako kirol ospakizun erakargarrienetakoa dela. Krossa maite dutenen zita aldera ezina. Elgoibar aldean, eta eguraldia lagun, krossaldi ederra gozatu ahal izango dugu Elgoibarko zirkuitora bertaratzen garenik.

Pilotan profesionalen azkenaurrekoak

Pattal xamar hasi zen bikotekazko txapelketa hau animatzen joan da eta azkenaurrekotan dagoelarik badute interesik datorren asteburuan ospatzeko diren partidak. Azkenaurreko hauetako le-

hen partidua Iruñeako Labriten jokatu da larunbatean, **urtarrilaren 12an**, arratsaldeko sei terditan, Beristain eta Tolosa Bergarra Ila eta Martinikorenaren aurka. Gasteizen berriz, igandean, **urtarrilaren 13an** jokatu da partida, arratsaldeko lau terditan, Bengoetxea IVa eta Maiz Ila Oreja IIIa eta Galarza IIIaren aurka.

Bueltako partidak hurrengo asteburuan, eta jakina denez, azkenetara igarotzeko bi partidak irabazi behar direla, desentzatearen beharra egongo balitz segidako asteburuan jokatu litzateke, hau da, **urtarrilaren 26 eta 27an**.

Saskibaloian Caja de Alavaren partidua

Datorren larunbatean, **urtarrilaren 12an** jokatu du bere partidua Gasteizko Caja de Alavak Mendizorrotzan, arratsaldeko zazpi terditan Breoganen aurka. Esan beharrik ez dago denboraldi ona daramala Gasteizko taldeak eta garaipen hori ezinbesteko duela. Ongi etorriko zaizkio saskibaloizale guztien adore oihuak.

Athleticek Malagari irabazi beharko

Futbol kontutan, eta denboraldia aurrera doalarik, partidu edota puntu guztiak dira behar-beharrezko, premiazko talde guztientzat. Bilboko Athleticek joan den astean etxean enpatatu eta gero, datorren igandeko, **urtarrilaren 13ko**, partidua irabazi beharko luke. Malagako taldearen aurka jokatu du San Mameseko futbol zelaian igande arratsaldean.

Iñaki URIARTE

«Amanecer rojo» filmeari buruz

GORRIA URDINA ETA URA ARDOA EGITEN DENEAN

Jakina da komunikabide gehienak eta garrantzitsuenak beti boterepean daudela. Komunikabideek honela agintarien eritzi eta informazioaren bide gertatzen dira. Eta hau ez da arazo bakarra, gainera zapaltzaileek dirua lortzen dute beraien mezua hedatzearen.

John Miliusek zuzendutako «Amanecer rojo» izenaz botatzen duten filmeak orain arteko manipulazio trakets eta nazkagarrien mugak gainditu ditu. Filmean nikaraguarrek, kubatarrek eta errusoen Estatu Batuak inbaditzen dituzte, bertan iraultza egiteko asmoz. Inperialismoak erabiltzen duen taktika berbera herrien askatasun mugimenduak itotzeko, baina alderantziz planteiatuta. Yankeen liluran, berreziketarako eskolak kontzentrazio guneak bilakatzen dira, atxilotuek halaberharrean ikasten dute «komunismoa», bestela fusilamendua datorkie. Hilketetan «Internazionala» abestia azpisoinua da, eta orain arte langileriaaren ikurrak izan direnak aurrerantzean zapaltzaileenak izango dira. Amerikarrek Nazioartekoa ikasi behar dute antzina euskaldunok «Cara al sol» ikasten genuen bezala. Bandera gorria, gorri-beitza sandinista, igitia eta mailua, ukabil estutua... hiltzaileen adierazpen gisa azaltzen zaizkigu.

Filme hasieran soldaduek elur malutak bailiran erortzen dira eskola batetan, eta bertako umè guztiak eta mai-sua hiltzen dituzte gehiagorik gabe. Eta noski hiltzaileak errusoeraz mintzatzen dira. Ihes egitea lortzen duten dozena erdi mutiko eta bi nes-

kek askatuko dituzte Estatu Batuak, eta kanpotarrak itsasora bidali... Gehiegi gure ulertze motzerako.

Yankeek eginak dituzte jadanik ehundaka filme guda- ren ingurukoak beroien panfletada jaurtitzeko, baina sekula ez dut ikusi halako makabrokeria lotsagaberik orain arte. Guztiz egokia litzateke filme hau Cuba, Nikaragua, Vietnam, Granadan edo Libanon proiektatzea. Zuzenki ezagutu dituztenek USA-koen erasoaldiak epai dezaten.

Ideologia, ekonomia eta politikaren artean geratzen den hutsunea betetzeko asmatua dago, errazionaldi konpreni ezin dezakeguna bihotzez uler dezagun. Horretarako asmatu dira ikurrak, konportamoldeak eta estereotipoak. Ideologia aitzaki galanta izaten da ekintza nazkagarriak edota betezailak apaintzeko. Filme hau ikusten duten zenbait ipar amerikarrek agian sinistuko dute gerta daitekeela kondatzen dena, eta gorrien beldur direlarik marineen hondamenak justifikatu eta bultzatuko dituzte. Ongi ikertua dago filmean sentimendu patriotikoa, gaztedi askatzailea, nazionalismo jakobinoaren eragina eta abar. Zein amerikar jarriko da USA «aske» eta «handitzar» horren aurka? Horiek beste herri txiki eta ahulagoen zapuzketa badakar ere...

Komunikabideek —eta ikus-entzutekoek bereziki— badute ikusleengan halako sinismen magikoa edo. Zinema eta telebistan agertzen dena aintzinako apaizarena legez da, egia hutsa, inola ere kolokan jarri ezinekoa. Ho-

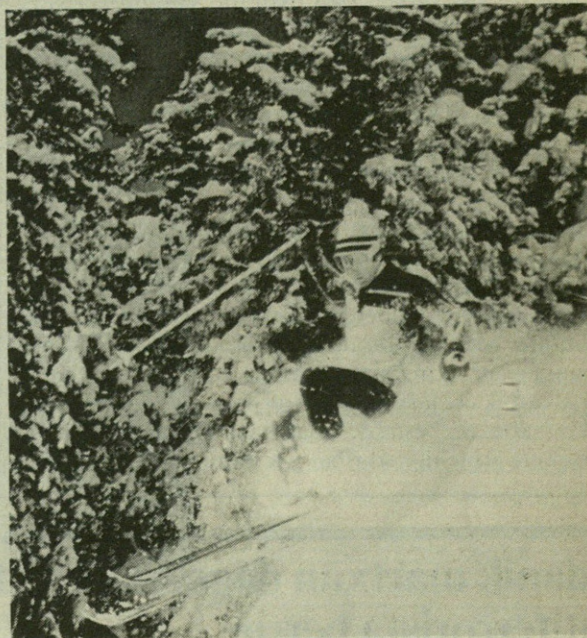
nek ematen dio informatzaileari holako indar estramundanoa, ona ala txarraren gainetik jartzen duena. Hori jakina da aspalditik —Leninetik hasita— eta hortik propaganda politikoaren teknikak gero eta ikertu, sofistikatu eta erabiliagoak izatea.

Euskaldunok badugu jakintasun zabala informazioaren erabilpena zer den eza-gutzeko. Ez dugu bestela TVE edo «El País» famatuei begirada bat egitea baino. Honen aurka jotzeko komunikabide alternatiboen beharra daukagu, bai irratia telebista zein

mural edo aldizkariena. Behar horretaz jabetzen garenean eta martxan jartzeko gauza bagara bide galanta aurreratua izango dugu.

Bitartean ba Germanian egin duten bezala filme honekin: pintura pantailari edo boikot aktiboa zinemei. Behintzat halako kakazaharrak ez usaintzeko gehiagotan.

mendi ibilaldiak

Urtarrilaren 20rako

Ganerantz (Portugalete): Tres Mares (2.175 m.), elur-
rretara.

Mendikari (Hazparne): Ortzaize Baigura Heleta. Tf.
294336

Gasteiz: Montemayor (737m.) Hereña. Tf. 250354.
Eta umeentzat: San Formerio Pangua (Burgosen).

OHARRA: Elurretara joan nahi duenak badu urteroko aukera Jaurilaritzak antolatutako kurtsiloetan. Informazioa 458288 Telefonoan emango diote. Beste aukera bat Felipe Uriarteren kurtsiloetan duzue. Galda informazioa Gipuzkoan 617209 Telefonoan, Bizkaian 444444 Telefonoan eta Nafarroan 247986 Telefonoan.

Gabi Mouesca gose greban Paueko espetxean

I PARRALDEKO militante presoek oraindik preso politiko bezala ezagutuak ere izaterik lortu ez dutenean, gose greba bati ekin dio Gabi Mouesca Iparretarrak erakundeko militanteak. Paueko espetxean dagoelarik, Baionakora pasatzea eskatzen du, lehen eskakizun bezala, eta horrela bere sendiagandik gertuago eta IKko beste militante presoarekin, Jean Paul Hiribarrenekin, egotea posible izanen luke. Azken orduan jakin dugunez, gose grebari ekin dio Hiribarrenek ere.

Beren epaiketa urtarril honen erdialderako programatua dagoelarik, kanpaina bat egiten ari dira Iparraldeko abertzaleak, presoei beren politikotasuna ezagutu dakien, eta beren askatasuna eskatuz. Preso politikoei beren estatutoa ezagutzearen aldeko kanpaina Frantziako Estatu mailan hasi da eta preso kortsikarrek ere jarrera gogorre heldu diete. Kanpainako txartelak, bestalde, euskaraz, bretoinez, kortsikarrez eta armenioz izkribaturik daude.

Jadanik martxan dago Lege Antiterrorista berria

U RTE berriarekin hartu du bizitza Espainiako Parlamentuak erabaki berria duen Lege Antiterrorista berriak, eta berak erregulatzen du Estatuko Buruari, bere oinordekoari, erakunde nagusiei edo gobernu moldeari egindako edozein erasok hartu beharko duen zigorra. Lege horrek «organización terrorista, rebelde o banda armada» direlakoak harrapatuko dituenek, hitzek berek ere ongi adierazten dute legearen zabaldua.

Banda armatuen partaide eta laguntzaileez gain, prentsa ere erdiz erdi harrapatu nahi du, kupidagabe zigortuko bait da «el apoyo o ensalzamiento de la rebelión o de las actividades propias de una organización terrorista o grupo armado o rebelde, o de hechos o efemérides de sus miembros mediante publicación y difusión en los medios de comunicación de artículos de opinión, reportajes informativos, composiciones gráficas, comunicados y, en general, cualquier otro modo en que se materialice la difusión».

Gipuzkoako jeltkideen haserre ez da epeldu

B EHAR bada «Deia» egunkarian artikuluen argitaratzea oso kontrolatua zegoelako-edo, baina Gipuzkoan EBB eta GBBren aurkako haserre baretzen ari zela zirudien. Hala ere, azkenean Suduperen ekipoari konfiantza kendu dio jeltkide giputzen Batzarreak, eta horrek misede gutxi eginen dio bere irudiari otsailean erabakiko diren barne hauteskundearen aurrean.

Imanol Murua Gipuzkoako Diputazioko buru izendatu da eta ezaguna da Garaikoetxearen tesien inguruan mugitzen dela; Nafarroan ere hospakizun askotan espulsatuekin batera azaldu izan da. Kanpotik dirudiena baino haundia goa izan behar du haserreak (Bizkaian ere ugariak dira EBBren kontra azaldu direnak, Araban zer esanik ez), Arzalluz bere igandero bere artikuluetan, hasieran gai oso orokorretaz aritu ondoren, krisiari buruzko bere eritziak botatzen hasi denerako.

Orain paperak azpikoz gain: Arzalluz guztien ahotan eta Garaikoetxea isilpeko lanean.

Benegasen gorakadak kazetari asko ustekabeen harrapatu

E RABAT alderantzizko eritziak dabilta Madrilo prentsan Benegas txikiaren igokundeaz. Norbaiti irakurri diogu bere igo nahia baretzeko alderdi barruko erresposabilitate bat eman diotela, lan publikoa pittin bat ahaztutzeko.

Beste batzuen eritziz aldiz Felipek berak igo du pertsonalki, luzera begira Benegasentzat plan haundiak dituelako, bere oinordekoetakoa izatea esaterako. Baina ez da hainbeste aipatzen PNV-PSOeren arteko legealdi konpromezuaren klausula zehatzak nondik doazen.

GALEko partaideek ihesi segurua Estatu Espainolean

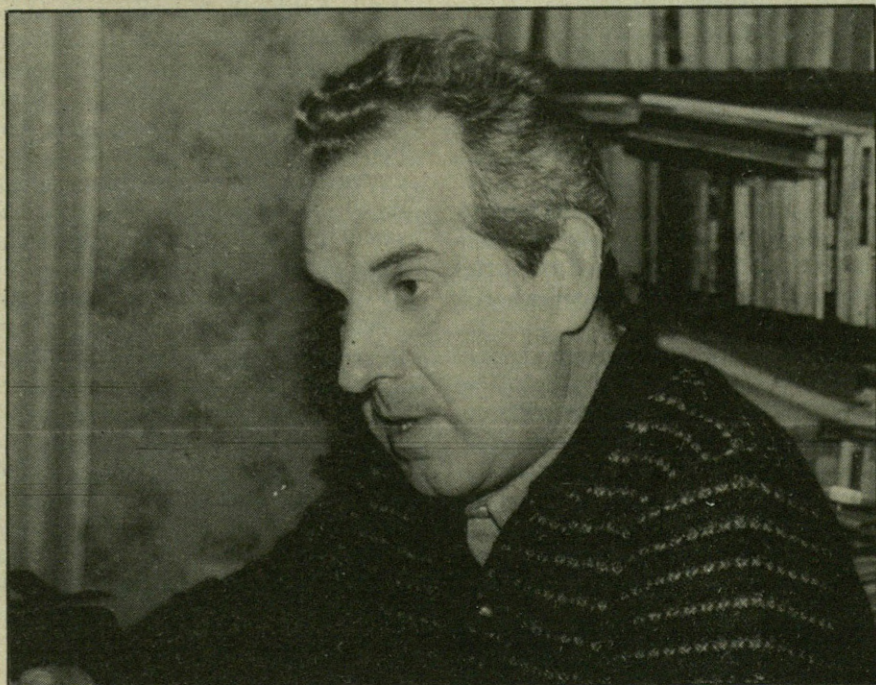
E USKALDUN errefuxiatuak hiltzen dabilen GALEko partaideek inork uste baino inpunitate zabalago eta automatikoagoa daukate. Izan ere, batere zailtasunik gabe eskaintzen die beren estalpea estatu espainolak, baita asesinaketetan argi eta garbi inplikaturik preso erori direnei ere.

Baionako Cousteaux epailariak eman du seinalea: Tomas Perez de Revilla eta Roman Orberen kontrako atentatuaren parte hartu zutenetako baten, Roland saint Pietroren, askatasun probisionalari ezetza eman dio, askatasun hori emandako Jean Pierre Labbade «desagertu» egin delako.

Estatu Espainolera pasa dela susmo garbiak badira, iheslari hegotarren kontra ihardun diren banda parapolizialeatan usadioa bait da. Paueko Svahn jueza da poliziak harrapatutako GALgoei kobertura judiziala ematen diena, aldi berean errefuxiatuei erasorik gogorrenak eginaz.

Martin Orberekin kristautasunaz eta politikaz

EZKER ABERTZALEKO ASKOK BADU HONDARE ERLIJIOSO BAT

«Santo Domingon deportaturik dagoen Eugenio Etxebeste Biblia bat eskatu zigun».

UEUko lehendakaritzatik ezagutzen du euskaltzale askok Martin Orbe, baina aspalditxoagotik ere badakar historia Erandio-Goiko erretorea den Martinek. Polizia espainolak torturatua, espetxetik pasea, urte betez Iparraldean ihesi bizitua, Euskal Herriko Apaizen Koordinadorako partaide, estradizioen aurkako kanpainan ibilia batera eta bestera... Santi Brouarden hiletan egin zuen sermoiak seguru komentario bat baino gehiago egin erazi diela Setien eta Uriarte gotzaiei. Juan XXIII.aren erretratua mahai gainean.

ARGIA.— Santi Brouarden hiletan, Lekeitioko elizan, eman zenuen sermoia ez zen batere irentsi erreza izanen hainbat jenderentzat. Zer dela eta apaiz bat holako gauzak esaten?

Martin Orbe.— Sermoi haren testuingurua azaldu beharko nuke le-

hendabizi. Hasteko, ikusten nuen han Ezker Abertzalea izango zela nagusi, eta niretzat argi dago Ezker Abertzalea Elizatik kanpo geratu dela baina ez berak dituen planteiaketa politiko edo erlijiosoengatik bakarrik, baizik baita ere Euskal Herriko Elizak, eta oroko-

rrean gaur eguneko Elizak, daraman jokabideagatik. Oraindik ere Ezker Abertzaleko jende askok badu hondare erlijioso bat eta horrek merezi du hitz bat, jende horri benetako hitz bat ematea.

Beste alde batetik, askotan komentatu izan dugu apaiz lagunen artean. Bizkaiko Eliza instituzionalak nahiko ongi tipifikatzen dituela Euskal Herrian dauden istilu edo gatazkak. Baina nahiz eta ongi tipifikatu, gero ez doa sakoneraino, iturburutaino. Asko kezkatzen nau horrek, eta batez ere biolentziaren arazoak. Nik ere bizi izan dut biolentzia, pairatu ere bai, eta irakurtzea, denok askotan irakurri dugun legez, biolentzia guztiak gaitzesten ditugula... hori ezin da. Horri erantzun txiki bat eman nahi nion, azaleko azterketa egiten dela iruditzen zaidalako.

Eta hirugarren puntu bat ere bazen, nik Santirekin nuen harremana. Hitzaldian bertan ere zerbait aipatzen nuen: begira, nik ez nuen Santirekin halako harreman asko izan, baina benetako adiskide ginen. Orduan, ikusten ginen ikusi behar genuenean, ez ginen ibiltzen... Hor nik ikusten nuen euskaltasunaren ezaugarri bezala, euskaldunok ez gara gehienbat halako koipetsuak, beti elkarrekin bizi gareno, ez?

Eta guzti hau errekarman neukala pentsatu nuen esan behar nuela benetan sentitzen nuena, ez neukan pieza doktrinal eta teologiko bat egiteko pretentsiorik.

A.— Eta ondorio nabarmenik ekarri al dizu zure sermoi hark?

M.O.— Batek baino gehiagok esan dit ea beldurrik ez nuen, errepresio aldetik edo agintariengandik. Eta, bueno, kezka bat nuen hortik zerbait

etorri ote zitekeen. baina bestalde ikusten nuen momentu berezia zela. bakarra esango nuke. eta holakoetan guk apaiz bezala eta herritar bezala lekukotasun bat eman behar dugu.

Baina ez da ezer gertatu. eta uste dut hori neurri haundi batean gertatzen dela euskaraz izan zelako eta «Egin» en argitaratu ere euskaraz egin zelako.

A.— Hala ere oraindik behin baino gehiagotan entzun beharko duzu ea guardia civil bat hiltzen dutenean zer esango zenukeen.

M.O.— Azken batean. biolentziaren arazoa tratatzean galdera batzuek egiten nituen. eta galdera horiek berdin balio dutela uste dut bai Santiren heriotzerako nahiz guardia civil baten heriotzerako. Dei bat egiten nion Elizari eta bere erakundeei denon artean azter dezagun nondik datorren fenomeno hori. eta horregatik balio du berdin: izan ere, ez da alde batekoa edo bestekoa hiltzea, baizik eta zergatik gertatzen den.

Galdera horri ez dago erantzuterik baldin eta aztertzen ez bada historian zehar Euskal Herrian gure borroka zergatik eta nondik sortu den. Hori da aztertu beharrekoa eta orduan hor genituzke soluziobideak edo gutxienez jarriko ginatke soluziobideak aurkitzeko paradan.

Ez dut uste herri honetan inor denik hain bihotzgabea heriotzea maitatzeko. hori ez du inork maite. Baina baita ere ulertu behar dugu Herri hau ez

«Berrogeitamar urterekin Bizkaian 'apaiz gaztea' naiz eta martxa honetan apaiz gazte izaten hilgo naiz».

dela gizaldi batetik ukatua izan. gizaldietatik izan dela ukatua. Pentsatu behar dugu zenbat frustrazio joan den hemen pilatzen. eta hori ez da belau-naldi bateko kontua. Hor fenomeno oso sakon bat dago eta ez dago esaterik «biolentzia guztiak gaitzesten ditugu». horrekin ez goaz inora. Sakondu egin behar da. eta sakontzeak ondorio oso latzak ekarri ditzake. baina hori egiten ez bada ezin da ezer egin.

Osterantzean jarraituko dugu esaten «ea heriotz hau azkenengoa den» baina ezer ez esatea da hori. kunplitzeko ihardutea. esaten duenak ere badaki-eta desio horrekin ez goazela inora.

A.— Zure ustez ezin da esan biolentzia guztiak berdinak direnik eta berdin gaitzesten direnik, baina Euskal Herriko Eliza ofizialaren jokabidea hortik doa.

M.O.— Zoritxarrez horrela da. bai. Eta guretzako desafio bat da. prolema hain latza denez ikustea zergatik biolentzia guztiak ez diren berdin. Nik orduan jaso nituen nire ustez gure Herrian une honetan dauden biolentzien ereduak. Batetik nazio arazoari erantzuten dion biolentzia. Bestetik sozial arazoari erantzuten diona. Gero kul-

tur mailakoa. eta hor hizkuntza hartzen dute eredu bezala. Eta laugarrena errepresioarena.

Kasu batzuetan gauza oso garbi dago. Hemen bertan. etxetik. ikusten nituen «Euskalduna» ko langileak. hementxe bait dauka lantegi bat. tiragomaz eta nolako armaz borroka egiten zuten.

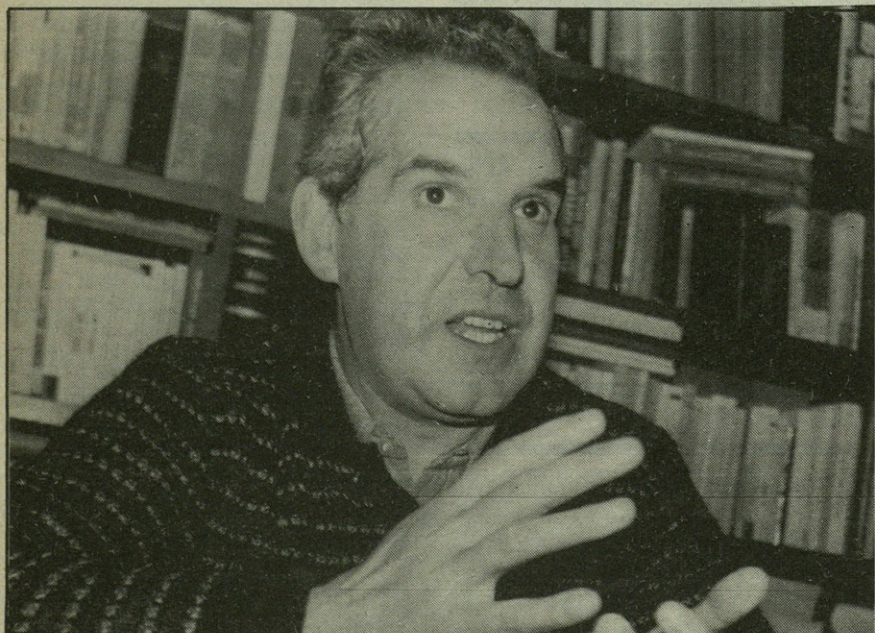
Baina zure galdera ez zen hori. ez direla berdinak. Niretzat argi dago. Elizak zergatik gaitzesten ditu gehienbat alde bateko bortxakeriak? Teoriaz biak gaitzesten ditu. hitzez. eta Santi Brouardena ere kondenatu zuen. Baina zer nahi duzu... gogorra da hau esatea baina Eliza sinestedunen taldea da. gizakiek osatua eta bere kontraesanak ditu. Eta horregatik nik ez dut Eliza utziko. zeren eta uste dut gizarteko beste taldeetan ere badaude kontraesanak: kontraesan eta guzti joan beharko dugu benetako Eliza sortzen.

Beharbada guri esango digute berdin. alde batekoa bakarrik kondenatzen dugula. Horregatik nahi eta nahiez dialektika bat sortu beharko dugu eta denon artean argitasuna lortu baina atzera errepikatuko nizuke: argitasuna ez da inoiz etorriko eztabaida honetatik. zuek alde batekoak eta zuek bestekoak kondenatzen dituzue. baizik nondik datorren biolentzia aztertuta.

A.— Estilo horretako pentsakeraren inguruan mugitzen zaretenak zaudete Euskal Herriko Apaizen Koordinakundean bildurik. Indarririk ba al du ala lau zarete?

M.O.— Apaiza naizenez hau nik esan beharko nukeen ez dakit baina uste dut Herria bera ere konturarzen dela holako zerbait beti egon dela Euskal Herrian. Har dezagun gerra zibileko historia: apaiz herritarrak Herriarekin bizi ziren eta orduko errepresioa ere herriarekin sofritu zuten. eta ez apaiz soilak bakarrik. hor duzu Mateo Mujikaren kasua.

Francoren garaian ere euskal kleroak izan zuen bere protagonismoa gutxi-asko eta herriaren aldamenean sofritu ere egin zuen. ez guztiek. baina klero herritarra hor zegoen. Eta orain. demokraziara edo demokrazia deitzen

«Demokraziak gure Herriaren zatiketa konsagratzen badu, Eliz ikuspegitik ezin dut onartu».

den honetara iritsi garenean, nik uste azken batean fenomeno berdintsua dela. Eliza, eta beti hala gertatu da Constantinoren garaietatik, agintearekin ondo konpondu izan da, eta joera horri kontrapuntua jarri dion eragin bat ere egon da beti.

Gaur egun kontutan hartu behar duzu batetik kleroa asko jaitsi dela, eta bestetik bataz besteko adina asko igo. Une honetan neronek berrogeitamar urte ditut eta eta «apaiz gaztea» naiz: beti joango naiz Bizkaiko bataz besteko adinaren atzetik. Martxa honetan apaiz gazte izaten hilgo naiz.

Eta orduan baldintza horiekin ez gara asko, probintzia batzuetan bestetan baino gehiago. Bizkaian izango gara behar bada talderik ahulena, baina nik ez nuke indarra kopurutik neurtuko. Guk benetan asmatuko bagenu gure Herriaren azterketa on bat egiten, eta gaur Elizak zer eta nola eskaini behar dion Jesusen mezua Herri bakoitzak une bakoitzean bizi duen egoerari, hortik letorke indarra.

A.— Kleroauren urritasuna aipatu duzu eta apaiz euskaldunak oso ugariak zireneko garaiak datozkigu gogorra, kleroak oraingo aldean eragin haundia zuenekoak. Francoren kontrako borroketan ere apaiz batek baino gehiagok hartu zuen parte. Zer gertatu da, elementurik gogorrenak joan egin direla?

M.O.— Elementu gogorretatik gehienak joan egin direla ere egia da baina horretaz aparte gauza gehiago ere badago. Egia da kleroauren zati haundi bat antifrankista zela eta horrek bere eragina sortzen zuen. Gero elementu kontzientziatu gehienek alde egin dute, eta sektore zabal batek aldiz lortu du azken finean nahi zuena. Behar bada ez zuten espero Euskal Herriarentzat gaur daukaguna baino askoz gehiago, eta konformatu egin dira: burgesiaren edo erdi klasearen agintea instalatu eta hortik aurrera ez zeukaten programa haundirik. Afirmazio gogor samarra da baina nik uste dut holako zerbaite gertatu dela, Bizkaian gutxienez.

Noski, hori onartuz gero ez dago

«Ezker Abertzalea Elizatik kanpo geratu da baina ez bere planteamentuengatik bakarrik».

gauza gehiegi planteatzerik, hortik aurrera egoera nola mantendu izango bait litzateke kontua. Eta horrela, kristautasunak izan behar duen utopia hori galdu egin da.

A.— Askotan esana da, eta zuretzat ere ez da berria izango, PNVren jarraitpena egiten duela Euskal Herriko klero ofizialak, gotzaiek eta. Eta hori esatu mailan edo Europa mailan eskui-narekin lerratzen diren moduan.

M.O.— Gutxienez horrela dela ematen du. Apezpikuek badaukate beren eritzi politikoak edukitzeko eskubidea, nik ez diet ukatuko hori, baina beste aukera politikoak errespetatuz. Errespetatzen dituztela esango digute, baina prolema beste bat da. Ez da elizgizon batek bere aukera politikoak edukitzeko duen eskubidea baizik Elizak batez ere, ez erreduzioismo batean eroriaz, baina ze interes defenditzen dituen, ze aukeratik egin behar duen mezuaren predikua.

Denok gatoz ados pobreen aukeratik zabaldu behar dugula gure mezua, eta hemen sortuko lirateke istiluak. Eusko Alderdi Jeltzaleak hemen zeri

erantzuten dio, hori da guk elizgizon lege egin behar dugun galdera. Politika guztiak dira teoriaren errespetagarriak. Baina eliztar batek bere aukera politikoaren egiterakoan badu funtsezko argibide bat: Nazaretheko Jesus pobreei berri ona iragartera etorri zen. Hemendik bakarrik egin behar du bere aukera: Euskal Herrian zer dago pobreen aukeratik hurbilen? Eta ez du balio teoria politiko hutsak, zein den efikazagoa, edo zein den razionalagoa edo...

A.— Askatasunaren Teologia zela eta, duela hilabete pare bat idatzi genuen arazo hauetaz ARGIAN, eta orduan ere gogoratzen genituen «Eliza pobrea, Eliz bat hobea, moztu gotzaien jantziak...» eta holakoak modan zudeneko garaiak. Eta orain, ekonomia gaizki doanean, herrialderik aurreratuenean ere miseria zabaldu denean, beste gauzak aipatzen dira, hau dela sistemarik onena dauden txar guztien artean eta beste.

M.O.— Tartean beste fenomeno bat ere gertatu da, demokraziarena. Demokrazia denontzat baina batez ere Elizarentzat oso hitz arriskutsua dela uste dut. Guk frankismoaren denboran alternatiba gisa demokrazia baten aspirazioa genuen eta esaten digute demokrazia hor dagoela. Elizak ere, zentzu kritiko gehiegi gabe, onartu egin du benetan demokrazia batean gaudela.

«Eliztarrak aukera politikoaren egiterakoan galdetu behar du: Euskal Herrian zer dago pobreen aldeko aukeratik hurbilen?».

Demokrazia kontzeptua bera Eliz ikuspegi batetik zentzu kritiko batez begiratzekoa da. Baina hori berez be-deinkatu egiten denez, ondorio erlijioso zein da? Gaur Elizak ez daukala zertan izanik ahotsik ez daukatenean ahotsa. Demokrazia batean gaudenez gero, beraz, guk egin behar duguna zera da, geure mezua bizi, halako bake batean, normaltasun batean. Eta Eliza replegatu egin da, bere buruari begira jarri gehiago.

Zuk diozuna egia da, egoera soziala gainbehera doala. Elizak orduan esaten du «guk gure argibidea eskainiko diogu horri baina ez gara borroka horretan sartuko, demokrazian gaudenez demokrazia jendeak parte hartzeko bideak baditu elako». Eta dei solemneak egiten geratzen da, sistema zalantzan jarri gabe. Demokrazia zalantzan jarri behar dela egia bada, pentsa Euskal Herrian. Demokrazia aurreko egoeran gaude hemen, Herri izan edo ez izan bera jokatzeko da hemen.

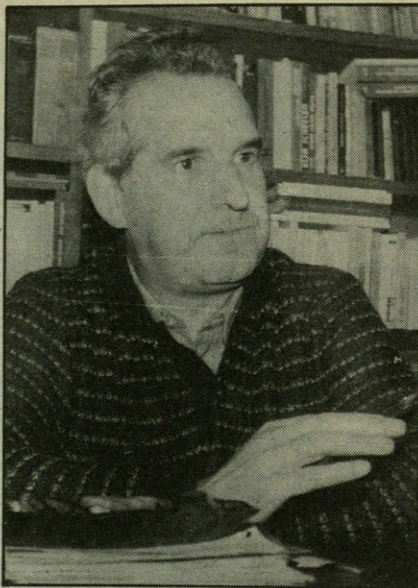
A.— Gaur egun ez dira apaiz asko izango zure hitz horiek ontzat emango dituztenak. Espainiako demokrazia munduan aho batez onartzen da.

M.O.— Demokraziak gure Herriaren zatiketa konsagratzeko balio badu, barkatu jaunak baina Eliz ikuspegitik hori ezin dut onartu. Kristau izateko lehenengo pertsona izan behar dut eta pertsona bezala nire kontraesan nagusiak gainditzen ez baditu... Euskaldun naiz eta teologiarik tradizionalenean esango genuke euskaldun naizela Jaungoikoak euskaldun egin nauelako. Eta gertatzen da euskaldun bezala ezin naizela bizi. Demokraziak hori konsagratzen du eta esan behar da argi eta garbi hori ez dela demokrazia.

A.— Askapen teologiarekin suertatu dena ikusiz, esan liteke mundu mailan Eliza eskuineratze prozesu batean sartuta dagoela.

M.O.— Argi dago Elizan inboluzio prozesu bat dagoela. Azken batez, eta erru historiko bat izan daiteke, Elizak izugarritzko beldurra dio marxismoari, ez da ausartu marxismoari aurpegi ematera. Ni ez naiz gauza horietan espezialista baina oker ez banago marxismoak esaten du klase borroka dela historiaren bultzagile nagusienetarikoa. Badator Eliza eta esaten du ezin duela onartu, kristautasunak denok elkar maitatzea agintzen duelako.

Ni ere ados nago denok elkar maitatu behar dugula, baina horretarako

«Gerra zibilean, apaiz herritarrak Herriarekin bizi ziren».

baldintza batzuk behar ditugu. Prolema ez da klase borroka egotea, prolema da klaseak egotea, hori aztertu beharko luke Elizak. Klaseak egotea da pekatua.

Esango didate sinplifikatu egin dudala marxismoa urak nere errota eramateko. Egia bait da gainera marxismoa positiboki atea dela. Hau kristaua da, hori sinisgabea, eta abar kategoria mentalak dira, baina ikusten baduzu azken orduan Jesusek zer eskatuko digun «bilutsik nengoen eta jantzi ninduzun, gosez eta jaten eman, egarri eta edaten eman, preso eta ikustera joan...», guzti hori nori egiten du? Hori egiten dutenak Jesukristoren erreinutik kanpo geratuko dira?

Behartsuari laguntzea kategoria ateotatik ere egiten da, eta behar bada eraginkortasun haundiagoz, hori hemen ikusi egiten da. Jesusek kristautasun zertifikatu bat eskatuko ote du bada? Elizak aldiz antimarxismoaren bandera altxatu du eta horrek kalte ikaragarria egiten du.

A.— Eliza barruan disidentzia eta debateak itzali egin direla dirudi. Orain beste era bateko kobertura gehiago zaintzen da, publizitatearen eragina adibidez, Joan Paulo II.aren bidaietan ikusten den bezala.

M.O.— Begira, nik nahiko argi ikusten dut Elizaren etorkizuna hirugarren munduan dagoela. Guk hemengoak ikusten dugu, Mendebaldekoa, eta hori da Vaticanoa sostengatzen duena. Baina Hirugarren Munduko Eliza izugarritzko indarrez ari da. Brasil da gotzairik gehien duen estatua

adibidez. Eta Eliza hori ez da modu paralelo batean eraikitzen ari, barrutik ari da.

Europar aldiz Eliza krisian dago, bertan sistemak jasaten duen krisiari lotuta. Pobreen Eliza eraikitzen ari da, eta Hirugarren Munduan dago Eliza-ren benetako izpiritua, nahiz gu Europakoa bakarrik ikusten jarraitu.

A.— Estradizioen aurkako kanpaina zela eta hor ikusi zaitugu firma bilketa famatu horretan, Ertameriketatik bidaia bat egiten, eta abar. Normalean apaizekin zerikusi haundirik ez duen jendearekin azken batean. Zer moduz konpondu zara?

M.O.— Aspaldi superatua daukat arazo hori. Kausa batzuk badira munduan bidezko bezala jo ditzakegunak, eta horien alde lan egiteko motibazio ezberdinetatik iritsi zaitezke: premisa politiko batzuetatik, edo etikoetatik, edo filantropikoetatik, edo erlijiosetatik. Premisak zein diren berdintsu da, eta kausa bidezko baten alde lan egiten baduzu, nik uste Jainkoak hori sarituko duela bere egunean. Gehienez ere metodoaz eztabaidatu genezake, baina aipatu didazun kasuan metodoa ezin honestoagoa zen.

Nik ez diot inori karnetik eskatu inoiz, eta makinabat lekutan ibilia naiz, baina niri ere ez didate eskatu, beti sentitu naiz onartua. Garrantzizkoa besteren alde lan egitea bait da, eta zer egin liteke besteren alde gehiago bizia bera ere eskaintzea baino?

Eta hori beti gertatzen da. Panamara joan ginenean ni beldur nintzen haruntza eramandako errefuxiatuak nola konponduko ziren Nuntzioarekin. Laboa Nuntzioa bait da munduarekin duten leihio ia bakarra. Eta poz haundiz ikusi nuen onartzen dutela, honestoki lan egiten duelako, eta preziorik jarri gabe.

Gero Santo Domingora joan ginen, eta han deportatu bakarra dago, Eujenio Etchebest. Eta badakizu lehenengo eskatu zigun liburua zein izan zen? Biblia bat eskatu zigun. «Ez pentsatu apaizak zaretelako pelotilla egin nahi dizuedala, baina errespeto handia diot eta interesatzen zait, aztertu nahi nuke». Gainera bere zaindariatako batek Bibliaren zita luzeak egiten zizkiola eta nahi zuela koiuntura hori aprobetxatu, guardianari erantzuteko, Biblia sakonagotik aztertu eta zentzua aurkitzeko.

Hori da niretzat inportantea, ez baikoitzaren hasierako motibazioak.

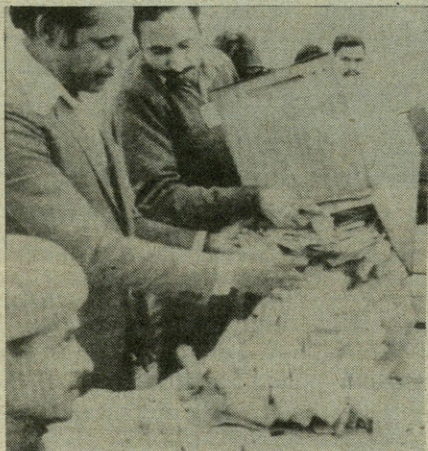
Iñaki ZUBIONDO

Bolivia: ez zen ezer pasatu

Boliviako militarrek beste kolpe bat ematen saiatu dira, baina berriro ere Siles Zuazo-k errebolaren kontrolatzea erdietsi zuen.

Abenduaren 29an, **Central Obrera Bolivianak**o militarrek zerbaiten prestatzen ari zirela abisatu bait zion, Zuazo-k Olvis Arias komandante burua zesarazi zuen; handik ordu gutxitara altxatu zen komandante hori eta beste 30en bat buruzagi militar, eta zeukaten asmoez ezer garbirik ez baldin badago ere, oso posible da oraingo 'demokrazi' prozesoa (ekainean hauteskundeak izango omen dira) etetea nahi izatea. Saio berri honek hogeita-hiru ordu bakarrik iraun du.

India: jakin ez nora joko duten

Rajiv Gandhi-k hauteskundeetan gehien-gehiengoa eskuratu eta gero, jadanik ezagutzen genituen bere (ustezko) xedeak azpimarratu ditu; normalean bezala pobrezia-aren kontra borrokatuko omen da, analfabetismoaren kontra ere eta, orain esan beharrekoa, 'biolentzia razial'aren kontra. «Nazioaren batasuna zaintzea» izango bait da gobernu berriaren ahalgintza handienetakoa.

Horretaz ohartzekoa da ez Punjab-en ez Assam-en (bi estatu konfliktiboenetan alegia) ez dela hauteskunderik izan, beraz ez dago bertako en opinioa inolaz ezagutzerik.

Nazioarteko politikari buruz Pakistanekin hobeto etortzen saiatuko

omen dira, eta maila orokorrago batetan oraindik seinale esanguratsuegirik eman ez duten arren, aski politika kontserbatzailea eramango dutela ematen du.

Kamputxea-Tailandia: tragedia luzea

Urteak badaramatzate Tailandia eta Kamputxea arteko mugan borroka gogorretan, eta orain Phnom Penh-eko gobernuaren kontrako gerrilariak borroka horiek biziagotzen ari direla ematen du.

Oso ginetikako ikusi-batetan gauzak honela daude: Tailandia amerikarren aldekoa da, eta probablea da Kamputxeako gerrilariak ondo poliki tratatzea. Kamputxea bere aldetik, alboko Lao eta Vietnam bezalaxe, sovietarren aldekoa da, eta bi Estatu horiekin oso laguntza pakto estuak sinatuak dituzte. Hori dela eta, vietnamdarrek (alde ederrean eskualde gutxi. Txina alde batera, armadatik indartsuena dutenak) dozenaka mila soldadu dituzte Kamputxea barruan, eta Tailandiako armadarekin enkon-

tru batzu izatera ailegatu dira.

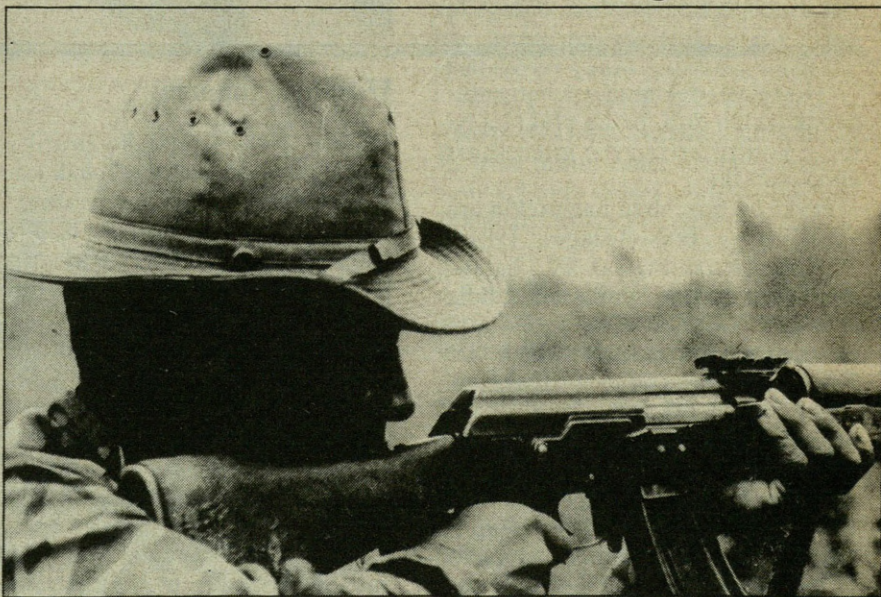
Trajediari handiena noski berrehun eta gehiago kilometrotako franja batetan bizi diren hainbat familientzat, Kamputxea barnera edo-ta Tailandiara alde egin beharrean aurkitzen direnak.

EEBB: Desplazamendu Azkarretako Indarra gehiagotu

Jakina denez EEBBek badute armada berezi bat, munduko edozein gatazkari berehala erantzuteko helburuaz sortu zena, eta honezkero beren estratejian elementurik garrantzitsuenetakoa bilakatu dena.

Orain ekialdeko Atlantiko-ko gorputza erabat indartzen ari dira (puntu gakoa, tropak urrunago eramatekotan eta beroiek ornitzekotan), eta bigarren etapa batetan Indikoko eta mendebaldeko Pazifikoko aldeak tropaz josiko omen

Nikaragua: Bi zenbaki izugarri

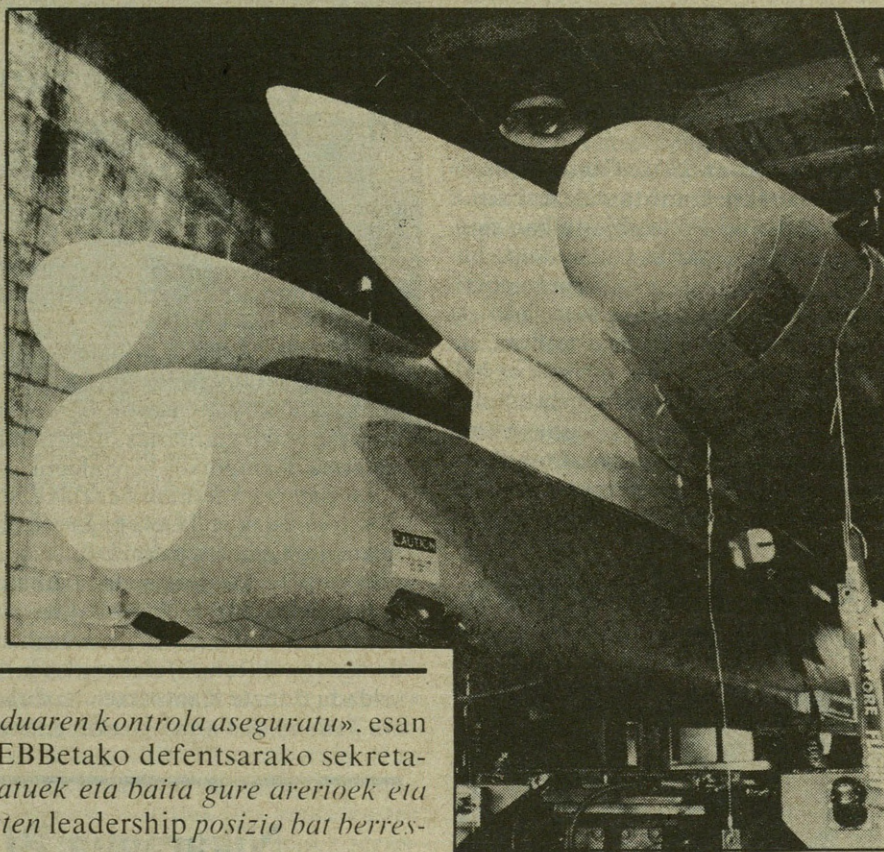

Bata da sandinistak boterera iritsi zirenetik hona zazpi bat mila lagun hilik gertatu dela gerra ekintzetan (Somoza bota bitarteko urteetan 50 bat mila hil zen, hala ere). Bestea be-

rriz aurtan Nikaraguak bere presu- puestoetako ehuneko 40a gastu militarretan inbertitu beharko duela, zeinak berez eta bestelako eraso beste alde oso posiblerik gabe izugarritzko atakea kontsideratzen bait da.

Aurten 264.400.000.000 dolar armetan

«Mundu seguruago bat gure seme-alabentzat»

Kruzero-misilak Griffith-en (New York).

«Ezin dugu, eta ez dugu behar, munduaren kontrola aseguratu», esan zuen joan den urteko otsailean EEBBetako defentsarako sekretarioak. «baina gure lagunek eta aliatuek eta baita gure arerioek eta etsai potentzialak ere ezagutuko duten leadership posizio bat berreskuratu behar dugu».

Horrelako deklarazioak beti ambiguoak izaten dira, baina praktika batekin kontrajarriz gero interesgarri gerta daitezke.

Praktika, guk, datu batzurekin arakatuko dugu. Ikusi dezagun. 1984tik 1985era gastu militarrek %9,3 batetan emendatu dira, 231 mila milioi dolarretatik 264,4 mila milioitara pasatuz, eta epe luzerako gastuetarako bitarte berean bideratuko den dirutzaren emendatzea %13koa da, 258tik 305era mila milioi.

Halere horrek ideia txiki bat besterik ez du ematen. Pentagonoak arma nuklearretarako pasa den urtean 52 mila milioi bideratu zituen, eta aurten 64 bideratuko ditu (%23 gehiago), eta Desplazamendu Azkarretarako Indarrari (DAI, hirugarren munduan noiznahi interbenitzeko preparatzen dutena) %34 gehiago dedikatuko diote. Beste puska inportante bat «Stars War» (Izarretako gerra) delako modalidade berriarentzat izango da.

Hirukote gogorra

Arma nuklearretarako dirurik gehiena «hirukote estratejikoak» jasoko ditu. Hirukote hori osatzen dute: luzean ezarritako misil balistiko interkontinentalek (ICBM), urpekuntzitik botatuko misil balistikoek (SLBM) eta pilotoarekiko bonbardero interkontinentalek.

Lehendabizikoetan M-X tipoko 40 bat misilen fabrikatzea eta erostea destakutzen da («Peacekeeper», deitzen diote misil horri), zeinak 4,9 mila milioi dolar eramango bait du.

Bigarrenengoetan Trident programari 4,2 mila milioi emango diote, 1,8 mila milioi horrelako urpekuntzi baten egiteko (Reaganen denboran beste 11 horrelako egin dituzte), eta 2,1 mila milioi SLBM Trident-II berriaren konstrukzioa azkartzeko.

Bonbarderoetan azkenik 8,2 mila milioi B-1B abioiarentzat izango dira; 34 aparato egingo dira (226 milioi do-

lar bakoitzak, orain arte produzitu den abioirik garestiena izango bait da), eta 1990.era ko are gehiagokoa izango den **stealth** —«iheslaria», radaretatik eskapatuko den— bonbarderoaren lanak aurrera doaz.

Sistema berri guzti hauek itxuraz bentaja handia emango diete Estatu Batuei Sovietar Batasunaren aurrean. Izan ere, arma horiek —bestalde beren sortzaileek «defentsibo»tzat jotzen dituztenak— soviatarren ICBM puntuak (lurrazpiko siloetan aurkitzen direnak) deuseztu ahaliko dituzte, orain arteko misilek egin ez zezaketeena.

Jakina, honelako armen sartzearekin, gerraren arriskua multiplikatzen da, zeren zulo horiek deuseztu ahal direlarik hemendik aurrera lehendabizirik atakatuko duenak bakarrik izango du gerran bere efektibo guztiez segitzeko ahalak; «galdetu baino lehen tiratzeko» tentazio handiegia egongo da.

«Defenditu»

Aipatutakoez aparte beste garrantziko diruketa batzu kuzero-misil eta misil Pershing direlakoentzat izango dira. Kuzero-misil berriak egiteko dira, abioietatik, urpekuntzietatik eta lurretik jaurtikitzekoak (ALCM, SLCM eta GLCM izenekoak, respektiboki), eta gero noski armamentu klasikoek beranak jasoko dituzte.

Aparteko lekua behar du «Strategic Defense Initiative» (SDI) delakoak, geroz eta diru gehiago kontsumitzen ari den departamendua: 1984ean 991 milioi dolar, 1985ean 1.8 mila milioi eta 1986an 3.8 mila milioi dolar (bi urtetan %284ko gehiagotzea). Eta horietarik puskarik handiena lehen esanikako «izarretako gerra» prestatzekotan izango da, etorkizunean ameri-

karren programa militarrik anbizio-soena suertatu daitekeena.

Espazioko ahalegin berri hauek Caspar Weinberger defentsarako sekretarioak poliki justifikatzen dizkizu: «Defentsa sistema fidagarri bat behar dugu misil balistikoek kontra. Uste dut hori dela bakea eta aldi berean libertatea mantentzeko har dezakegun neurriarik esanahikorrena, gure seme-alabei mundu seguruago baten ondasuna uztekotan».

Etsai printzipala

Gerra klasikoari buruz badirudi EEBBek «Airland Battle» deitzen duten estrategiaren arabera funtzionatzen dutela, esan nahi bait da (honek batipat Europarako balioko luke), ar-

mada klasikoek elkar erasotzen duten bitartean, EEBBeko saiorik gogorrena etsaiaren —sovietarren— bizkarrean jotzea izango litzateke.

Baina EEBBak oraindik ere eta antza denez denbora luze batetan gehien potentziatuko duten indarra RDF da, hau da, Desplazamendu Azkarretarako Indarra, DAI. Weinberger sekretarioari ez zaio EEBBak «munduaren gerdarme»tzat salatu ditzaten gustatzen, aldiz badaki «terrorismo, altxamendu, erasotzeen» aurrean zerbait egin beharra dagoela. «Reagan presidentea —esplikatu du— bakearen paradojaen aurrean gertatu da, hau da, bakea zaintzekotan baketzailleak indarra erabiltzeko prest egon beharra dauka».

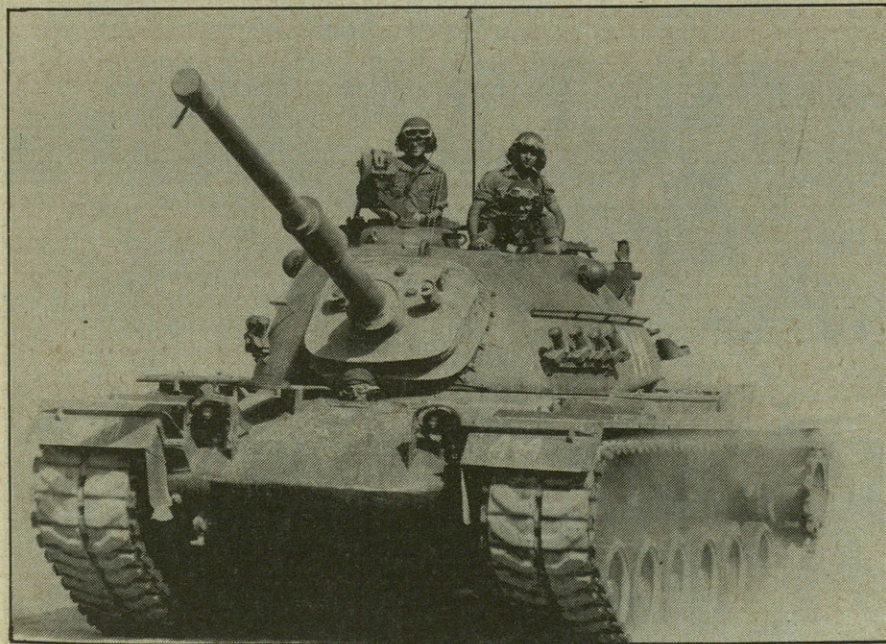
Eta, horretarako, EEBBek «munduan han eta hemen, beharbada aldi berean leku batetan baino gehiagotan» interbenitzeko gerturik egon behar dute.

Hasiera batetan —orain dela hiru, lau bat urte; ez da oso kontu zaharra— indar hau Golkoaren eskualdean «ordena» mantentzearen sortu zuten, baina gero bere eremua erabat zabaldu du: Granadan egin zutenarekin bide oso garbi erakutsi zuten. Eta gainera, «ez dugu bakarrik prebenitu ditzakegun borroketarako prestatu behar, «ustegabeko gertakari»ei kopeta emateko ere gauza izan behar dugu».

DAI-k gasturik ikaragarrienak transportarean alorrean egiten ditu: 5.2 mila milioi dolar ur-garraioetan, beste 2.8 mila milioi aire-garraioetan, aparteanfibioak eta petroliountziak eta beste.

Amerikarrek oraintsu lur-dibisio berri bat sortu dute, Vietnam-er geroztik lehendabizikoa, eta datozen urteetan hori bezalako beste lau sortuko dira, 10.000 soldadu bakoitzak. Dibisio hauek ez dute parez-pareko borroka totalik egingo, baina Afrikan, Asiako hego-ekialdean eta Ertamerikan ahal duten aldiro interbenituko dute.

Panorama honetan ikusten ahal denez, SESBekiko tira-bira nuklearra eta hirugarren munduan militarki interbenitzeko posibilitatea pil-pilean daude.

Maniobrak Alemanian; Europar ere baliteke...

Pablo Sastre

Lurraren radiografia egin nahi dute lau zientifikok

Geotroia, lurraren barrenak ikertzeko fonendoskopioa

Lau zientzia-gizon murgildurik daude proiektu tzar batetan: lurraren barrena ikertzeko asmoan. Julio Verne irudimenez iritsitako tokira benetan heldu nahi dute hauek neutrinoak erabiliaz. Badi-rudi azkenean jakin ahal izango dela zer dagoen gure oinen pean.

Betikoa: kanpokoaz dena dakigu eta etxekoaren berririk ere ez gehienetan. Ortzea nondik nora dabilen badakigu eta Lurra, gure planeta hau, zer-nolakoa den azaletik besterik ez dakigu.

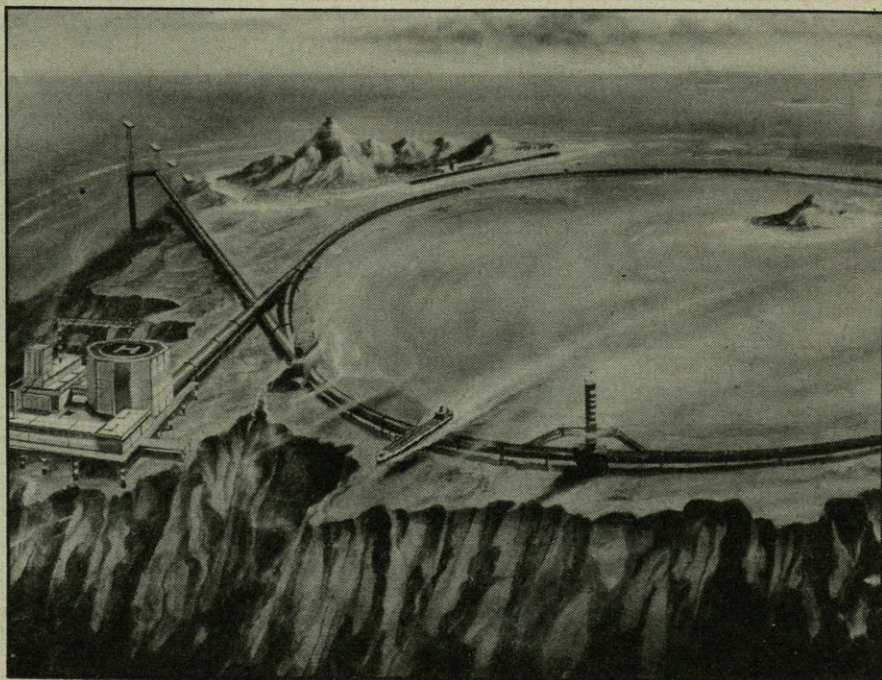
Ez dago geologorik hasierako 30-40 kilometrotatik behera zer dagoen ziurtasunez esango digunik. Eta ezjakintasun hau ikaragarrikoa da Lurraren radioa 6.378 kilometrotakoa dela pentsatzen badugu. Lurraren erdia bitartean kilometro horiek denak eta 30-40 kilometrotan zer dagoen besterik ezin jakin.

Pentsa daiteke ea zergatik ez diren erabiltzen X-izpiak, gure gorputzean barrena edozein harri edota hezur pitzaduraren bat aurkitzeko erabiltzen diren bezala. Gertatzen dena da lurraren azala osatzen duten pisu atomiko handiko mineralek ez dutela uzten X-izpi horiek erabiltzen. Ez dira hauek aski haien barrena iragaiteko.

Egia da badirela gorpuzki batzuk minerale horiek zeharkatzeko ahalmena daukatenak. Egia da badirela neutrinoak (horrela izena dute Pauli-k

atomoaren barruan aurkitutako gorpuzki horiek). Egia da bai eta ere neutrino horiek eguzkiak milaka sortzen

dituela eta igortzen dizkigula une oroz harrapatzen duen guztiak zeharkatzen dutelarik. Bai irakurle, zure eskutan duzun aldizkari hau, zerorri ere eta esaten uzten badidazu lur osoa ere. Baina ezin ditugu eguzkiak igorritako neutrino horiek kontrolatu. Etorrita bezalaxe joaten dira. Ez dute arrasto-

Hona hemen «Geotron» izeneko monstroa, Lurraren Erdigunera iristeko saio berri-berria.

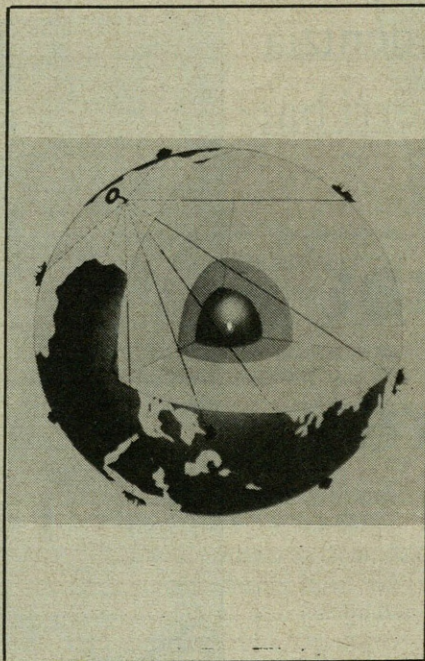
rik uzten, eta ez digute balio informazio minimo bat jasotzeko.

Ez dira ordea denak ezer ez dakigula eta hor konforme gelditzen. Neutrino horiek ezin direla erabili eta patxadan gelditzen. Badira lau zientzia-gizon ospetsu kontrako proiektu batekin hasiak direnak lanean. Sheldon L. Glashow - Fisikako Nobel saria 1979. urtean-, Alvaro De Rujula, George Charpak eta Robert R. Wilson ditugu Lurra (Ludia) zeharkatu eta bere barranean, bere erdian zer dagoen jakin nahi dutenak. Hauek dira neutrinoak erabili nahi dituztenak proiektu horretan. Ez dira beraiek sartuko krater baten barrera Julio Vernerren nobelan bezala. Neutrinoak bidaliko dituzte. Noski, ez dira izango eguzkiak igortzen dizkigun neutrinoak lan horretan erabiliko dituztenak, baizik eta beraiek artifizialki sortuko dituzten beste neutrino andana batzuk. Beraiek kontrolatu ahal izango dituztenak informazioa jasotzeko eta azkenik radiografia bat burutu ahal izateko.

Ez da gainera teorikoki modelo bat prestatu dutela eta posiblea dela pentsatzen dutela. Ez, ez. Benetan aurrera eramane nahi dute beren proiektua. Martxan jarri nahi dute. Beren plana da gor-uzki azeleradore bat egitea hor barruan neutrino andanak sortu ahal izateko 10 eta 20 TeV bitarteko energia edukiko dutenak. Egia esan neutrino batek gorputzak zeharkatzeko daukan ahalmena bere energiaren arabera dago. 10-20 TeV energia daukaten bitartean gauza dira neutrinoak Ludia radiografiatzeko, zenbait argitasun eskaini ahal izateko moduan, eremu dentsuagoak edota materia ezberdineko gorputzak aurkituko dizkigularik.

Zientzia-gizon hauek diotenez «neutrino andana gauza izango litzateke Ludiaren barrera aurki daitezkeen masa likidoak edota gasak seinaltatzeko. Esango liguke halaber non aurkitzen diren petroleo eta metano sailak. Gorputzki horien molekulen balantza erregular bat probokatzerakoan seinale akustiko bat sortuko litzateke Lurretik jaso ahal izateko modukoa».

Dena dela badago oraingoz oztopo bat seinale horiek entzun ahal izateko: «lurraren zurrumurruek» dira hauek (lurrikara sakonen oihartzunak). Zarata hauek zaildu egin dezakete, edota «zikindu», neutrinoek eragindako seinale horien hotsa. «Ezinbestekoa dugu

Halakoxea izan daiteke neutrinoen bitartez. Lurraz lortuko zen erradiografia modukoa.

ikerketak batzuk egitea neutrinoek materiarekin sortutako bibrizioak eta lurraren zurrumurruek bereizteko, eta filtro batzuk sortzea horiek gutxitzeko edota kendu ahal izateko».

Sistema osoa hau izango litzateke: toki bat neutrinoak igortzen, eta puntu asko neutrino horien informazioa jasotzeko.

Neutrino horiek horiek lortzeko protoi-azeleradore bat beharko dute zientzia gizon hauek. Haundia benetan. Pentsa ezazue erraztun batetan. Pentsa ezazue erraztun horren diametroak 12tik 24 kilometrotara izan beharko litzukeela. Bada ez beldurtu, geologo hauek ez dira beldurtu eta. Egitea pentsatzen dute. Ez bakarrik egitea gainera. Itsas-azpian sartu nahi dute gainera. Atoloi batean, koralez osatutako itsaspeko atoloi batean.

Azeleradore horretan energia handiko protoiak tubo luze baten barrera joango dira gero aukeratutako tokira disparatzeko. Eztandak «mesoiak» sortuko litzuke eta hauek berriz, beste tubo batean neutrinoak emango litzukete lurrari sonda bat egiteko haina behinik behin.

Dena da haundia ordea. Ikaragarria esango genuke. Aipatu dugun tubo luzeak eta mesoiak neutrino bihurtzeko tuboak zenbait kilometrotakoak izango lirateke itsaspean.

Atoloi horretan eraiki beharreko

kable sistema ere ez da txikiagokoa izanen. Pentsa ezazue tubo hori mugikorra dela. Pentsa 90 gradotako angelu batean mugitzeko gauza izan behar dela lurraren erdira ondo apuntatzeko. Ea ze grua klase eta beharko diren tubo luze hori mugiarazteko.

Ez da hori arazo bakarra ordea. Jaso beharra dago gero neutrinoek eskainiko duten informazioa. Horretarako mikrofono berezi batzuk egin beharko dituzte. Bidalitako seinalea jasoko duten gailuak prestatu beharko dituzte. Jasole hauek puntu ezberdinetan egongo dira. Ikusi ze angelorekin apuntatu duen Geotroiko tuboak eta dagokion puntuan egon beharko. Mugitu ahal izateko modukoak beharko dute jasole hauek. Izan daitezke beraz itsasuntzi handi batzutan eraiki daitezkeen jasole sistemak.

«Dena dela badira beste bi sistema honekin batera, edo honen osagarri, interesgarriak izan daitezkeenak ikerketa hauetarako. Bata da neutrinoek sortzen dituzten muoiak erabiltzea. Hauekin materia ezberdinen Pisu Atomikoak jakin ahalko genukeen. Bestea da zuzenean ikustea neutrino andana batek Ludi osoa zeharkatzean zenbat indar galtzen duen. Indar galtze horrek adieraziko luke Ludiaren erdian zer dagoen eta zer nolako dentsitatea daukan».

Geotroi izeneko aparailu honi begira denak garamatza amets baten aurrera edota zientzia-fikziozko ipuin batetara. Hori egiteko egin beharko diren injenieritza lanak, hipotesi horiek burutzeko geratzen diren puntu ahulak, gainditu beharreko zailtasunak... denak dira handiak. Proiektuaren kostea bezain haundiak gutxienez. Hasteko mila milioi dolare behar dituzte. Hori izan daiteke zailtasunik handiena.

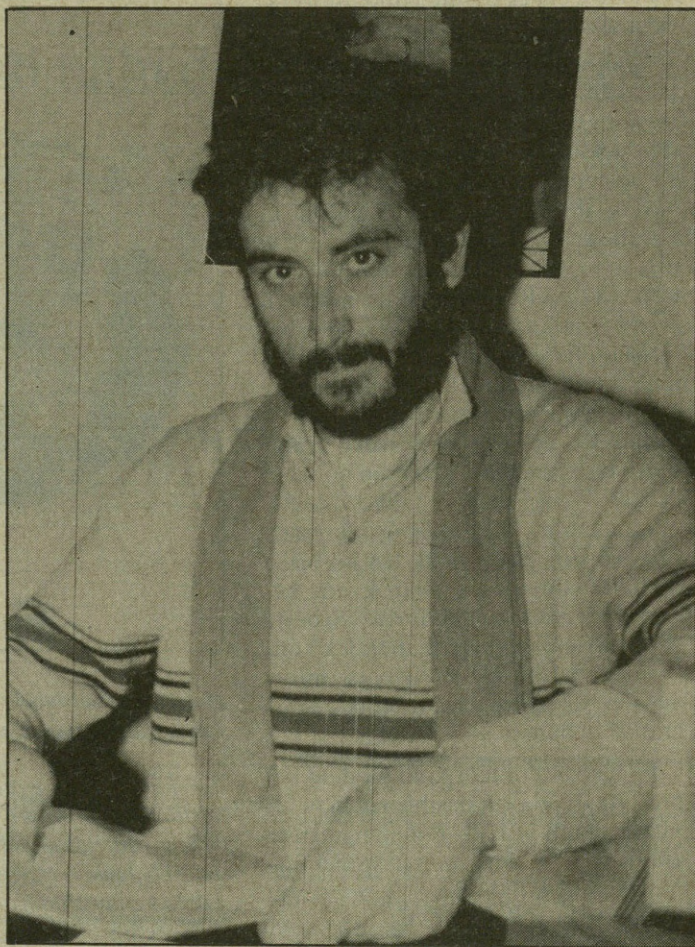
Badirudi ordea baten bat edo gehiago izango dela tentatua proiektu horretan dirua inbertitzeko. Ekonomikoki posibilitate ederrak eskaintzen ditu Geotroiak. Petroleoa, metanoa, urrea, uranioa, zilarra... Zenbat gauza preziazio gordetzen ote dizkigu gure Ama-Lurrak!

Oraingoz Texax A and M University delakoak (zenbait petroleo enpresek osatutako elkarteak) urtebeterako kontratua eskainia, die lau zientifiko horiei. Bidaia luze baten hasiera da. Iritsiko ote dira Lurraren erdira?

J. ARTETXE

Astigarraga, Independentzia
berreskuratu duen herri bat

Antton Arka: «HB herriaren alternatiba aurrera ateratzen saiatuko da»

Beste zenbait hiri bezala Donostia ere hazteko gogoz ibili zen gerra zibila amaitu eta segituan. Altza anexionatu zuten. Pasaia ere nahi zuten eta Astigarraga 1943. urtean anexionatu zuten. Trukean frontoi bat egin zuen Astigarragan Donostiako udaletxeak gainontzeko aginduak bete gabe geratu zirelarik. Abenduaren 30ean berriz bozketa bat egin zen Astigarragan eta honek Donostiatik aparte bizi nahi zuela baieztatu zuen. Donostiako udaletxean HBko eta Astigarragako zinegotzia dugun Antton Arkarekin hitzegin dugu herri baten kapitulu eder bezain interesgarri honetaz.

Ezer baino lehen esan dezagun Astigarraga Donostiatik 7 kilometrotara dagoela Hernaniko bidean. Hiru mila eta berrehun biztanle dauzka horietarik laurdena baino gehiago delarik 14 urtetik beherakoa. Ehuneko 63 bertakoak dira eta etorkinak gehienak Euskal Herritik etorritakoak (hala ere ehuneko 17 Espainiatik etorritakoak dira). Gehienak euskaldunak dira eta biztanleko diru sarrerak beste zenbait herritan baino (Zizurkil, Orrio esatebaterik) haundiagoak dituzte. Orain aukera izango dute berea dena beraiek administratu ahal izateko.

Antton Arka.— Tomás Alba zena-
rekin hasi ziren Astigarraga Donostia-
tik desanexionatzeko lanak. Tomás
Albak eta HBko zinegotziek batzorde
bat osatu zuten, ez Astigarraga baka-
rrik, bai eta ere Igeldo eta Altza beza-
lako beste zenbait herriren desanexioa
ikusteko edota behintzat administral
autonomia bat eskaintzeko gutxienik.

ARGIA.— Eta horretan gelditu zen
gauza korporazio berria etorri arte...

A.A.— Bai, korporazio berri hau
sartutakoan Herri Batasuna hasi zen
asuntua mugitzen. Hain zuzen ere go-
ra beherak 1983.eko Abenduaren

30ean hasi ziren alkateak SIADECOr
estudio bat eskatzea proposatutakoan.
Denak onartu zuten hori. Guk esan
genuen ez zela nahikoa. Kontutan
hartu behar zela Astigarragaren ane-
xioa egin zenean 1943. urtean Donos-
tiako udaletxeak kon: romisu batzuk
hartu zituela eta horiek oraindik ere
bete gabe jarraitzen dutela; uholdeen
aurkako neurriak, bideak eta espa-
loiak, zerbitzu batzuk eskaintzea...
Horien truke egin zen anexioa eta
oraindik ere ez da holakorik egin Asti-
garragan.

A.— 84.eko urtarrilean mozio bat
aurkeztu zenuten udaletxean puntu
horiek betetzea eskatuaz, zerbitzu mi-
nimo batzuk eskatuaz Astigarragako
eta Batzorde bat sortzea Astigarraga-
ko jendearekin desanexioa bideratze-
ko. Urtebete honetan eta bozketa au-
rretik nola eman dira pausuak?

A.A.— Guk denbora guztian borro-
ka egin dugu herri taldeek parte har-
zeaten desanexio kontu hauetan eta
ez zedin gerta beti bezala erabaki sek-

torial bat. SIADECOK bere lana ekainean aurkeztu zuen bitarte horretan batzorde bat lanean aritu zelarik zerbitzuak eta eskuratzeko Astigarrak. SIADECOn «preavance de datos» horretan argi eta garbi ikusten zen biarlea zela Astigarragak bere udaletxea edukitzea. Uztailaren hamabian proposatu genuen urrian egin behar zela kontsulta bat Astigarragan desanexioa erabakitzeko. Enmienda a la totalidad bat egin zuten besteek eta 13 lagunek batzorde bat egin behar zela proposatu zuten (7 PNV, 5 HB, 1 PSOE, Astigarragan hauteskundeetan emandako kopuruen arauera).

A.— Zer egin zuen batzorde horrek?

A.A.— Urriaren 25ean hasi zen martxan benetazko batzordea. Udaletxean aurkeztu zuten zer nolako informazioa eta kanpaina egingo zen. Baina Donostiako udaletxean fuera del orden aurkeztu izan da beti Astigarragako gaia. Presupostu bat egin zuen batzordeak eta aurkeztu zen udaletxean. Batzorde hau ordea prentsan eta esaten hasi zen bozketa abenduaren 30ean izango zela. Eta hori ez zen posible. Permanenteak onartu beharra zeukan fetxa bat.

A.— Noiz onartu zen hori?

A.A.— Batzordearen lana abenduaren 19an aurkeztu zen permanentera. bileratik kanpo hau ere. Proposatu zuten 30ean egitea bozketa. Permanenteak esan zuen oso denbora gutxi

zela 19an planteatu eta 30ean egitea. Ez zegoen zentsua prestatuta eta gainera pleno batean onartu beharra zegoen. Plenoa 28an ospatu zen bitartean PNV prentsan eta ibilia zelarik aurretik kontsulta 30ean izango zela esanez. Gu kontsultaren alde geunden baina esaten genuen teknikoki ez zela posible fetxa horretan egitea.

A.— Desanexioaren alde berriz denak agertu zarete, bai PNV, bai HB...

A.A.— Bai, bai. Gertatzen dena da PNVk ez duela bere burua busti nahi beste gauzetan eta guk alternatiba bat eman nahi diogu herriari. Orain bertan esate batera, badago plan partzial bat eta PNV ez da aklatzen oraindik horrekin. Guk lehen bait lehen onartzea nahi dugu zehatz mehatz jakiteko zein izango diren Astigarragako etxe-lurrak edota industri-lurrak etabar. Ez dugu nahi orain derrepentean etxeak eraikitzen has daitezen. Horrekin batera nahi dugu Donostiak Astigarragan inbertitu ez zituen guztiak inbertitzea.

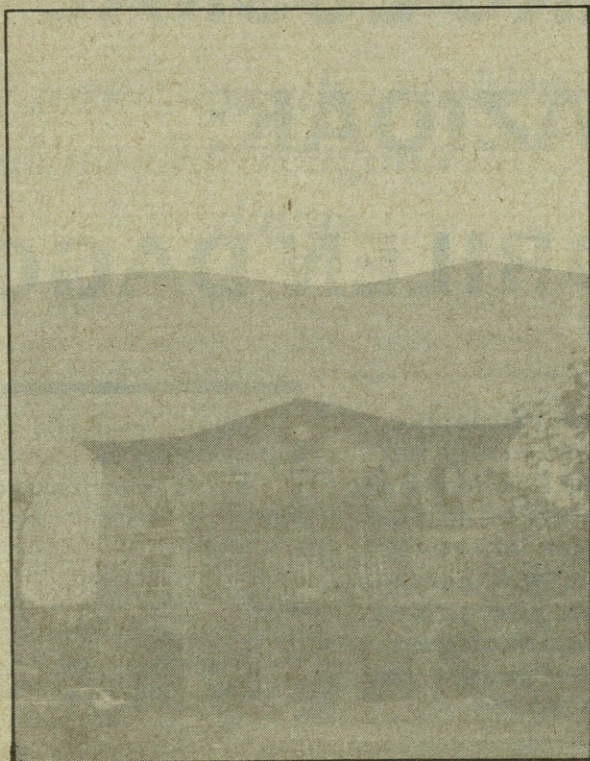
A.— Ze ezaugarri dauzka Astigarragako herriak?

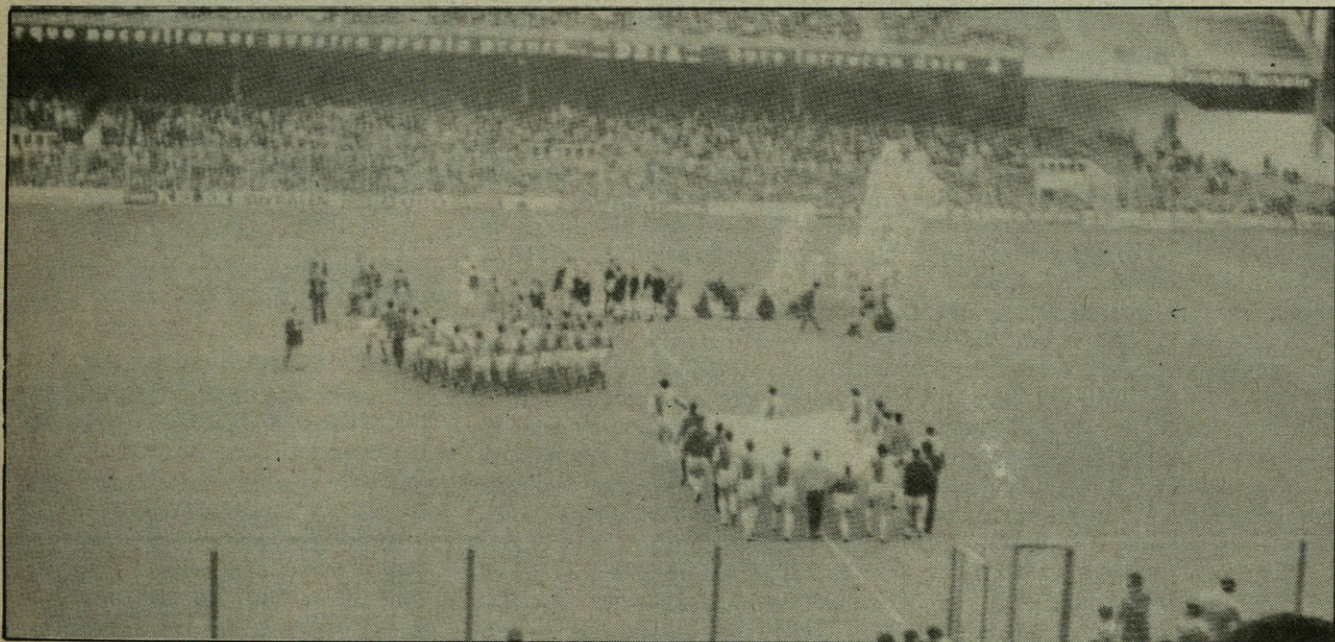
A.A.— SIADECOn ikerketan argi eta garbi ikusten da Astigarragak mantendu egin duela bere nortasuna. Ez da gertatu inmigrazio handirik. Egon da inmigrazioa baina parte haundi bat Gipuzkoako beste zenbait tokitatik etorritakoa eta oso ondo integratutakoa dugu. Ehuneko 65a euskalduna da. Ohiturak eta gorde egin dira. Nekazaritzak ere garrantzia haundia du Astigarragan nahiz eta lagun dexente gehiago aritu industrian eta zerbitzutan.

A.— Botoa eman behar zuten 2.250 lagunetik botoa 1.335 lagunek eman zuten desanexioaren alde ehuneko 54 agertu zirelarik. Astigarraga udaletxe bezala funtzionatzen hasi bitartean nola geldituko da orain?

A.A.— Sekretarioak datuak jaso eta alkateak esango du ados dagoela desanexioa egiteko. Junta Generalei eskatu behar zaie pausuak ematea Astigarraga independentea izateko. Hauek diputazioari benetazko espediente bat eskatuko diote (hainbesteko zerga, hainbesteko patrimonioa...). Junta Generalek onartu beharko dute azkenean guziori ikusita. Prestaketa hauek datozen udal hauteskundeak baino sei hilabete lehenago prest baldin badaude jostora bat osatuko da hamaika kontzejalez osatutakoa. Jostorak hauteskuandak egin arte funtzionatuko luke. Hortik aurrera beste edozein herrik bezala funtzionatuko du.

Ahalmen juridiko eta legalak gero eta zabalagoak dira, baina...

San Mamesen jokatu zuen Euskadiko Selektzioak lehenengo aldiz kanpoko besteren baten kontra.

KIROLETAKO EUSKAL FEDERAZIOAK: DIRUA MADRILEN DAGO

Duela sei bat hilabete Gasteizko gobernuak Kiroletako Euskal Federazioak sortzea posible egiten zuen lege bat argitaratu zuenean, nolabait bazirudien euskal kirolak halako bide berri edukiko zuela bere nortasun berezkoa modu egokiago batez bilakatzeko. Lege hori martxan jarri zenetik hona, aldiz, ezer gutxi aurreratu da bide horretatik. Zer dela eta, hain interes gutxi Euskal Herriko klub eta kirolgizonen aldetik Federazio propioak sortzeko? Merezki zuen guzti horren arrazoiaz eta nondik norakoaz apur bat jakitea, eta hiruzpalau orriotan zerbait argitzen saiatzea.

Ezer baino lehen garbi utzi beharra dago hemendik aurrera aipatuko dugun guztiak nekez izango duela erlazioa Iparraldearekin. Kirol batetan edo bestean ezik beste guztietan oso zaila da epe motzean Euskal Herriko lurralde historiko guztiak bere barruan hartuko dituzten Kirol Federazioetan pentsatzea ere. Legeak ezartzen dituen mugak ez dira oraingoz hain puskaezinak Nafarroa eta Hegoaldeko beste hiru probintzien arte-

koan, batik bat Kirol Federazioak izaera pribatudun elkarteak direlako.

Hego Euskal Herrian, berriz, kirol gaitan duela gutxi arte kasik frankismotik heredatutako eskemak erabili direla (eta kasu gehienetan, oraindik ere erabiltzen direla). Modu horretan, Estatu guztiko klub eta kirolariak Madrilen egoitza duen Federazio bakar baten menpe daude, hiriburuetan dauden Kirol Federazioetako bulegoak eta gainerakoak Madrilgo Federazioenak dira, eta ez bestela. Areago, maiz entzuten diren «Federación Vizcaina de Fútbol» edo «Federación Guipuzcoana de Baloncesto» funtsean deituraz aparte ez dira ezer, nortasun juridikorik ez bait daukate. Madrilen egoitza zentrala daukaten Federazio oroahaldun horiek, bestalde, «Consejo Superior de Deportes» delakoan koordinaturik daude, Consejo hori organu gorenena delarik.

Autonomi Estatutua eta Foruaren Hobekuntzaren berrikuntzak

Hala eta guztiz ere, eta Madrilgo Federazioen estruktura aldatu gabe-

rik jarraitu diren arren, Estatu espainol guztian aprobatur jöan diren deszentralizazio araudiek egoera hori aldatzeko bidea zabaldu dutela esan liteke. Modu horretan, duela bost urte Autonomi Estatutuak hiru probintzietarako eta berrikiago Foruaren Hobekuntzak Nafarroarako konpetentzia erabatekoak eman zizkien bi Komunitate horietako gobernuei. Modu honetan, Gasteizko nahiz Iruñeako Parlamentuek nahi adina sor ditzakete legeak, orain arte Madrildik inposatutakoek ipini diguten ordenamendu juridiko eta legala aldatu edota iraultzeko ahalmenarekin.

Planteamendu horren barruan eta Estatutuak Eusko Jaurlaritzari dekretuak egiteko ematen dion ahalmenari, kasu eginez, joan den udaldean Lurralde Federazioak eta Euskal Federazioak sortzea posibilitatzen zuen dekretua argitaratu zuen. Hori lehen pausu bezala, ez bait da ahanzi behar sor litezkeen federazio horiek (nahiz Lurralde batetakoak nahiz «Euskal» deiturikoak) oraindik ere Madrilgo Kirolaren Legearen menpe egongo lirakeela. Horren marko juridikoa areagotzeko, Eusko Jaurlaritzak dato-

Orain arte hiruzpalau kirol modalidadetan baino ez da hasi Euskal Federazioak sortzeko prozesua.

Alfredo Etxabe, euskal kirolaren aldeko idealista sutsua

«Etorkizunerako problema zailena elkarrengana biltzea dugu»

Alfredo Etxabe ez da nornahi euskal kirolaz hitzegiteko orduan. Aspalditik «Sustraiak» eta antzekoetan sartu a. duela bi hilabete arte Eusko Jaurlaritzako Kirol Zuzendaritzan ibilia dugu. Hemeretzi urterekin euskara ikasia, Euskal Kirolari praktikan nortasun berezi bat ematearen alde hamaika izerdi isuria da Alfredo. Laukizen bizi da, Unbemendiko urbanizazio dotorean. Hantxe errezipitu gintuen.

ARGIA.— Noiztik hasi zinen Euskal Kirola eta Euskal Federazioen gai honetaz kezkatzen?

ALFREDO ETXABE.— Beno, kezkatzen betidanik baina praktikan zer bait egiten 1977. urte inguruan. «Sustraiak» elkarte sortu genuenean. Elkarte horre-

tan hainbat eta hainbat jende mugitzen ginen eta gure helburua euskal kirola bildu eta osatzearen aldeko gauza praktikoak egitea zen. Modu horretan antolatzen genituen «Euskadiko I. Kirol Bilkurak» 1978.an, eta geroztik beste hiru bat aldiz antolatu ziren. Oso arrakasta ona

izan zuten garai haietarako, batez ere kontutan hartzen badugu adibide legez lehen urte hartan hogeitabederatzi bat modalidade bildu ahal izan genituela.

A.— Orduko gauza izan ziren ere Euskadiko Selekzioaren futbol-partiduak, ezta?

A.E.— Bai, zenbait kojuntura eta batik bat euskararen aldeko xedeek bultzatuta («Bai Euskarari» Ikastolak...) lehen partidua antolatu genuen San Mamésen Irlandaren kontra. Geroztik beste pare bat etorri ziren, eta urtebetean (1979ko abendutik 1980ko abendurarte hiru partidua ikusi ahal izan genituen). Geroztik ni neu Eusko Jaurlaritzan sartu nintzen

Real Sociedad ekipoa izan zen "Euskadiko I. Kirol Bilkuretan" futboleko txapelketa irten zena.

rrer urterako bere Kirolaren Lege propioa Lege Biltzarrera eramán eta eztabaidatzeko asmóa dauka. Lege horretatik sortu ahal izango diren Federazioek Estatuko muntaiatik independente izan ahal izango dute. Birtartean ez.

Kirol nagusiek ez dute ineteresik agertu

Ahalmen legislatibo eta juridiko horiek hortxe edukita eta gure herriko kirolaren inguruan dabilen jende gehiena teoriar behintzat euskal nazioaren nortasuna onartzen duena izanik, pentsa liteke prozesu azkarra litzatekeela Euskal Federazioak sortzearen

hori. Halere, pentsa litekeenaren kontra ez da horrela gertatzen ari. Orain arte, Madrilekin erlazio esturik ez duten kirolatan baino ez bait da hasi prozesu hori. Modu horretan lehen-dabizi Lurraldeetako Federazioak sortu behar lirateke, eta ondoren Euskal Federazioak. Pausu horiek dextente aurreratuak dituzten kirolak hiru baino ez dira: herri kirolak, sanbo borroka eta mendizaletasuna. Bidean daudenak eta epe laburrean aurreratu samar egoteko aukera dutenak beste zenbait dira: arraunketa, eskubaloia, judo, e.a.

Egia esan, Madrilekin halako mēpetasun erlazio haundirik ez daukaten guztiak goizago edo beranduago bide

horretatik sartuko direla nahiko gauza haundiak mugitzen dituztenak (horietatik dira Madrilekin mēpekotasun haundienak daukatenak) bide horretatik sartzea askoz zailagoa izango da (futbola eta saskibaloia, nagusienak ez aipatzegatik). Azkeneko kirol hauek dira ere jende gehiena mugitzen dutenak eta baita egunkarietan nahiz irrati-tietan leku gehiena okupatzen dutenak. Eta kirol nagusi horietan Eusko Jaurlaritzaren udako dekretu hark sortutako interes gutxi horrek bere froga egunkaritan aurki genezake:

«Deia»n eman zaizkion aldiari behi-neko aipamēnez gain, inork ez dio kasu ttipiena ere egin Euskal Federazioak sortzeko ahalmen juridiko horri.

**Urte luzeak
beharko dira
futbola bezalako
kirol nagusietan
Madrilekiko
dauden interes eta
eralzio ekonomiko
itzelak apurtzeko.**

eta ez zitzaigun iruditu postu hartan egonda ni horrelakorik bultzatzeko: ertsona egókiena izan nintekeenik. Horretatik ere Euskadiko Kirol Bilkurak lau urtetan baino ez ziren izan. Gero ere, saskibaloia eta eskubaloia Gabon Kopak eta antzekoak ere antolatuta izan dira Euskadiko Hautaketa kanpokoan kontra jokatu, eta guzti horien artean osatu genezake —nire uestez— euskal kirolaren historiaurretzat jo litekeen zer hori. Gutxi gora behera euskal kirola euskal kirol bezala berpiztu nahi hori «Sustraiak» elkartearen inguruan eman zela esan genezake.

A.— Dena dela, horrelakoak antolatzeak eragozpen pilo bat edukiko zituen, ezta?

A.E.— Zaila izango zaizu imajinatzea ere. Denetarik, inportanteenak prolema politikoak, baina gero ekonomikoak edota burokratikoak ere itzelak izan ziren. Gehienetan horrelakorik antolatzea kasik mirakulu bat zen. Izan ere, gai guzti honetan dagoen indar politikoa oso haundia bait da: Euskadiko selek-io bat edota Euskal Federazio bat munda mailan onartua egoteak barruan izugarritzko indar politikoa bait dauka gure nazioaren eraikitze prozesuan. Eta Madrilen badakite geuk geure kirolaren jabe izatea eta munda mailan halakotza erre-konozitua egotea Seguritate Sozialaren transferentzia osoak edukitzea baino inportanteagoa dela neurri haundi bate-tan, askoz arriskutsuagoa izan daiteke-

lako imajina eta kontzientziatze mailan.

A.— Eusko Jaurlaritzan egon zaren denboraldian, beharbada gauza inportanteetako bat joan den udan ateratako dekretoa izango zen, Euskal Federazioak sortzea posibilitatzen duena alegia...

A.E.— Beno, agian bai, baina ez da ahaztu behar dekretu horrek ez duela guztiz puskatzen gaurregun. Estatuan dagoen estruktura deportiboarekin, estruktura hau guztiz zentralista eta zaharkitua delarik bestalde. Niretzat askoz inportanteagoa da datorren urtean edo, aterako den Kirolaren Legea, horrek behingoz aukera emango bait digu herri honetako kirolaz zer pentsatzen dugun esateko, eta Estatuko estruktura libratzeko askoz ahalmen juridiko zaba-

Prolema nagusia diruan datza

Zein da beraz prolema sozialki nagusi diren kirol horietan hain interes gutxi sortzeko? Nahiko gauza argia da prolema dirua dela. Izan ere, dekretu horren babespean sortzen diren federazioek Madrildik dirurik ez lukete jasoko eta beraz hemengo instituzioetatik subentzio segururik ez badute lortzen etorkizuna diru aldetik nahiko beltza daukate.

Azken finean, kinielak eta gainera-

Arraunketa bezalako kirolek nahiko erraza daukate Madrilekiko erlazioak apurtu eta Euskal Federazioak sortzea.

**Estatutuak
konpetentzia
guztiak ematen
dizkio
Jaurlaritzari, baina
kinieletatik urtero
irteten diren
16.000
milioietatik ezer
hartzerik ez dio
uzten.**

ko «apuesta mutuas deportiva benéficas» delakoetan Estatutuak ez du konpetentziarik uzten Komunitate Autonomorako, eta kontutan hartzen badugu Estatu espainolean kirolak kinieletatik edaten duela, Euskal Federazio horiek edan behar luketen dirua Madrilen geratzen da. Hain zuzen ere, 16 bat mila milioi dira urtean Consejo Superior de Deportes delakoak kinieletatik ateratzen duen dirua eta diru horretaz hornitzen dira Estatuko Federazio guztiak. Gaur egun asuntua planteatua dagoen bezala, Euskal Federazioek ezingo lukete diru horretatik ezer hartzea ere pentsatu. Horregatik, gaurregun ere gutxi jasotzen dutenei ez zaie inportik horri uko egitea, baina besteei bai. Azken finean, Estatutuak lege mailan ematen dituen

ahalmen guztiak diru faltaz bertan behera amiltzen dira kasu nagusietarako.

Hala eta guztiz ere, ez genuke prozesu horren aurrean pesimistarena jokatu nahi izango, litekeena bait da Euskal Federazioak mantentzeko eta Euskadiko Selekzioak munduan zehar gure herria ordezkatzearren bidaltzen behar den dirua nonbaitetik sortzea, baita Nafarroako Kirol Federazioak bertako Gobernuarekin puskatuz beste hiru probintzietakoekin lotzea... hori guztia posible da hemendik hamar edota hamabost urtetara, eta zientzia fikzioan ibiltzea zenbaitetan kaltegarria izan ohi bada ere, pesimismorekin irudituak beste batetarako gordetako ditugu.

J.L.

lago bat. Beste Kirolaren Lege horrek askoz gehiago zabalduko dizkigu ateak.

A.— Dena dela, hor diruaren arazoa dago. Hainbat kirolgizonen esana, gaurregun dekretu berri horren babespean Federazioak sortzeko prolema haundiena dirua omen da. Nola lortu dirua Madrildik, kinieletatik sortzen den dirutik ez bada?

A.E.— Beno, hor negoziaketa politikoa bat eramán behar da, kinieletatik tokatzen zaigun %6,2 hori eskuratu ahal izateko, nahiz eta legeetan idatzia ez egon diru hori geurea delako. Baina horretan ez dago beste biderik, Madrila joan negoziatzera eta eskubidez dagokiguna lortu. Bienbitartean bertako instituzioetarik

etor daitezkeen subentzioen bidea ere hor dago.

A.— Bai, baina subentzioz nahiko zaila da futbola bezalako kirol baten Federazioa —kasu batera— mantentzea, ezta?

A.E.— Jakina, hor badira zenbait kirol asmo honetara gureganatzea nahiko gaitza gertatuko zaiguna, batez ere Madrildo Federazioekin oso interes haundi eta konplikatuak dituztelako. Futbolaren kasua, esate batera. Baina gure planteamenduak askoz gehiago jotzen du epe luzeekin. Kontutan hartu behar da Kirol modalidadeak eta beren Federazioak ez direla lau, askoz gehiago direla, eta guk lortzen badugu berrogeitapiko modalidatetan (guztietan bi edo hirutan ez beste, pentsa dezagun) Euskal Federazio

bat edukitzea eta nazioartean errekonozituak egotea, zein indarrarekin eta noiz arte segituko dute klub edota kirol-modalidade horiek Madrilekin hain lotzagarbeki lotuta? Alde horretatik, garbi dago gure apostua luzerako doala.

A.— Bukatzeko, zure eritzi pertsonala jakin nahi genuke. Zein ikusten duzu aurrerantzean zailtasun haundiena?

A.E.— Begira, askotan pentsatu dut horretaz eta niretzat prolema zailena nahi bera daukagun guztiok elkarrekin ibili ahal izatea da, hau da, elkarrengana biltzea eta asmo bakar baten atzetik abiatzea iruditzen zait izango dela etorkizunean izango dugun prolema haundiena. Bestela, batasun hori lortuz gero, beste guztia ia eginga egongo litzateke.

Interes pribatuen sareak beharreko neurriak eragozten ditu

Gernika-Mundakako itsasadarra: diruak edertasunari begiratzen dionean

Diruak edertasunari begiratzen dionean, dirua itsutu egiten da, eta ordurarte begien bistan eduki duen munduaren zati zoragarria —ur gardenak, fadura hegaztiz poblatuak, harea finak horiztutako hondartza— ezkutatu egiten zaio bapatean.

Ipuin ezagun bat parafraseatuz, dirua eta edertasuna, biak kontrajarriak direla pentsa genezake. Gernika-Mundakako itsasadarrean pausatu zuen aspaldian bere begirada diruak. Ordutik hona, ez dio bere buruari deskantsurik eman. Honen metabolismo erraldoia kilikatu egiten du begi-aurreko paisaia ederrak, eta diru gehiago pilatzeko medioa besterik ez du ikusten ninietan isladatzen zaizkion irudietan. Ekin eta ekin, hor dabil era bateko zein besteko planak burutu nahian.

Inguru hau babestu behar lukeen Lege berezia ez oraindik inondik sortu.

Abrako estuaria aparte utzita (Nerbioi ibaiarena, alegia), Gernika-Mundakako itsasadarra da Bizkaian zabalena: edertasunean, berriz, lehenengo aipatuak ezin dio honi, aspaldiko denboretan, konpetentziarik egin. Gernikan hasi, eta ibaiezkerrean Forua, Murueta, Busturia eta Sukarrieta dituela, eta ibaieskuman Artea eta Kanala; Mundakako portuak, eta honen parean, Laidako hondartzak, babesten dute itsaso zabaletik.

Gernikako lautadatik itsas ahoraino, hegaztien hegaldak eta kantuak betetzen dituzte ur-bazterretako fadurak: antzarrak, koartzak, mota guztietako ahate eta itsastxoriak biltzen dira bertan, neguaren hasiera seinaltatuz. Aranzadi Elkartek, inguru hau aztertu ondoren egindako txostenean, zera zioen: European diren itsaso eta ur-txori mota guztietatik aurki daitezkeela bertan: antzarre, koartza, ahate, espatula, itsasuso.... Ipar-Europatik Hegoaldeko lurraldeetaraino urtero egiten dituzten migrazioetan, hegazti hauek itsasadarra, hango fadura eta larreak, atsedentoki bezala hartzen dute, eta azken urteotan ikusi denez, espezie batzu bertan gelditzen ohi dira negua igarotzen.

Bertako landare eta zuhaitzei begiratzen badiegu, Euskal Herriaren isurki atlantiarreko flora bere osotasunean bi tokitan soilik gordetzen bide da, goian aipaturiko txostenak dioenez: Gorbearen magaletan eta Mun-

daka-Gernika itsasadarraren inguruetan, hain zuzen. Guztiau ikusi ondoren, espero zitekeen gauza zen itsasadar hau babesteko Lege berezi bat sortzea, inguru honen konserbapena eta hobekuntza bilatuz, eta erabilpen publiko eta arrazionala bilakatuz. Ez da, baina, halako neurririk hartu orain arte. Are gehiago, susmatzekoa da honako neurri babesleak ekiditu nahi dituzten interesak dabiltzala Munda-ka-Gernika itsasadarraren inguruan.

Lurren espekulazioa, edertasunari jabego pribatua ezarri nahian

Duela hamabost urte sortu zen espekulazioaren kezka: izan ere, 1970.ean Bizkaiko Diputazioak lurralde hau turistizatzeko plangintza burutu zuen, eta hau ezaguna egin zenean, Bilboko eta Gernikako aberatsak lurrak erosteari ekin zioten. Garai hartan sortu zen itsasadarra babesteko talde bat. «Zain dezagun Busturialdea» izenekoa.

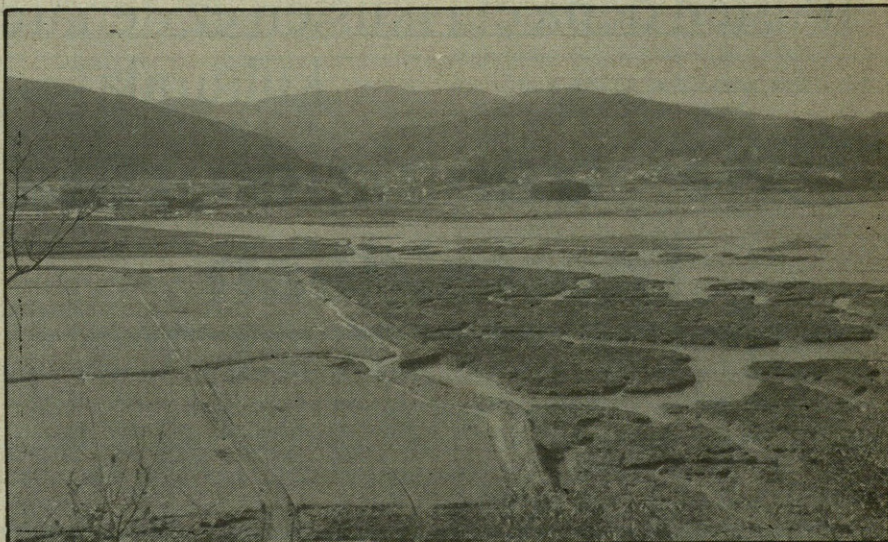
Garai hartako plangintzak, hala ere, krisi ekonomikoaren ondorioz edo, porrot egin zuen, eta ez zen hortik bestelako ondorioz izan.

Eusko Jaurlaritza eratu zenean, honak Aranzadi taldeari egin zion lurralde hau aztertzeke enkargua: Aranzadi taldeak, azterketa burutu ondoren, txosten bat aurkeztu zuen, itsasadarraren balioak goraiapatuz eta babesteko neurriak proposatuz. Baina ez da halako neurririk hartu, esan bezala, agian Gobernuak ez delako auzartu bitartean sortutako interes pribatuen sarearen aurka egiten.

Ibaiezkerrean kokatzen den «Astilleros Murueta» enpresa da interes pribatuen katean lehen maila: akzionisten artean, Lopez Bravo, ministro ohia, eta Juanjo Arana, Muruetako aberatsa kontatzen dituen enpresa honek, beste berri bat sortu zuen. «Inmobiliaria Murueta», eta 1977, ibaia- ren dragatzeari ekin zion, bi helburuz: bere untzian egindako itsasuntziak atera ahal izateko, eta inguruko fadurak lehertu eta etxegintzarako lurrak irabazteko.

Ibaia- ren dragatzeak oposizio bizia aurkitu zuen herritarren partetik, baina ekintza horren ondorioz, faduren bi alderdi, Axpen eta San Kristobalen, harez estalirik gelditu ziren.

Bigarren pausua Ibarrangeluko Udalak eman du. Laida, Laga eta Ar-

Europar diren itsaso eta ur-txori mota guztiak aurki daitezke Gernika-Mundakako itsasadarrean.

ketas-eko lurraldeak. Udal honen pean aurkitzen dira. Udalbatzarreak lurraldean kalifikazioa aldatu, eta etxagintzarako egoki bezala berrizendatu ditu. Ondorio kaltegarriak izan du neurri honek ere: azken 3 urteetan, 30 inguru txalet berri eraiki dira ibaia- ren bazterretan, jabego pribatuaren esparrua gero eta gehiago zabalduz.

Elitezko barne-turismorako gune bihurtzeko asmoa nabaritzen da nonbait neurri hauetan. Zentzu honetan doa Laidan egindako canping-caravaning garestia ere: sarrera mugatuko toki honetan ez da canping-denda merkerik ikusten, kotxe-karabana lu-jozkoak baizik: hauen artean Ardanza lehendakari berriarena aurki dezakegu, baita Iñigo Agirrerena, edota Gernikako alkatea den Juan Luis Zuzae-arena, adibidez.

Gernikako Ekologi Lan-Taldeak: inguruaren arduraz

Duela hiru urte Gernikan sortutako Ekologi Lan-Taldeak, Munda-ka-Gernikako itsasadarra zaintzea hartu du helburu nagusitzat. Talde honetan partaide diren Rafa Ensuntza eta Ritxi Hernandez Abaitua mintzatzen dira helburu hauetaz:

«Une honetan ikusten dugun arris- kurik handiena interes pribatuen espe- kulazioarena eta jabego pribatuaren gehitzearena da. Uste dugu lehenbaile- hen hartu beharko liratekeela eskualde hau babesteko neurriak, eta horretara- ko Lege Berezia egin beharko litzateke, kontserbapena eta hobekuntza gor- deaz, erabilpen publiko arrazionala bi-

latuz, eta garapena, eskualdearen balo- reen mantentzearekin orekatuz».

«Orain arte egindako itsasadarraren azterketa guztiek, eta bereziki Aranza- di taldearekin, babes-neurri hauek proposatzen dituzte; oso argi gelditu da eskualde honen balioa, eta Eusko Jaurlaritzak ez badu neurri babeslerik hartu, ez da informazio faltaz edo ahal- men faltaz, horretarako borondate po- litikoa falta zaiolako baizik».

Puntu positibotzat jotzen dituzte 1979.ean, ehiza debekatzea, eta debe- ku hau bete arazteko gordetzaille bat jartzea, baina ez omen da nahikoa da- goen bakarrarekin, oraindik ehizta- riak bai baitabilza.

Beste gai batetaz egin diet galdera. Txatxarramendin egiteko den Ozea- nografi Institututaz, alegia:

«Badirudi hor Bizkaiko Diputazioa- ren eta Gobernuaren arteko tirabirak izan direla. Hala ere, hasiera batean, guk dakigunez, Bermeon egitekoa zen Institutu hori; orain, aldi, + Arrant- za-Tekniketarako Institutu — a edo ha- lako zerbait egin nahi dute, Txatxarra- mendin. Guk ez dugu egoki ikusten Txatxarramendin kokatzea. Zergatik ez da egiten Bermeon?. Izan ere, loji- koago deritzogu portuan egiteari; eta Txatxarramendiko irlak baditu beste zenbait balore, botanikoak, edo paisa- jistikotak, zaindu behar direnak».

Gernika-Mundakako itsasadarra- ren aldeko kanpaina bat egingo dute Ekologi Lan-Taldekoek urtearen ha- sieran, eskualdearen pribatizazioaren aurka eta itsasadarra babesteko Lege Berezia baten alde.

K. LANDA

Ikusten dena eta ikusten ez denaren arteko balantze kulturala

1984: transizio urtea Iparraldean

Iparraldean, politika arloan bezala, kultura mailan transizio urte bat izan da 1984a. Urte gogorra, eta hein batean urte pobrea: iduri luke batzuetan hamar bat urteko atzerakada egin dugula. Belau-naldi bakoitzean zerotik partitzea normal ote da? Behar bada po-brezia hori azalezkoa da bakarrik.

Ikusten dena, liburutatik hasita

Kultur gertakari guti izan da beraz, Iparraldean, aurtten. Liburugintzan lau obra berri agertu dira, bertako argitaletxeetan. Charritonek Etxepare medikuaren testoak «Elkar» en publikatu ditu; lan ona izaten ahal zen, baina Charriton jakitun handia izan arren, gure gosean egon gara, testo horiek ez baititu sobera aztertu. Iker-lan bat baino gehiago testo bilduma arrunta da «Etxepare Medikua» Idazlanak delakoa. Datozen urteetarako beste hiru tomo hitzematen dizkigu... Gero «Bertsularien Elkartek» Mendibururen «Bertsotan ariz ikasten» bat eskaini digu. Hemen, bertsua gauza arkaiko bat bezala erakutsia da: gainera liburuaren egileak, eta horretan parte hartu dutenek, erabiltzen dituzten solasen arabera bertsolaritza, beren ereduaz gain, ez dute eboluziorik onartzen. Botereen, apez, eskumakil agertzen zaizkigu. Agian ez gaitu Mendibururen obrak bertsotik desgustatuko. Elkarre berdinak beste lan bat kaleratu du: «zuhur hitz zahar hitz» (edo ifrentsuz!). Konpilazio bat baizik ez da, ordea ongi frogatzen du jende klase hori nondik nora doan (hobe: nahi duen joan...). Benetako literatur liburu argitaraketak ere arras urriak izan dira: «Maiatz» aldizkariaren sail berria (Uhargi) bi obra atera dira: bat Marc Legassen «Concerto guerrilero...» erderaz, eta bestea Itxaro Bordaren «Bizitza nola badoan» poema bilduma. Eta, aurtengo kreazio lan bakarra, Manex Lanathuaren «Hegatz urratuan» dukegu. Egia da pobre egiten duela...

Birrargitarapenetan Jon Mirande arrakastatsua dugu. Bederen, lau liburu karrikaratu dira gai horrekin: bi poema bilduma («Elkar», «Erein») zeinetan gauzarik interesgarrienak biltzaileen oharrak baitira: «Gauaz parke batean» ipuinak («Elkar») eta Patri Urkizuren «Etsipenez» nobela Jean Chaho (alias Mirande)ri buruzkoa. Gaur egungo ikuspegiarekin begiratu eta, Miranderen obra, pizua, edo behintzat desmodatua iduritzen zaigu. Paria dezagun afizione horretan esnobismo puska bat badela.

Disketan oso pobre, antzerkiaz ez hainbeste

Atzerakada mugimendu hori gehiago senditzen da disken produkzioan: duela hamar urte bezalako obra argitaratu dituzte (pobre bai musika aldetik, pobre hitzen aldetik ere): Pantxo Albistur Lehuntzakoak «Udaberriko nere semea» izenarekin. Bedaxagar Zuberotarrak bere herri bereziko kantu zaharrak ekisgarren aldikoz abestu ditu platinan oraingoan (ordea diskaren poxeta originala zen), Zuberotar mitologikoek beti Garindaineko urteroko kantaldi dudazkoa, balioa kontutan edukitzen bada, kasetak bat atera dute «Les chanteurs souletins». Gauza berri guti beraz!

Antzerkia aipatzerakoan, aurtengo antzerki berri bakarra, Hirigoyen garzarraren «Zortzi ehun ahari» aurkeztuko dugu. «Monzon saria» erdietsi zuela errateak ez luke nehor engatatu behar. Kalitate apaleko teatroa baitzen hori, duela hamabost urte egokiago izango zena, eta doidoia. Larzabalen, Monzonen eta Landarten piezak antzeztzen arizan dira iparral-

deko jokolariak. Gero urrukitan jartzen gara, Daniel Landart, bere promozioak ilusiturik dudarik gabe, antzerkiaren osagarri onaz mintzatzen zaigularik.

Zati hau bururatu baino lehen deragun 1984eko maiatzaren lehenean. Manex Erdozainzi hilobira lagundu genuela Donapaulen, Ziprien Arbelbide Heletarrak «Xalbador saria» Iruñean eskuratu zuela, eta berritan Jon Casenavek «Azkue saria».

Produktzioa kalitate eta kantitate gutikoa izan bada, kulturaren inguruan gertatu diren auziak eta konfliktuak ugariago agertu dira. Bi mailetan banatuko ditugu: bat, kultura salbatzeko eta sustatzeko sortu diren zentro kulturalak; bi euskara ikasteko erai-kiak diren ikastolak eta gau-eskolak. Bi puntu horiek bakarka analisatzean, kulturari eta euskarari buruzko bi harreman desberdin agertzen dira.

Zentro kulturalen xede pedagogikoa

Lehenik zentro kulturalak. Ikusten denez produktio ahula du Iparraldean euskal kulturak. Galdera haxe laiteke: diru publiko askorekin altxatu zentro horiek beharrezkoak ote dira? Oraindik ez dukegu ihardespenerik ematen ahal. Baina beraien eragin bakarrak esposizioak, mintzaldiak, edo euskal gauza zaharren bilketak egitea baldin bada, ez dute hainbat balio. Eta dirudienez zentro kulturalak bide horretarik abiatuak zaizkigu. Alde on bat ukan dezakete ere, hau pedagogikoa (beraz nardagarria) jendeak bilduz, kulturari interesaraziz, etab. Ordea, zelaia oso mugatua da... Hemen, bereiz ditzagun barnekaldeko zentro kulturalak, eta Baionakoa. Baionako honen eraikitzearen historia merezi du kontatzea: bizpahiru urtez, kontzientzien bakegarri ziren «assises de la langue basque» delakoek, ez zuten ondorio finkorik erdietsi. Estruktura horren gainean 1984ean «Pizkunde» sortu zen, ekainaren 24ean (Laboaren kantaldia bezperan Garazin) Baionako karriketan manifestatu zen, eta aste batzu berantago gobernuak «Pizkunde» ren xedeak onartzen zituelako berria zabaldu zen. Batasun horretako

buruzagiek, gerla-borroka izan baitzen, negoziaketa hitza erabili zuten errez. Komikua benetan! Geroztik, beren artean, beren buruen goreskeko, zentro kulturala aurtengo garaipen handitatzat daukate. Hiru sail kreatu dituzte: antzerkia (Daniel Landart), dantza (Goienetxe) eta Literatura (dudarik gabe Bachoc). Zentro hori frantses gobernuaren gure kulturaren gauzatzeko eta zikintzetik baztertzeko nahikunde bat bezala konprenitzen ahal da. Horren inguruan dabilzan jendeek diote direla bakarrik «des militants culturels», baina guk ongi dakigu hitz horiek nolako konpromezu maila erakusten duten...

«Seaska» eta AEK, bi elementu dinamiko

Bigarrenik: ikastolak eta gau-eskolak. Bi elementu hauek ditugu Iparraldean dinamikoenak. Arrazoi frangorik gatik: ororen gainetik batasun hauek kultural gertakariak sortzen dituzte (Korrika, Herri-urrats, Rock gauak, AEKantuz, kantaldiak eta festa gehienetan tabernak diru biltzeko) naturalki, eta euskarari lehentasuna emanez. Gertakari horiek garrantzikoak dira, herriak partizipatzen baitu, bestalde muga linguistiko trinkorik jartzen ez baitute. Adibidez, Baionako gau-eskolek Laugan salan rock gaua antolatuz zutelarik, Killers-Barricada-Niko Etxart programan zirelarik, kantaldietan agertzen ez ziren gazte batzu (asko egia erran) etorri ziren. Berdin AEKantuz kari. Hauxe azalduko dugu: abilki, AEK eta «Seaska», biak ari direla euskal kultura hizkuntz koropiloa baino urrunago zabaltzen. «Itzuli-Mitzuli» jokoarekin Seaskak berriz frogatzen digu hori.

Zabaltze mugimendua diru beharrik emanen duke. «Seaska»k badi-tru prolemak gobernuak hitzeman so-saren eskuratzeko, eta Gau-eskolek ez dute finantzatzeko publikorik erdiesten. Diru behar gorri horrek, ikastolak eta gau-eskolak kultural gertakariekin amaraun hari bizi batez Euskal Herri osoa biltzen bultzatzen ditu.

Hondarrean zentro kulturekin alde batetik, ikastolekin eta gau-eskolekin bestetik, euskarari buruzko bi harreman nagusi muga ditzakegu: lehenentzat inportantagoa da euskara kotnserbatzea, zaintzea, gaurko euskaldunen hizkuntza modernoa ez izatetik begiratzea. Joera hau landerosa dela badakigu... Bigarrenentzat euskara bizi behar duen zera da, kiskun

kaskun erabili behar dena, erabili, ikasi eta erakatsi. Konkretuki, pobre ala aberats, biziarratea da azkenen helburua.

Komunikabideen euskal esparrua

Kazetak eta irratiak ere aipatzen ahal genituzke: euskarak zein leku duen komunikabideetan? «Herriz-Herri» astekarian emeki emeki desagertzen ari zaigu, «Herria»-n, berrogeigarren urte muga zelebratu ondoren, beti pixkor dabil nahiz eta pixkat arkaikoa den: irratieta (FR3, Radio Adur Navarre...) euskara edergailu exotikoa dute: «gure irrati»k euskara hutsean emititzea dauka xedetxat, baina EDFak ez dio elektririk saldu nahi (azkenean indar publiko horren aurkako auzia irabazi zuen). Buru batean ez badira, bestean daude oztupoak. Nola konpon?

Ikusten ez dena, bukatzeko

Erretrozpektiba labur eta hutsez bete hau ikusten ez diren fenomenu batzu agertuz bururatuko dugu. Euskal kulturaren mundua hain da minbera, hain dudakorra, hain igela idia bezainbat hantua, non jendeak amini bat ezagutu eta konfliktoak, boterea nork hartu edo boterea nori eman, sumatzen diren. Ordea, gaur egun, kulturaren giderrak atxikitzen dituztenek, erakutsi nahi dute, zakutik edo zorrotik, batuak direla, eta azken finean Batasunak duela euskal kultura eta euskara salbatuko. Gure iduriko ez da batere segurra «Pizkundea»k adibidez helburu horretaratzen laguntzen gaituela. Mila ur ttantta desberdinek sortzen, hazten eta edertzen dute itsasoak...

Burruka bat hizkuntzaren inguruan borrobilkatzen da. Hizkuntza boterearen banatzeko kriterio bat da. Hau literaturan frogatu daiteke gehienik: bi idatzeko manera badira, erran nahi baitu bi bizitzeko manera, erran nahi baitu bi ideologia. Lehenak euskara garbia, polita, gustu landerosik gabekoa, gai zuzen eta herrikoien erabiltzekoa, edo gai zientifikoetan (enfin, sasi-zientifiko) moldatuz hizkuntzaren aberastasunaren probatzekoa nahi du. Bigarrena, euskarari zor zaion errespetua gehiegi ukatu gabe, aldiz ari da mamia jangarri bihurtzen saiatzen. Errez lirudite adin taldeak erakitzea bi klase horien inguruan: batean zaharrak, bestean gazteak. Baina zailago da muga horren altxatzea, alde

batetik gazte guti dagoelako euskarazko literaturan ari denik, eta bestetik zaharren konzepzio hori sakonki zabaldua delakoz gehien gogoetan. «Zaharrek» gazteak moldatzen dituzte beren ereduaren arabera, beren kriterioen arabera funtsean.

Eredu horren indarra kritika mailan nabaritzen da. Delako zahar batek, gazte bat goresen duelarik, segur izan zaitez, gazte horrek lehenen lerroan jarri nahiko duela. Kritikaren ideia orokorra hau da: euskaraz eginga den ber, idazkia, antzerkia, etab. ona dela, eta kritikatuia izan behar ez duela. Kritika formatzen denean, laudatu edo konpatitu: besterik ez... Dudarik gabe kritikaren ahultasunaren kausa, produkzioaren pobrezia da. Alta batzu mintzatzen entzuten ditugularik, iduri luke asko kreatzen dela Iparraldean. Den gutia hantzen dute, hantze hortan baitago beren boterearen arrazoina.

Bigarren burruka kultura hitzaren inguruan dago. Diote kulturak politikarekin zikindu, edo behintzat uztartu behar ez duela. Gizartetik kenduz, kultura gauzatzen dute, eta gauzatua den mementotik at, hartaz jabetzen dira bidezko euskaldunak. Gorago aipatu «militante kultural»en arraza absurdo berezia hemen jarriko dugu. Jende horiek beti, leku garbi eta ez konpromitetan ikusten dira: estrenatze, esposizio, mintzaldi... Garbiak dira. Zoritxarrez, burruka, politika mailan eramaten dutenetan guti daitetze kulturari interes bizikorra ematen dutenak. Ametsetan aritzen ahal gara, egoera aurtan piskat aldatuko dela.

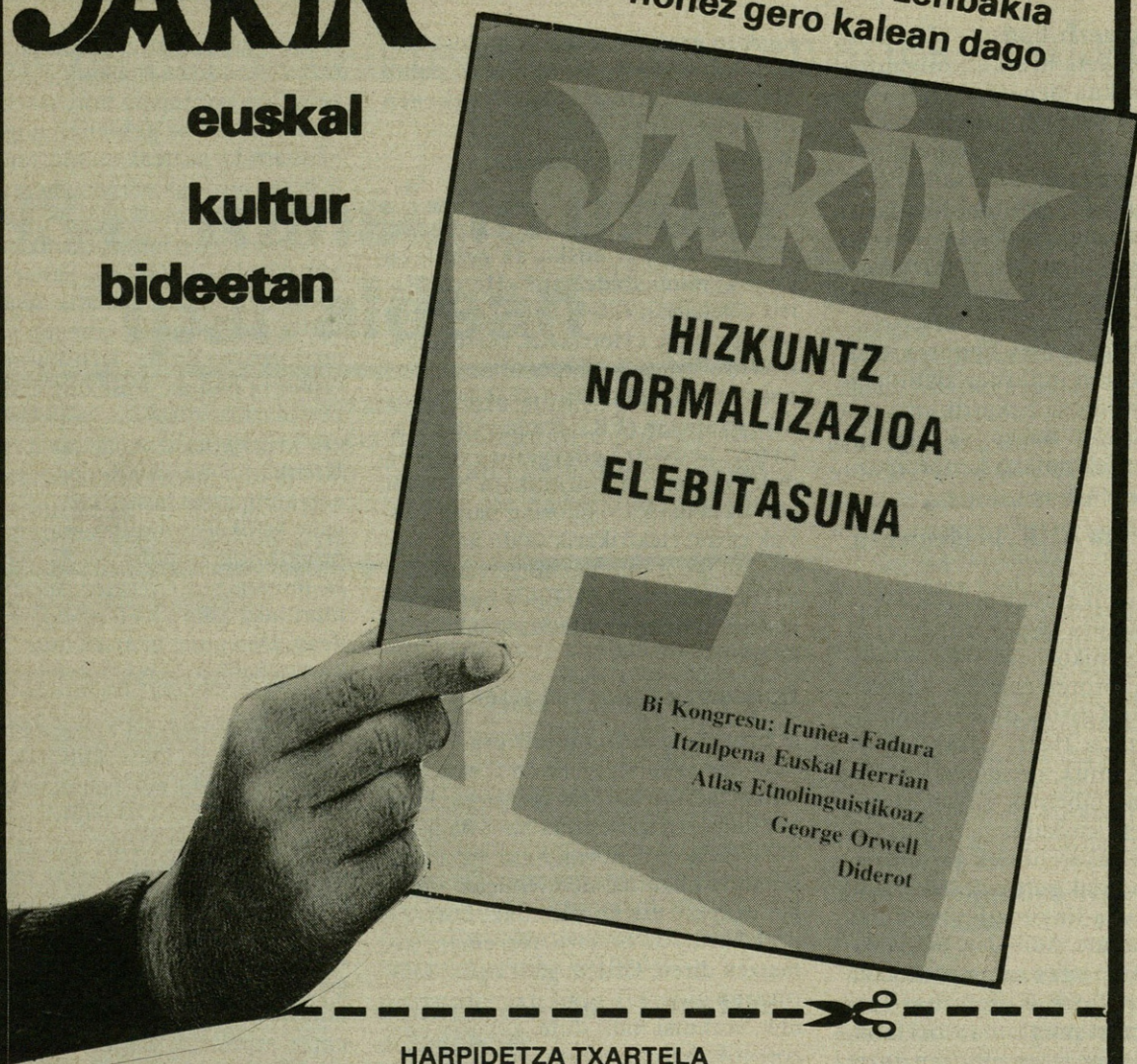
Konklusio gisa hau erran dezakegu: produkzioaren pobrezia batzuen botere kulturala indartzen duela, eta batzuk horiek ez dutela ezer egingo gauzen dinamizatzeko, edo aintzina aratzeko. Baionako zentro kulturalak, eta barnekaldekoek ere beren neurrian, egoera hori ofizializatzen dute. Zentroen mugimendua aztertuz, euskarari buruz eta euskarazko kulturari buruz frantses gobernuak duen jokamoldea argi agertzen da: landerrik gabeko mediokritatea molazpait ofizializatzea. Bestalde, konkretuki konplitzen dena, ikastolekin, gau-eskolekin, edo euskarazko irratiarekin itzaldutik nahiz ari direnean ofizialtasuna erdietsi dutenak, gobernuaren jokoa sartzen dira.

Itxaro BORDA

JAKIN

**euskal
kultur
bideetan**

30. zenbakia
honez gero kalean dago

HARPIDETZA TXARTELA

JAKIN aldizkariaren harpidedun egin nahi dut:

Izena

Kalea Herria

Gurutze (+) baten bidez adierazten dudan eran egingo dut urteko ordainketa (1.500 pta.)

☐ txeke bidez ☐ renboltsoz ☐ nire Banku kontuaren bidez (bete beheko zati hau)

Banco o Caja de Ahorros Banku edo Aurrezki Kutxa

N.º de cuenta / Kontuaren zenbakia

Sucursal / Sukurtsala

Titular de la cuenta / Kontuaren jabea

Entitate horretako nire kontuan zorpetu itzazue, mesedez, JAKINEK nire izenean aurkez diezazkizuen errozeboak. Agur.

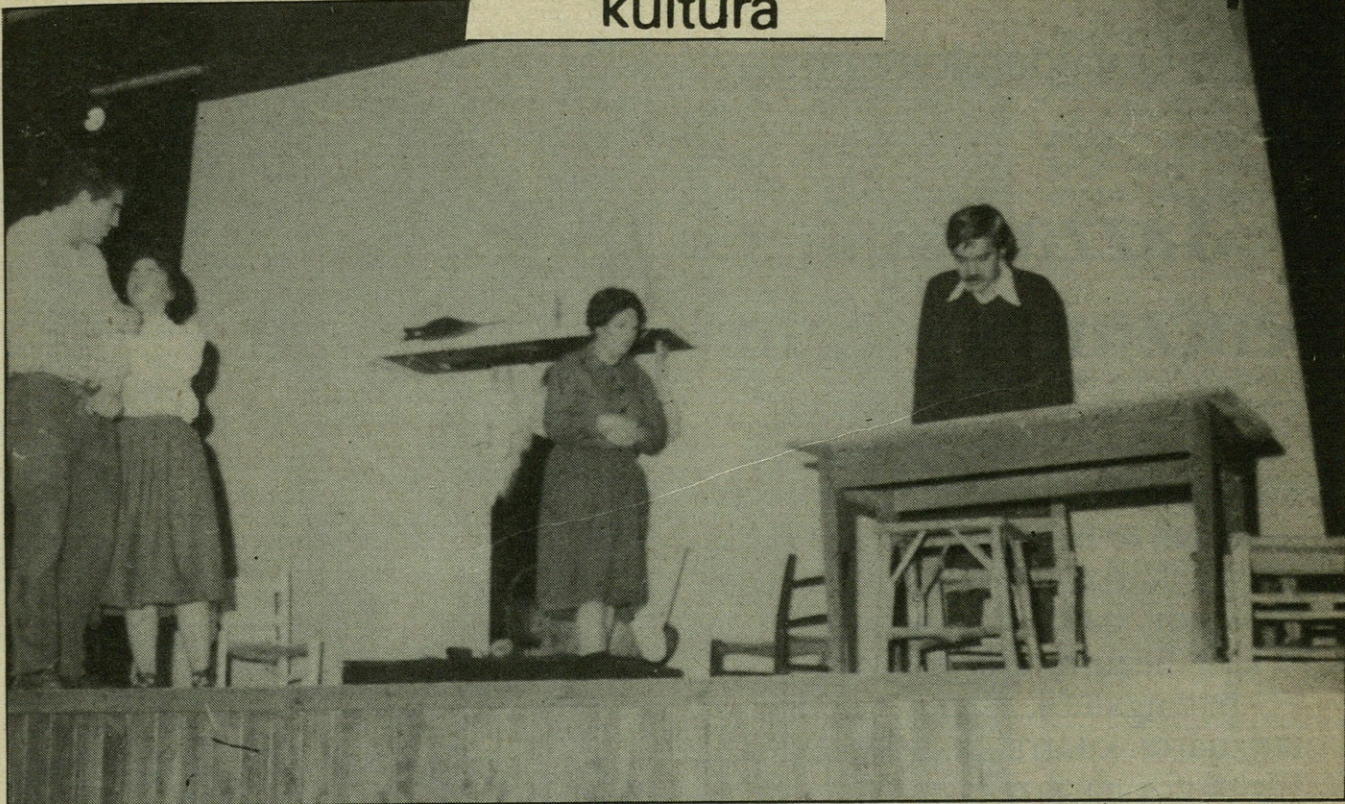
Sirvanse adeudar en mi cuenta con esa entidad los recibos que a mi nombre les sean presentados por JAKIN. Atentamente.

Firmado / Zinatzailea

Domicilio / Helpidea

JAKIN - Ategorrieta hirib., 23 - DONOSTIA (13)

HARPIDEDUN EGIN ZAITEZ!

1984ko abenduaren 29an, Alegiko "Intxurre" taldeak Iñaki Begiristain antzerkigilearen oroimenez eraturiko omenaldian, izen bereko antzerki taldeak, zuzendari eta antzerkigile izan zuten Begiristainen antzezlan bat eskeini zuen Alegiko antzokian. Antzoki sala leporaino bete zen. Begiristainek "Intxurre"rekin muntatutako lehen obraren berrantzezpena ikusteko gogoz. "Gorrottoa, heriotza eta negarra" izan zen Alegiko taldeak eskeinitako obra, eta esan behar da obra benetan garrantza gertatu zela, gerraosteko giro gogorra isladatzen zuena. Ekainaren 13an zendu zen Iñaki Begiristaini egindako omenaldia ez zen ez horrekin hasi ez bukatu. Bezperan, antzerki taldeek beren lanen zenbait zati eskeiniz omendu zuten antzerkigilea, eta biharamonean "Kimalaxo" taldeak haurrentzako emanaldi bat eskeini zuen. Argazkian "Intxurre" taldeak antzeztutako obraren une bat.

berriak

Sabin

Euskal Telebista greban.— Ez zuen ETBk oso modu onean hasi urte berria. Urteko azken egunean ekin zioten bertako berrehun eta lau langileek grebari beren lan erreibindikazioak zirela eta. Zuzendaritzarekiko istiluekin aspaldian bazebiltzan, eta azkenik, konbenioa dela eta ez dela, grebara jo dute langileek. Bienbitartean zuzendaritzakoek; langileen eskaerak onartu ez eta ez dute amor eman, lerro hauek idazterako grebak astebetea bete duelarik. Prentsara bi parteen aldetik igorri dira oharra eta komunikatuak eta artean ETBk hiru informatibo besterik ez du eskeini egunean zehar. Enteko administraritzak kontseiluak ez du oraindik hitzik esan, eta grebaren konponbidea une hauetan oso kolokan dago.

Miarritzeko ikastolak garaipen ttipi-bat lortu.— Zenbait asteren buruan borrokatu ondoan Miarritzeko ikastolak garaipen bat lortu du bertako udaletxeak azkenik ikastola ezartzeko lurrak utzi dituenean. Kontuan izanik garaitza hori Miarritzen lortu dela, bertako udala eskuindarra eta anti-euskalduna izanik, pozgarria gertatzen da berria. Baina hein berean erakusten digu zein egoera lastimagarrian borrokatzen diren SEASKAko ikastolak. Garaitza hori guztiz burutua ez bada ere (orain Kontseilu Nagusiak pabilloi aurrefabrikatuak utzi beharko lituzke eta), Miarritzeko ikastolak hogeitamar haur eskolaratzea ekarriko luke, eta hori ez da gutxi frantsesera nagusi den hiri batetarako. Aurrerantzean ere baditu Iparraldeko ikastolak zenbait borroka, baina lortutako apurrek beti ematen dute segitzeko indarra.

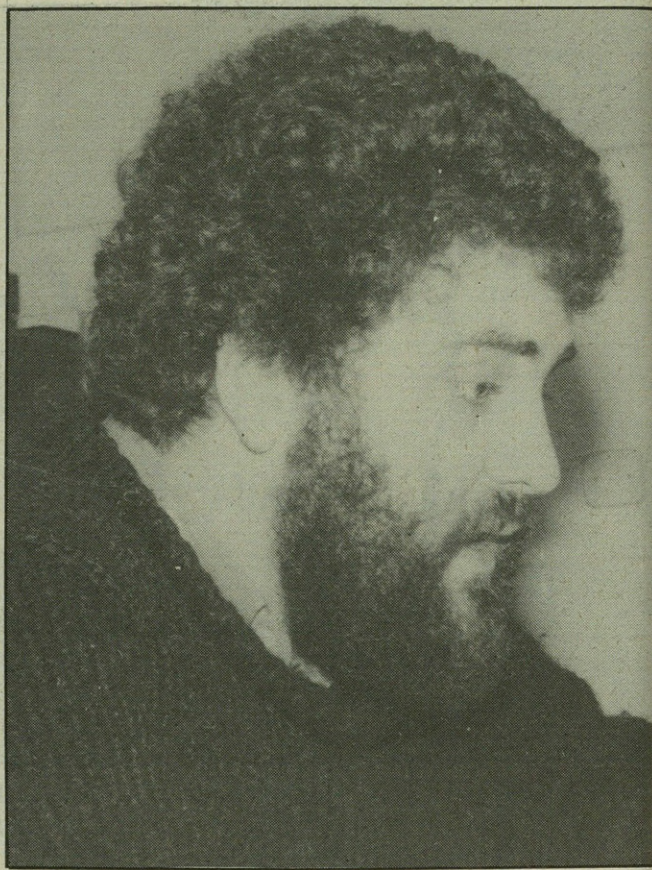
Itxaro Bordaren lehen nobela kalean.— Bere eskeintzetan atzeratuxe dabilen "Susa" sailaren hamargarrena egiten du Itxaro Borda idazlearen lehen nobela honek, zeinak "Basilika" bait daraman izenburutzat. Urte hasierarekin kaleratu den nobela labur hau iaz kaleratzekoa zen, eta egilea, ARGIAko kolaboratzaile eta "Maiatz" batasuneko partaide besteren artean, benetan emankor agertu zitzaigun iaz. Beste bi liburu kaleratu bait zituen, bata poema bilduma eta bestea emakume idazleei buruzko antologia-saioa. Politika-fikziozko nobelatza jo dezakegun "Basilika" honetan, Borda estilo arin eta ziztagarritz aurkeztzen zaigu, errealtatea eta asmatutakoa nahasian eskeiniz, zenbaiti ozipin gertatuko zaion moduan, agian.

Nafarroako Bertsolarien Txapelketarako dena prest.— Otsailaren 24an hasita eta hurrengo lau asteburuetan zehar luzatuko da aurtengo Nafarroako Bertsolarien Txapelketa. Aurten Elkarte gisa antolatutako bertsolaria nafarrek nekegaitz segitzen dute beren urteroko zita hau eratuz. Hauek izango dira aurtengo saioak eta egunak. Otsailaren 24an Arnegin jokatu da lehen kanporaketa. Bigarrena martxoaren 3an izango da eta Aiherraketa herrian. Hirugarren kanporaketarako aukeratu den lekua Bera da eta martxoaren 10a duzue eguna. Azkeneko kanporaketa saioa Baztanen izango da. Erratzun, eta martxoaren 17z jokatu da. Azkenik, finala etorriko da, eta txapelak erabakitze egun handia martxoaren 24a izango da. Leitzan izango da azken saio hau.

Patri Goialderekin mintzo

Jazza ikasi, entzun eta egin

Udako jazzaldiez aparte inork ezer aipatzen ez badu jazzaz, **ARGIA**k hautsi beharko ditu markak, motelak. Nondik hasi? Mundu horretan lepo-hezurreraino blai dagoen batengandik. Patri Goialde, oiartzuarra, kitarra irakaslea, kritikoa, irrati gizona, jazz jolea —kitarran, noski— jazzarekin maitemindua.

«Euskal Herrian perspektiba kaxkarrak daude jazzarako. Musiko guztiek alde egiten dute».

Txomin Artolaren kolaboratzailea ere dugu Patri azken bolada honetan, bai kitarran eta bai arregloetan ere. Elkarrikeria bertan egiteko geratu ginen kafetegirako bidean walk-man-a izorratu zitzaigunez. Patriren etxeko sukaldean aritu ginen bere aparatoaz.

ARGIA.— Nor zara zu?

PATRI.— Pedantea bada, jazzak bere bizitza osoa betetzen duen pertsona bat naiz. Bizitzeko jazzeko klaseak ematen ditut. Kritika arloan «Egin»en Jazzaldia dela-ta artikulua egin izan ditut, Euskadi Irratian larunbat arratsaldetan, 3-retan, jazz programa bat dut. Bi talde-tan jotzen dut —ezagunena Kursaal— eta nire denbora gehiena jazz entzuten, ikasten edota eginen aritzen naiz.

A.— Honek esan nahi du jazz jole batek ezin duela bere musikaz bizi?

P.— Nik uste ez. Ez hemen, eta ezta ere kanpoan. Beno onenak eta famatuak bai. Estatu mailan esate baterako zaila da oso. Edozein musika klaseko disketan jazz jole mordoak dago barne. Pedro Iturralde eta Vladi Bas ezagunenak aipatzeko. Hauek jazz jotzeaz gain Manolo Escobar edo Moceda-

des-en disketan jotzen dute. Zergatik? Saio bakar batean bukatzen dutelako lana, emaitza seguruaz. Merke zaie disketxoei.

Tete Montoliu ez beste —Estatuan, eta kanpora begira, konsideratuena— gainontzeko guztiek ezin dute jazzaz soilik bizi.

Hemen, jazzaz bizitzea eufemismo bat da. Ez dago aktua-ziorik, ez azpiegiturarik, lokalik ere ez jotzeko... Dauden toki bakarrak pub-ak dira, guttitan, eta kondizio txarretan. Gero ere ba dago «Herri-herri»ren aukera eta rolo horiek. Guttienaz hauek normal xamar ordaintzen dute.

A.— Estatutik kanpo posible al da honetaz bizitzea?

P.— Edozein grabaketatan errepertorioa ikusiz ba daude bat edo bi musikari guttienez jazz inguruan dabilzanak. Esatebaterako Simon Garfunkelen Central Park diskoan, baterista Steve Grad da, munduko onenetariko bat; Lou Reed Donostian abenduan, baxoan Fernando Sanders, Mahavishnu-rekin ere maiztxo ibilia.

Eta bestalde klasikoak ere dabilta saltsa horretan. Musika oso ondo irakurtzen dute, eta

teknika menderatzen dute. Neu kitarra klasikotik etorria naiz. Teknika eta sonoridadean zerkusi handia dute, nahiz eta teknikaren erabilkera ezberdina izan. Eta konkretuki galderari erantzuten, jende gutti da jazz soilaz bizi dena, baita kanpoan ere.

A.— Jazz mota askotaz hitzegtzea ba dago. Konpara al daitezke Rou Carter eta Pat Metheny-ren musikak, adibidez?

P.— Beno, ez dago eta badago konparatzerik. Nik uste jazz musiko gehienek heziketa antzekoa da. Joan den egunean «Jazz-Hot» aldizkarian Pat Metheny-ri egindako elkarrizketa batetan irakurri nuen honen ikasketak be-bop-en oinarriturik izan zirela, eta ezingo lukeela be-bop jotzeko gai ez den musiko batekin jo. Nahiz eta praktikan be-bop ez egin, McLaughlin bat entzunez ere, zenbait akorde eta jiro ba dira be-bop-en ingurukoak. Musiko guztiek Coltrane eta Ch. Parker ikasi dute, era batera ala beste-

ra, nahiz eta beste musika bat egin. Neure iritzia da, nahiko kontrastatutakoa bestalde. Horregatik, maila batean bai da konparablea oso jende ezberdina egiten duen musika, zabal-lean.

A.— Zein izango lirateke gaurko jazzean dauden tendentziak edo eragin handiena daukatenak?

P.— Hau nahiko subjektiboa da, baina tira. Nere ustez bi tendentzi nagusi daude. Bat, Miles Davis-ek sortutako jazz elektrikoa, «cool» delakoa. Honekin batera 1968 inguruan jotzen zutenak, H. Hancock, Ch. Corea, K. Jarrett, Zawinul, McLaughlin, R. Carter, Shorter etabar luze bat. Ikusten duenez, gaur egun puntan dauden musikoak, Davis-en eskola-koak. Honen deribazio bezala edo, musika europeo gazte bat sortu zen, ECM diskoetxe inguruan dabilzanak, Jan Garbarek bat, adibidez, noruegiarra, sustrai herritarrak bereganatu eta moldatu dituenak. Beste bat-

zu musika indioa —Codona. Mahavishnu...— edota klasiko kontemporaneoaren kutsu nabarmenekoak.

Harmonia ximpleetat baliatzen dira batzutan konponketa «zerebrala» eginez, intelektua lizatua behar bada.

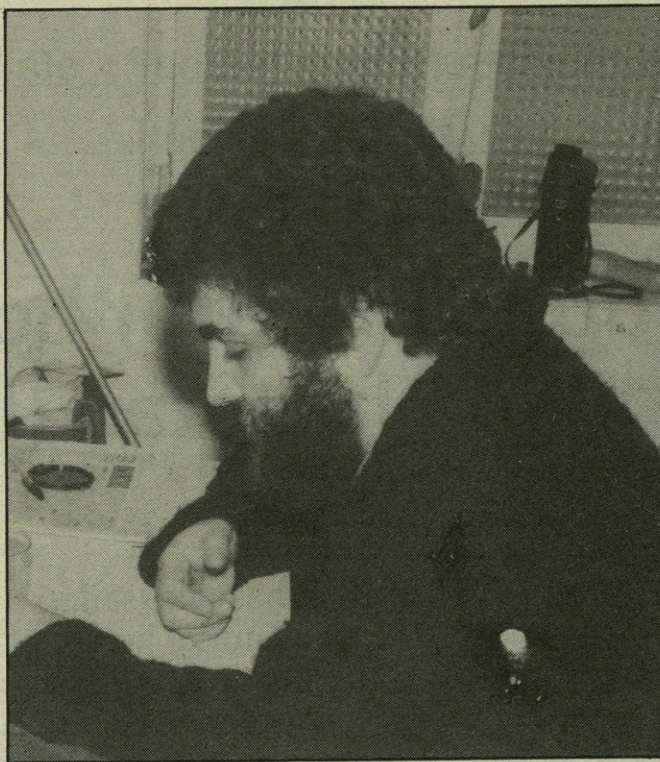
Bestalde EEBB-etan ba dago beste produkto berri bat, saltzeko gai dena. Steps Ahead izan daiteke hauetako bat. Oso jende ona bilduta. Mobida hau oraindik ezin dugu ezerasko haloratu, gauza berria bait da. Zerikusia ba da bai Miles Davis-en ildoarekin eta baita ere ECM-rekin.

A.— Gertatzen ari da zenbait jazz-munstroek urte batzutan alde komertzialera jotzen dutela. H. Hanc Kock. G. Duke, etab.

P.— Bai hala da. Baliteke diskoetxeek horretara behartzea edo beraiek nahi izatea. Hor dugu G. Benson —oso jazz kitarra jole ona—, jazza baztertu eta musika-diskoarekin ari dena. Halere aukera pertsonala dela gehienbat uste dut nik. Ch. Corearen ospea ez zatekeen horrenbestereinokoa izango «Return to Forever»-en hatzak sartu ez balitu. Nola uler daiteke Donostiara 15.000 pertsona erakartzeko? Hauetatik 4.000tik gora espero zuten jazz-rock sintetizatua eta hostia guztiarekin etorriko zela. Bi musiko besterik ez zuen ekarri eta akustikoari ekin zion. Azkenean zenbaitzuk «martxa» eskatzen zioten, eta moskeatuta etxeratu ziren.

A.— Chick Coreak 15.000, Gato Barbierik 12.000, Miles Davis-ek 12.000 pertsona erakarri, eta diskodendetan, berriz, ez dago jazzik apenas, eta dagoena gaizki saltzen da. Zer gertatzen da bertako udako snobismo jazzero alu horrekin?

P.— Snobismoa ba dago, bai maila honetan eta beste batzutan Donostia honetan batez ere. Antolatzaileek ere, bestalde, bultzatzen dute ikuspegi hori. Donostiako jazzaldia turistikoa da erabat. Urtean zehar ez dago jazzik, eta, hara nondik, udan, 30 kiloko presupostuaz, kristoren jazzaldia antolatzen dute. Ez da kritikarik egiten, ez da aldizkari eta egunkarietan ikusten jazzaren presentzia, eta disko gutti argitaratzen dira. Gehiegitan merkealditan aritu be-

«Donostiako Jazzaldia turistikoa da erabat; Gasteizkoa desberdina da, oso instituzionala, familia osoak joaten dira».

harra dago —beno, hau ez da txarra— ezer arraro topatzeko.

A.— Gasteizen, jazzaldiaren irabaziak, urtean zehar beste jazz kontzertuak eratzeke erabiltzen dira. Bada zeozer.

P.— Bai, hori ondo dago, baina beste gauza askotxo dago. Gasteizkoa ezberdina da: oso instituzionala. Familia guztia doa, kiski guztia: aita, ama... joan «behar» baita, futbolera joan zitezkeen bezala.

A.— Zein izango liriteke lehen urratsak Euskal Herrian azpiegitura sortzen hasteko?

P.— Lehenengo, dudarik gabe, eskola bat, eta publikoa, noski: hau da, merkea. Honek jende bat prestatu eta giro bat sortuko luke. Oinarritzkoa da hau. Instituzioek ere beste jarrerara bat behar lukete musikaren aurrean. Kontzertuak antolatu, medioak jarri. Eta ez dut jazz eskola esan nahi bakarrik, baita ere rock, pop, funky, salsa... Musika guztiak bultzatu. Ez klasikoak bakarrik orain arte bezala.

Emanaldi gutti dago. Zirkuito modura dagoen bakarra «Herriz-herriz»rena, baina egundoko nahaste-borrastea da eta bi akats nagusi ditu: bata

propagandarik eza edota haren urritasuna eta bestea toki aproposik ez dagoela leku edo herri guztietan.

Pub-etan adibidez ez dago jotzerik. Aktuazioa dagoenean lehenengo lerrotakoak dira benetan musika goxatzen duten bakarrak, 15 edo 20 gehienez. Atzekaldetik denetarik dago. Neu ohituta nago kristoren folloei erdian jotzera, baina edozeinek ezin du jo egoera honetan.

Ez dago zirkuitorik eta aukera bakarra tabernak eta pub-ak dira. Argi dago ez direla toki aproposenak jazz egiteko. Madrid eta Barcelonako zenbait pub-etan —ez dakit soluzioa litzatekeen ala ez— sarrera bat kobratzen dizute, kontsumizio ta guzti, aktuazioa dagoenean. Baina horrelakorik egiteko ez dago girorik hemen nik uste.

A.— Zer nolako panorama dugu Euskal Herriko jazzean?

P.— Ezagutzen dudana hitz egingo dizut edo aipatu, hobe. Iparraldean Xango taldea, orain denbora gutti Etxekalten ikusteko aukera izan genuena. Iruñean Garaialde dago. Iñaki Salvador, azkenaldi honetan Barcelonan dabilen pianojolea.

Gasteizko Angel Celada Trio. Eta Donostian gu. Kursalekoak.

A.— Jazz munduan «fraseo» delakoaz nahi genizuke galdetu. Zer da fraseoa, eta zer nolako eboluzioa jasan du denboran zehar.

P.— Fraseoa, oso hitz gutti-tan, musika «esateko» modua da. Notak egiteko modua esaldien antzera. Esaldi musikalak egitea.

Be-bop sortu zenean iraultza bat izan zen. Estilo honen sortzaileak ofizialki «swing» joleak ziren. Gauero Minstons tabernan biltzen ziren zenbait elementu: Ch. Parker, B. Goodman, Th. Monk, Ch. Christian etab. Jendeak erotzat hartzen zituzten garaia dira.

Hauek baino lehen C. Hawkins, L. Young-ek eta beste batzuek fraseo klasikoa egiten zuten. Beno, esan beharra dago fraseoa inprobisazioan kokatzen dela eta horregatik jazzaren hasieran egiten ziren inprobisazioak kolektiboki egiten zirenez fraseo indibidualak ez zuen lekurik. Bestalde, fraseogatik ba dago ezagutzea nor den jolea, horretara jarritz gero.

Be-bop-ean fraseoa gogortu zen, swing-ekin apurtu nahiean behar bada. EEBB-etan egoera soziala hobetu zenean «coll-jazz» delakoa sortu zen. Aberastasunaren aurpegi polita. Be-bopa, berriz, musika krispatua da. Cool jazzeko fraseoa, beraz, goxoagoa da askoz. Ondoren, «hard-bop»a sortu zen, be-bop-en bersortzea gogorturik, eta elektrikoagoa. Jazz-rock, ECM eta antzekotan fraseo pop eta rock musikaren influentziak beteta dago.

A.— Aizu Patri, azkenaldi honetan perkusionistaren figura gehiagotzen doala dirudi. Zer dela eta?

P.— Funky, salsa, eta halako ritmoak jazzean sartu direnetik honako fenomeno da hau. Swing egiteko, ordea, ez da beharrezkoa, edo ez doakio agian.

A.— Beno, bukatzera goaz. Zer perspektiba ikusten dugu Euskal-Herriko jazzen aldaketarik ez ba da, hobekuntza sakonik gabe.

P.— Perspektiba kaxkarrak. Musiko guztiek alde egiten dute... eta hori da nire helburua: kanpora ikastera joatea.

JALKI

Joxean Muñozen «Parentesiak (etabar)» eta Barandiaranen
«Klick-Ssssh-klack»

Abenduko literatur booma, egileen hitzetan (II)

Poesiagintza txiro oin dabilen garai hauetan, abenduan plazaratutako bi poeta berriekin hitzegin dugu. Biok enfrentatu dira lehen aldiz liburu bat kaleratzearen esperientziarekin, eta areago esan badaiteke, poema liburuak kaleratzearen esperientziarekin. Narratibaren lilurak irauten duen garaio-tan interesgarri iruditu zaigu

Aurreko ARGIA-n hasitako sailari segida ematen diogu gaurko honekin. Gure asmoa gutxinaka-gutxinaka abenduan kaleratutako literatur liburuen egileei hitza ematea da, urtean zehar dagoen basamortuaren efekto bera izan ez dezan mugaz gaindiko aberastasunak.

poetei hitza uztea. Bata Donostian, Joxean Muñoz, bere «Parentesiak (etabar)» liburuarekin, eta bestea Bilbon, Iñigo Barandiaran, bere «Klick-Ssssh-klack»ekin aurkitu ditugu. Beraiekin hitzegin-dakoa duzue ondoren, hurrengo astetan ere jarraituko dugu orriotara egile berri eta ez hain berrien hitzak ekartzen.

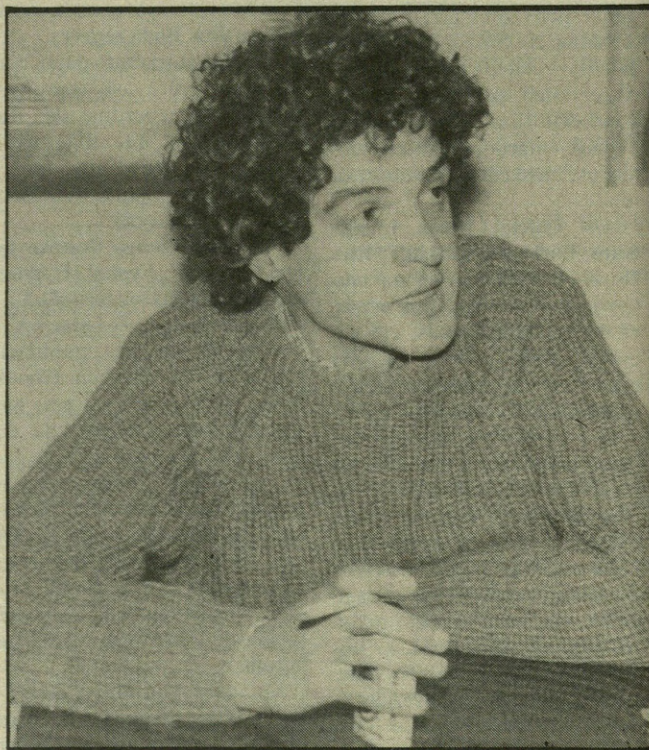
Joxean Muñoz:

**«Hizkuntzaren balore
plastikoa atraktiboa zait»**

Eskuarte Joxean Muñozen lehen poema liburu hartu, eta elurrak parentesi artean sartu duen Donostia emeki-emeki gurutzatuz zitalekura abiatu gara. Muñozen «Parentesiak (etabar)» irakurtzean, ezinbestekoa gertatzen da, lehen irakurketan behintzat, «parentesi» eta «etabar»ekin erreparatzea. «Nik ez nian titulorik, nituenak ez zitzaizkidan gustatzen, eta azkenean komentatzen eta gauza batzu apuntatzen, hori atera huan, piska bat konstante bat zelako». «Ni ari ninun «etabar»ekin, asko ateratzen delako, eta liburu ez de-

lako gauza osatu bat, beti geratzen haiz duda horrekin, «gauza gehiago esan daitezke». Azken finean ez direla hain onak, gauza gehiago esan badaitezke da gaizki esan direlako, gauza bat ongi burutua baldin bazegok, katxarro on bat baldin baduk, ez dik behar ez «etabar» eta ez ezer, hori bukatzen da». Lehen liburua ez perfektotasunaz ari zaigu Joxean, eta zalantzarik ez kasu honetan egilea bera dela kritikorik zorrotzena, zorrotzegia ziuraski.

Lehen liburu bada ere, Joxean Muñozek denbora dextente darama poemak egiten, «nik

Joxean Muñoz, parentesi arteko poemagintzarekin kaleratu da

idazten nian etxean, kristo guztiak bezala. Horko katxarro zaharrena izango duk oraindela hamar urtekoa. Oraindela bi urte Koldo Izagirri erakutsi, eta animatzen hasi ninun, inguruko jendeari erakutsi, korrejit...». Kriba haundia egin duela esan digu, nahiz eta bere ustez gutxi idazten duen, denboraldika, «gehienak dituk denbora pasata, koadernora huelatu eta gelditzen direnak. Baina ez dago kriterio tematiko bat, ez da poemario bat. Ez da gai baten inguruan sortutako katxarroa». Baina gero guztiak segidan irakurri eta konstanteak nabaritzen dira, hari posibleak.

Joxean Muñozen poematan nabari da hitzak eta gramatikarekiko borroka bat, fijasio berezia. «Nik ez diat figurak egiteko buelo bat, askotan hasten haiz idazten eta nekeza gertatzen zaik, eta fijaszen haiz barre-

ra horretan, eta hitzak dituk barrera hori. Eta euskaraz idaztean gutxitan egiten zaik hizkuntza normala, eta hau oso pertsonala da: berehala, eta poesia idazten batez ere, eskapatzen zaik pila bat irakurritako stock horretatik, eta irakurtzean nabaritu egiten da». «Nik uste dut moskeo kabroienetakoa hori dela, konurtatzea idazten ari haizena beste nonbait irakurrita daukakela. Eta batez ere poesian, badagoe-lako tonoa bat. Askotan poesia irakurtzen, euskaraz, hasieran oso antzeko egiten zaizkidak denak, erdaraz maila gehiagotan jotzen dik jendeak, baina euskaraz kapa literario bat zegok. Literariotik ihes egitea, euskaraz, oso zaila duk, hizkuntza faltatzen dagoelako kalean, ez garelako normal espresatzen».

Muga pertsonal bat bezala ikusten du hizkuntzarekiko hainbeste errekurtsio erabiltzea,

baina ez du estetika bati lotzea-gatik egiten, ez eta apriori kriterio bat jarri delako. Gisa horretako gauzak irakurtzea ere atsegin zaio. «niri oso atraktiboa egiten zaidak hizkuntzaren balore plastiko hori, hizkuntzarekin jolastea. Hori peligro bat duk. Askotan duk beste zerbaiten ezintasunagatik ere. Hizkuntzaren balore plastikoekin

malabar asko egiteko peligroa zegok».

«Oso esperientzia polita izan da ikustea hik kalkulatuta daukaken zera ez den berdin ateratzen. Lehen liburua da eta herorrek ere ez duk oso ongi menperatzen tresna hori». Azkenean liburua entregatu eta kritikak zer dioen zai.

M.A.

Iñigo Barandiaran, Bilboko poeta estreinatu berria

Iñigo Barandiaran: «Kontua da, hitzik gabe, atmosfera sortzea

Gabon giroagatik Bilbo kolapsatu bat zeharkatu ondoren, Iñigo Barandiaranengana heldu gara. ordubete beranduago. Han dago bera, urduri baina irrifarretsu. Iñigok «Susa»ren eskutik argitaratu du bere lehen liburua «Klick-ssssh-klack», fotomakinak ateratzen duen zarataren «onomatopeia», eta eskeini digun aurkezpena ere, tituluarekin lotuta dago: poema guztiak solte, argazkiak bailiren, eta zorro batetan sarturik, dendetan entregatzen dituzten bezala. «arrazoia da poema bakoitzari autonomia eman nahi izan diodala, denak solte. Ez zaizkit poema liburuak gustatzen, hemen hasi eta hurrengo orrian segitu. Giroa apurtu egiten da. Gainera, dauden moduan, bat atera eta aurrean edo atzean jar daiteke».

Azalerako ere, buelta ugari eman zuen Iñigok. Etxeko argazki-kajoia hankaz gora jarri, osaba baten argazkia aukeratu eta lagun bati maketazioa egitea eskatu.

«El Sitio»k antolatutako lehiaketan bigarren saria lortu zuen, eta horren geroztik beste batzutura bidali zuen «baina normala denez, ez nuen ezer irabazi. Nire kritiko zorrotziena ni neu naiz». Normalean poesia egiten du, nahiz eta batzutan prosa idatzi duen: «Ttu-ttuá 0,2»an ipuintxo bat du argitaraturik. «Prosa egitea poesia baino askoz ere zailagoa da. Zerbait koherente esan behar duzu, hitzak ongi aukeratu, joxkera lotu, besteek zuk esan nahi duzuna uler dezaten. Hori niretzat oso zaila da, nik ez dakidalako zer ulertuko duten nik jarritako hitzekin. Poesian desberdina da. Beste zerbait ulertzen bada, baliagarria da. Poesia da. Baina gehien gustatzen zaidana, gutunak idaztea da: lagun bati bidali, agian ipuin zati batekin; honek segitu, eta gero nik hirugarren kapitulu».

Iñigok hamabost urtetatik idazten du. Hasieran erdaraz, «gero euskara aukeratu nuen banderatzat, eta euskaraz idaz-

teari ekin nion. Hemezortzi urterekin depresio sakona eduki nuen, eta utzi nuen. Gero ilusio handiagorekin hasi nintzen berriro». Gaur egun 20 urte ditu, eta gehien gustatzen zaion idazlea Boris Vian da. «Momentum «Ulises» irakurtzen ari naiz, eta aluzinantea da. Flipatzen duzu. Jon Mirande ere asko gustatzen zaio».

Poesia ez du irakurtzen, beste egileen eragina ez ote duen hartuko bildur delako. «Idazle bakoitzak bere ikuspuntua dauka bizitzarekiko, munduarekiko, eta bere lanaz, ikuspuntu horrekin filosofia oso bat sortzen du, bere idazkietan agertuko dena».

Berak poesia ohizko molde-

tatik atera nahi du. Zerbait desberdin egin. Bere ardura handiena «atmosfera» sortzea da. «pintore batzuk lortzen duten hori, hau da, ikusten ez dena pintatzea. Literaturan berdin. Hitzak erabili gabe, «triste» hitza jarri gabe, giro triste sortzea. Haur erlatiboa da, jakina, nire giroa nire delako, eta beste batena. Agian niretzat euria triste da, eta beste batentzat ez. Kontua da hitzetatik aparte dagoen zeredozer adieraztea: heroa, edo maitasuna, edo horren ondoan dagoen guztia, «maiteminduta nago» idatzi gabe. Egile bat (idazle edo pintore) ona da, sensazioen azpian sentimenduak daudenez oharterazi egiten digunean».

L.M.

ATZERRI HOTS!

Egia erran zer balio dute «gure» jakintsunen, edo «gure» apez defrokatuena idatziek Sciascia baten edo Stratis Tsiakas batzuen lanen ondoan? Ez dugu hemen polemikarik sortu nahi, bakarrik diogu gauzak diren bezala onartu behar direla.

Gaur bi idazle arrotz aipatuko ditugu: bat Margita Duras, eta bestea Milan Kundera. Bi herrialde berezietako izkribatzaile, biak beren heinean exiliatuak.

Margita Duras: gazte denborako ixtorioak

Lehenik Margita Duras: Indoxinan sortu frantses emakume idazle famatuenetarik bat dugu hau. Nouveau Roman mugimenduaren partaide izan zen, Robbe-Grillet eta beste batzuekin batean. Jende horiek, pasatu dira berrogei urte barne, idazkera ulergaitz batekin (eta elitista) idatz modu biluzien batetara. Adinak dakar behar bada hitzetan konfientzia galtzea. Dena dela «Hiroshima ene maitea»ren (orroit Resnais-en filma!), «Kontsul ordezkaria»ren eta «India song»en atzetik aurtan heldu zaigu «L'amant» ikaragarri bat. Liburu horretan Margita Durasek Indoxinan (Saigon) iragan bere haurtzarora kondatzen digu, bere lehen maitale txinesaren historia dela aitzaki. «Orain, oharitzen naiz hemezortzi urtetan, edo hamabost urtetan arras gazterik ukan dut geroxago alkoholarekin ukanen nuen arpegi premonitorio hura. Alkolak bete dit Jainkoak eduki ez zuen eragina. Alkolaren arpegi hori alkola baino lehen etorri zait. Alkolak konfirmatu du. Nere baitan horren lekua banuen, besteak bezala jakin dut, baina bitxiki ordua baino lehen...». Margita Duras gaztea, gorpuz desioz eta idazteko nahiz bete emazte bat zen, Mekong ibaia-

Gertatzen da batzuetan euskal liburuak (Iparraldean behintzat) nardagarriak direla irakurtzeko. Eta orduan, liburutegi arruntetako tauletan obra bat edo bi hartzen dira eskuetan, lehen lerroak irakurtu eta, atzerriaren hots exotikoak nolabait tiraturik, diren diru guziak moltsatik kentzen dira liburu horien erosteko.

ren ertzetan bere spleena higatzen zuen haietarik bat. Berak dioenez ez da sekulan barneko piztien eta zaurien karrakan hain urrun joan. Ikaragarria erran dut, harrigarria (sufrantzak harri hauskor bilaka gaitza-keen moduan) erran beharrean. Beraz «L'amant»: Les éditions de minuit.

Milan Kundera: dokumentu minbera bat

Bigarrenik, Milan Kundera. Txekoslobiar exiliatu hau elaberri egile bezala aski ezaguna dugu, bere aurkezpen xheea egitekorik ez ukaiteko. Jadani sei liburu kaleratu ditu, eta bereziki «La plaisanterie», «La vie est ailleurs» eta «Le livre du rire et de l'oubli». Aurtan argitaratu du «L'insoutenable légèreté de l'être» lan tragikomikoa. Milan Kunderak badu bizitzako gauza latz eta dorpeenak idazteko modu ironiko eta urrundu bat; ordea ironia horrek gehiegi agertu nahi ez den serioetasun bortitz bat gordetzen du. Horregatik beraz Terezaren eta Tomasen arteko heriotzerainoko maitasun ixtorio honek sinbolo edo betikotasun gustu begietarri bat dakar. Pragako karraketan herresta daitekeen desesperantza zalantza gabea. Izatearen arintasuna ezin

ja7sanezkoa da: gizasemeen ekintzak ez dira esplikatzen ahal. Ez eta esplikatu behar ere. «Ez da erabaki baten egokitasunaren frogatzeko mediorik, ez baita konparantzarik. Dena lehen aldikoz eta segidan, ezer apailatu gabe, bizitzen baita. Nekoiz probatu gabe tauladan sar litekeen antzerkilaria bezala. Baina zer balio du biziak, bizitzaren probaketa bizitza bera baldin bada? (...). Bizitza bat bakarrik bizitzeak, ez bizitzea iduri du». Txekoslobakia-aren egoera politikoa ez da aiantzia: Pragako udaberria. Dubxek, errepresioa, exilioa, desgradatzeak etab. Dokumentu bizi hau (bizitzaren dokumentu minbera hau) dokumentu historiko bat da... Bat bederak dituen zorigaitz mementoetan kontsolagarri agertzen den liburu da «L'insoutenable Légèreté de l'être».

Agustin Gomez-Arkos, Espainia sailduaren kronika

Zilegi bekit, irakurle agurgarri hori, hirugarren liburu baten aipatzea: bueno, biekin aski dela diozue... azkena. Bai... milesker. Agustin Gomez-Arkos espainol exiliatu bat da, antzerkia idazten eta nobelak

egiten aritua. Urte hastapen honetan karriketan aurkitu ahal izan da «Maria Republica» izeneko puta gorriaren ixtorioa, ederra, sinbolikoa den errealtate baten deskribapenarekin. Frankoren denboran. Espainia sailduan (ez baduzu nahi puta deitu zaitzaten saldu zaitzez garesti eta ezkondu aberats bati... eran) bordelak edo putaetxeak hersteke manua erori zen. Aberatsekin ezkondu ez ziren neskak, familiek komentuetan sartzen zituzten, ardi errebelatu (errepublikanoak gainera) horiek bide zuzenean jartzeko gisan. Elizaren betiko falsukeria!. Komentua, Espainia frankistaren itxura da: seroren arteko hierarkiak, mutilizaio/exekuzio-neak, sistema ustelduak, konprometitua, zikinduak, heriotz debaldekoek, pixaz eta kakaz bazter zirringat-suak. Bestalde liburuan zehar ikusten da Maria Republicak, bere superioerek nahi ukan arren, ez duela bere barneko izate zintzoa galtzen, eta dena su batez bukatzen da, garbitzen dira lekuak, hutsari edo Espainian, Demokraziari tokia uzteko. Hutsaren eta demokraziaren artean berdintasun asko nabaritzen da...

Boon... Irakurketa on!. Nik bederen, orain, nere bihotzeko pizti gosetia liburu horiekin aserik, Zipri Alberbiden «Afrikako beltzen zuhurtzia» leitzen ahalko dut lasai, orrialde bakoitzean goiti egiteko gutziarik gabe. Euskal idazle ospetsu batzuen hutsak gogaintzen nau. Egia...

Itxaro BORDA

«Goazen Antzerkira» Iparraldeko itzuliari buruz

Hegoaldeko antzerki taldeen itzuliaren suaz

Baiona aldeko ikastoletako haurrek agur bero bat egin zioten «Taupada» taldekoei.

Abenduaren lehen hamabostaldian Hegoaldeko zenbait antzerki taldek itzuli bat egin zuten Iparraldeko herrietan zehar. «Goazen antzerkira» itzuliaren kronika dakarkigu Mattin Oillarburuk.

Abenduaren lehenean hasitako zirkuitoa, iragan abenduaren 16an bukatu da. lehen egunean, agur bero bat egin diote. Baiona aldeko ikastoletako haurrek «Taupada» taldeari. Ez adiorik, aldiz, azken egunean. Izurak, inguruko haurrek «Txotxongilo» taldekoei.

Haurren antzerkiaren arakasta

Birtartean, haur eta helduen antzerki taldeak ibili dira Iparraldeko hiru hegaletan (Lapurdi, Baxenafarroan, Xibe-

roan). Hamabost egunez ere, aukera izan dugu, Hegoaldeko taldeen hobekiago begiratzea. Haur antze kientzat, hemengo haurrei asko gustatu zaie «Taupada» e a «Txotxongilo» taldekoei lan edo obra, nahiz ez ditudan beste taldeen ikusgarriak bazterrean uzten. Orokorki so eginez, umeek ongi jarraitu dituzte berentzat eskeinitako emanaldiak. Ez bakarrik jarraitu, baita ere probatu antzerkilariekin. Haurrak ikusi eta, helduentzat eginekako antzerkiek, zer arakasta izango ote zuten? Kopuruaren aldetik, ezberdin

«Branka»koen obrak so egile gutti bildu zituen.

xifreak izan baldin baitira, nolokotasunaren aldetik ez da ezer esateko. Helduen mailan, hala ere, bi taldek aipamen asko izan dituzte. «B'anka» eta «Maskarada».

Lehen taldeak, so egile gutti bildu badu, ez da batere talde-rarengatik baina gehiago egunarena (astearte arratsa). Dena mugimendu, bizitasunez beteriko obra bat. Pena da ez baitute Azpeitiako antzerki topaketetan ezer eskuratu.

«Maskarada» taldeaz zer esan? Hemen, profesionalak di'ela eta, hutsen egiteko esku-biderik ez zaie haizu. Antzerki-az bizi-tua, hona gai mamitsu bat. Bilbo aldeko lagunek erakutsi digutena. Noizko beste talde bat? Ez ditut ahaztu nahi, hegoaldekoekin izan ditugun harremanak. Iparraldeko antzerki edo kultur taldekoek ongi etorri bereziak egin dizkiotenengatik.

Denboraz urri

Beste ongi-etor' i bat, hau ere

aski berezia, gauko hamabitan, andere zaha' batek, kafetxoak eskeintzen. Horrelaxe iragan da itzulia, bukatu aintzin, kondua edo zirkuito horren arakasta behar dizueta aipatu. Orotarat 1.250 jende, horietan 1.060 haur gehienak ikastoletakoak. Kopuru hori ikertuz, esan daiteke, haurrak hor zeudela, beti prestu Aldiz gehientzat, gehiago mugiarazi behar. Uste dut, geroari begira, gauza hori behar diogula garrantzi askoz gehiago eman. Propaganda aldetik, mugatua izan gara, denboraz larri ibili izan behar genuelako. Horiek hola, itzulia egin da eta hemengo antzerkierentzat bereziki, ibilaldi hori ez da alfer gelditu. Bertzalde, nahitaez, EATBk daukan indarra, antzerki taldeei esker berriro erakutsia izan da. «Goazen antzerkira» itzulia itzali da. Datorren urteetan, bes e su baten pizteko aukera ahal izango ote dugu?

Mattin OILLARBURU

antzerkia

● **"Galarrotsak" bigarrenaz apirilean Hazparnen** -- Iaz ospatu ziren lehen aldiz "Galarrotsak" Hazparnen EATBk antolatutarik, aurtan ere antolatuko da antzerki topaketa hori apirilaren 11, 12, 13 eta 14ean, iaz baino bi egun gehiagoz beraz, ez da hori baina berrikuntza bakarra, zazpi bat antzerki emanaldi eskeiniko dira egun horietan, estreinaldiak ugari izango direlarik. "Hiruak Bat" taldeak Gillaumè Irigoien-en lan bat emango du lehen aldikotz, Ezterenzubiko "Zentzugabeak" Daniel landarten lan bat estreinatuko du, eta "Kimàlaxo" taldeak, iaz bezala haurrentzako obra berri bat plazaratuko du. Oztibarreko taldeak ere egingo du emanaldi bat obra berri batekin, eta Ikimiliklik taldeak ere egun horretarako espreski antolatutako emanaldia eskeiniko du. Hegoaldetik ere antzerkirik hurbilduko da Hazparnerat, eta Baionako frantses talde batek ere haurrentzako emanki-zuna egingo du. Pentsatzekoa da aurtan ere antzerki egin, ikus eta aipa izango dutela topaketa hauek azpi izenburutzat, eta izango dela besterik.

euskalgintza

● **IZ-bi bikoizketa-estudioak martxan aurki** -- IZ-bi izeneko bikoizketa-estudioak martxan jartzeko asmoa aspalditik iragarri bagenuen, orain arte ETBtik enkargurik lortu ezinagatik egoen omen dira orain arte abiatu ezinean. Oraingoan badirudi telebistarako zenbait ordu bikoizteko enkargua lortu dutela eta lanean hasitekotan dabilza. Hemendik aurrera hiru izango dira, beraz, Euskadiko bikoizketa-estudioak: "Xoxoa", "Eresoinka" eta "IZ-bi".

literatura

● **"Ehun Metro" inglesera itzultzeko asmotan** -- "Ehun Metro" nobela, Ramon Saizarbitoriarena, gure literaturaren liburu iternazionalena bihurtzeko bidean dago. Espainoleraz honez gero argitaratua baldin bazegoen, oraingoan inglesera itzuliko omen dute, Ameriketako Estatu Batuetako

euskal kulturaz

Sabin

TXU TXU MU TXU KA

unibertsitate batetik egindako eskari eta enkargu baten ondorioz. Izugarria benetan AEBetako unibertsitateetan gure literaturaz halako interesik agertzea...

● **Bernardo Atxagak bi liburukitan emango ditu bere ipuinak** -- Bernardo Atxagak ipuin-bilduma bat prestatzen ari zela gauza jakina zen. Halere, merezi du zehaztea bilduma horretan azken ipuin berriekin batera han-hemenka barreiatutak zeuden ipuin zaharrak ere tartean sartzeko asmoa daukala. Eta noski, ipuin guztiak ezin tomo bakarrean kabitut. Bi liburuki izango omen dira "Erein"en eskutik argitaratuko direnak, lehena martxorako pentsatua daukalarik.

● **Pio Berasategik bere bigarren ipuin-liburua prestatzen** -- Pio Berasategi Madrilen bizi baina Zegamán jaioetako idazlea dugu, eta duela hilabete pare bat argitara eman zuen "Hamabost istorio Aizkorpeko" zeritzon ipuin-bilduma. Ildo beretik aspalditik gordeak zeuzkan beste hamar bat ipuinekin bigarren ipuin-liburua argitaratzekotan dabil, honako honek "Zaharrak berri" izena eramango duelarik. "Elkar"ek argitaratuko du hau ere, eta bukatu aurretik gogora dezagun egile honek berak aurretik bi nobela argitaratuak zeuzkala "Hordago"rekin.

musika

● **"Itoiz" dagoeneko Madril-en grabatzen ari** -- "Itoiz" taldea jo eta ke ari omen da honez gero bere hurrengo Lp-a grabatzen. Madrilgo estudio batetan dihardularik. Duela hiruzpalau aste hasi omen ziren eta dagoeneko grabaketa amaitzen ariko direla pentsa liteke. Nahiz eta Lasarteko estudioan grabatua ez izan "Elkar" izango da produzituko duen diskoetxea.

● **"Eltzegor" taldeari ezezkia apezak eta auzapezak** -- Fama polita ari dira hartzen "Eltzegor"ekoak zenbait girotan. Epe oso laburrean bi kantaldi egitea eragotzi dizkiete, bata Ziburuko apezaren bitartez eta bestea Bidarraiko auzapezaren erabakiz. Leheanean "Arrantzaleak"ekin batera kantatu behar zuten Ziburuko elizan baina apezak azken orduan ezezkia eman "trop engàge" omen zirelako. Bidarraikoa mitin-kantaldi bat zen eta "Guk" taldearekin batera aritu behar bazuten ere guztia debekatua izan zen auzapezaren aginduz.

● **Txomin Artola, bere diskoa kalean ikustearen zain** -- Oso aurreratua dauka Txomin Artolak "Xoxoa" berpiztu berriarekin kaleratu behar duen hurrengo diskoa. Itxura denez, oraingoan jazz aldetik osagarri fuerte bat eramango du plastikoak, eta kantu gehienak bereak direlarik tematika ere bere ohizko bidetik omen doa oraingoan, bere nolabaiteko giro bukoliko eta erromantiko bera sortzen ahaleginduz.

instituzioak

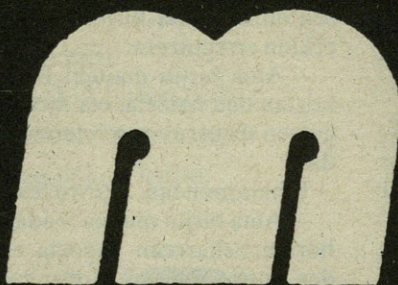
● **Xabier Lete, Eusko Jaur-laritzara** -- Guztiz segurua da Xabier Lete hurrengo Eusko Jaur-laritzan kargu altu bat edukiko duela, orain arte Diputazioan eduki duena utzi ondoren. Horrezaz gain, nahiko seguru dirudi ere kargu altu hori Kultur Kontseilaria izan daitekeela, eta zurrumurru hori azken bi asteetan hortik zehar ibili bada ere, "Deia"k nahiko segurutzat jotzeak kasik ziurtasun osora eramán gaitzake. Izan ohi ditugun beldurretarako, aitortu beharra dago Leteren izendatzea ez litzatekeela txarrentariko izanen.

Horixe da Auzmendi. Bitxia. Berezia.

Donostiako estiloa.

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

271050 eta 270447

GELTOKIAN

Baserritar bat trenaren geltokira joan da eta non jakiten du Donostia-rako trenak bi ordutako atzerapena dakarrela. Horrela izanik, kanpora ir-teten da eta aulki batetan eseritzen.

Halako batetan berriz, zerbaitek ipurdian zulatu balio bezala jaikitzen da eta geltokiaren inguruan haruntz eta honuntz hasten da.

Denbora luzean horrela ibili ondo-ren, geltokiko nagusia inguratzen zaio eta:

— Jauna; zer zabilta? Nekatuko zara bi orduak horrela iragateko as-moa baduzu. Eseri zaitez eta zaude la-sai. Oraindik beste ordu bete beharko bait du trenak honera iristeko.

— Adizu jauna! Ni ez naiz jakintsua izango, bainan irakurtzen badakit eta ongi irakurri dut hor geltokian AN-DEN jartzen duela eta horregatik ez naiz eseritzen.

TXANTONEN LEGEA

Txantonek ez zuen kotxerik erosi nahi izan, arrisku haundiko tresna zela eta.

Ez zuen erretzen, gaitz-bizia sar ez zekion.

Ez zuen edari gogorrik hartzen al-kohol-eriaren beldurrez.

Ez zuen janari haundirik egiten ur-daila zula ez zekion.

Ez zuen errondarik egiten, bikain ta-lerden iraun ahal izateko.

Ez zuen larru konturik probatu ba-da ezpada ere.

— Eta?

— Hil egin zen!

LOTERIAREN ZAIN

Gabonetako loteriaren zain zegoen geure Joxe. Egunero egunero joaten zen elizara ama birjinari loteria eror zekion erregutzero:

— Ama birjin maitea! Badakizu ni kristau ona naizela, eta mesedez erre-gutzen dizut, aurtun loteria eror daki-dan.

Biharamonean, berriro lelo bera:

— Ama birjin maitea, badakizu diru horren beharrean nagoela eta mese-dez, aurtun loteriak niretzako izan be-har du.

Horrela azaro eta abendu guztian zehar. Halako batetan, ama birjina nazkatzen da eta zozketarako bost bat egun falta zirela, zera esaten dio Joxe-ri:

— Ondo zegok diru horren beha-rrean egotea eta loteria eror dakizun nahi izatea, baina gutxienik eros ezak txartelen bat!

ASTRONAUTEN DESKUBRIMEN9 DUA

Azken espazio-bidaia batetatik eto-rrri eta gero, hiru astronautak berrogei egunetako 'kuarentena' igarotzen du-te eta Aita Santuarengana doaz. Ohiz-ko agurrak egin ondoren, zera esater diote:

— Kaixo, Aita Saindu jauna! Begira labur hitzegingo dizugu. Gaiã oso de-likatua da. Espaziotik etorri berriak gara eta Jainkoaren esistentzia ezaren frogak dakartzagu. Zuk hamar milioi dolare ematen badizkiguzu, isildu egingo gara eta ez da arazorik izango.

— Ez didazue irtenbide haundirik uzten. Har ezazue, bada dirua!

Vaticanotik atera eta zuzenean Moskura doaz geure lagunak K...li-nera. Han Chernenkorekin hitzegtun dute:

— Kaixo! Begira, zera esan nahi ge-nizuke. Espaziotik etorri berriak gara eta Jainkoaren esistentziaren frogak dakartzagu. Isilik gelditzea nahi ba-duzu, hogei milioi rublo eman behar dizkiguzu.

— Alu zikinak! Har itzazue zuen hogei milioiak.

Handik abioia hartu eta Washing-tonera zuzenenan Reaganekin hitze-gitera:

— Kaixo Reagan! Espaziotik iritsi berriak garen astronautak gara, eta zera

adierazi nahi dizugu: Jainkoaren esis-tentziaren frogak dakartzagu.

— Eta niri zer esaten didazue? Niri guzti hori bost axola zeidak eta.

— Bai, baina Jainkoa beltza da!

GAZTE BATEN AITORMENAK

Bertso hauek «UBEGI» ezizenaren pean aurkeztu zituen Joxe Aierbe Iraolak ARGIA Bertso Paper Txapelketan.

doinua: Iparragirre abila dela...

Gazte batekin hitz-aspertu bat

egin berria nauzute,
agian, naiko arrigarria
irudituko zaizute.

Nik ez nuan behartu,
bera bait zan ausartu;
nork entzuna behar dute
esan zidanen berri guztiok
laister izango dezute.

Askotan esan oi degu gazte
denboran nola sufritu?

Baina guk uste baino geiagok
naiz hala ez irudit.

Badituzte, bai, penak
eta dituzten denak,
barruan ezin kabit,

geientsuenak kontatu arte
mutila etzan lasaitu.

Jakin ezazu nagoela ni
ogei urtetik pasia,
eta ikasi nezakeena

aspalditxo ikasia.
Baina nun dago lana:
beharrezkoa dana,

nun dago irabazia?
Horrela pasa behar al degu
gure bizitza guzia?

Badakit batek baino geiagok
alpertzat hartzen gaitula,
eta, onenean, zuk ere gauza
bera usteko dezula.

Lana egin nai degu
kupirarik eztegu;
dunak eman dezaigula,
proatu gabe zer geran, inork
eztu jakingo sekula.

Joxe AIERBE

Noiz arte eztakit, baina gaurdaino
bizi naiz gurasoekin,
ai zer nolako etorkizuna
daukaten haiek nerekin!
Mantendu eta jantzi,
naikoa penitentzi,
gaurko bizimoduakin;
nik bitartean irabaztea
oraindik zer dan ez jakin.

Dirua eztet sekula ere
itsu-itsuan gastatu,
norberarena eztanarekin
ezin daiteke jostatu.
Zintzo ibili arren,
poltsatik beti erren,
eta hori naiz ez gustatu,
a! dun guztia ematen dunai
nola geiago eskatu?

Nere guraso maitagarriak
ia eskolarik gabe,
askoz lenago eginak ziran
beren buruaren jabe.
Hamalau urterekin,
lanari zien ekin;
naiz nik jakin haien doble,
haiek orduan egin zutena
egin banu askoz hobe.

Era honetan ni neu bakarrik
nagonik ezazu uste,
baina geienek ez dirudite
daudenik ni bezain triste.
Ez bait gera berdinak,
haiek buruko minak,
bai igande ta bai aste,
kentzeko beste erremedio
batzuk bilatzen dituzte.

Maite bat badet eta hor nabil
berarekin txoraturik,
ezetzik eztit esaten baina
gau eta egun kezkatu.

Ez bada atzeratzen,
da beste bat bilatzen,
egoera ikusirik;
bene-benetan maite nauela,
hortan eztago dudarik.

Bizi-poza ta itxaropena
dijoazkigu gain-bera,
noiz arte iraun behar du honek?
hori da gure galdera.
Konpon bedi lenbailen,
berandutu baino len;
oraindik zerbait bagera,
bestela erdiak edo geienak
betiko galduak gera.

Horra gazteak egin zizkidan
aitormen batzuk azaldu,
oso laburki esanak dira,
ezin geiago zabaldu.
Kezkati utzi nindun,
garbi hitzein bait zun,
eta arrazoi ez al du?
Horrelakoak ez daitezela
inolako moduz galdu!

ARGIA urte arteko muga horretan

MIXERIATIK POBREZIARA

URTE batetik bestera dagoen tartean ez da egoten txanpain kopa bat hartzeko ere betarik. Bata joan orduko, to!, bestean plantatu gara. Eta halaz ere tartetik balego bezala hor kokatu nahi izaten ditugu gure erreflexioak. Joan den urtearen balorapena egin, has-tear dagoenak zer ekarri dezakeen aztertu. Eta zilipurdika berriz ere lanean jo eta ke hasi baino lehen unetxo bat behinik behin etorkizunari begira gelditu. Nondik nora gabiltzan ahaztu behintzat ez dezagun egin.

Begiradatxo hori oso ezezkorra izango ez dela espero denean errazago egiten da gainera. Eta ARGIAtik gaur egun euskal prentsaren etorkizuna begiratzeko ez dago beldurrik. Txarrenak behintzat pasata daudela dirudi!. Beste harek esaten zuen eran: «mixeriatik pobreziara behintzat egin dugu orainartekoan». Kattastrofetik krisis egoerara pasa gara.

Eta ez da urrats makala!

EUSKARARI buruzko arazoe-tan askotan gertatzen den gauza da hori. Ikuspegi orokorra hain larria agertzen den unean, bere etorkizunak batere garrantziarik eskaintzen ez duenean, aurrera emandako urrats bakoitzak izugarria dirudi. Eta ziurrena hala izango da gainera. Nahiz eta azterketa hotz batek agertu gero, euskaldun garenon minoria honen euskal bizitza aberastearekin bakarrik ez goazela inora; gure gizartearen ardatz nagusienak erdaldunak badiraute behintzat.

Azken arnasa ere xamurtu daitekela alegia.

Hortaz, gure euskal prentsa txiki honen pozak kontatzerakoan ez delazala inork pentsa arazo zenbaiten soluziobidea aurkitu dugunik, ezta gutxiago ere. Indijentzi maila gainditzen ari den zerbaiten poza beste-

ARGIA

rik ez bait da. Euskararen erresistentzian atal baten defentsan ematen diren urratsak dira besterik gabe. Eta inork ez beza ahaztu erresistitu euskarak eriotzari erresistitzen diola.

Bainan bitartean pozak poz dira eta aurrera agindako urrats bakoitza da beharrezko.

ARGIAren irakurleen artean egindako inkestak izan duen erantzunak, adibidez, pessimistena ere alaitu behar du. Lerro hauek idazterakoan dagoeneko ia bostehun erantzun baditugu jasoak, eta oraindik ere, egunero iristen da mordoska bat. Kontsultatu dugun zenbait espezialistaren ustaz, saltzen den kopuruaren ehuneko hamarrekin inkestari erantzutea, eta azkenerako zifra honetan ibiliko gara, sekulako arrakasta da.

Eta oraindik ere inkesten azterketa hasteko dugunean iadanik erantzunen kopurua ikusiz ondorio garbi bat atera daiteke: hau da, aldizkariak bere inguruan batzen duen giro bizia. Nolabait, eguneroko lanean

nabari daitekeen giroaren frogia. Eta hau eskertzekoa izaten da benetan.

Beste ondorioak, erantzunak aztertu ondoren, jakin eraziko ditugu.

84.ean, lehenengo aldiz egiteak dakarren inprobisazio guztien gaitetik, Euskal Kulturaren Urtekaria argitaratzea lortu dugu. Eman zaion harrera ez da txantxetakoia izan. Eta horrek badu bere garrantzia. Are gehiago lana burutzeko bere inguruan sortu diren lan talde eta giroak. Aurrerantzean jarraipena eskatzen du alde batetik, eta bestetik urrats zailagoak eskutarten hartzeko baldintzak jarriak ditugula erakusten.

Jende prestaturik badu euskarak prentsa mailan, eta helburu posible bat bideratuaz gero, nola ez, indarrak batu eta aurrera ateratzen da baldintza zailenetan ere.

Irakurlegoa da Euskal Prentsari benetazko bizia eman diezaiokeen indar bakarra, eta hau ere gorantz doala esan genezake ARGIAkook, gure zifretaz baliatuz. Zifra zehatzak emateko aukera inkesta eta beste azterketa batzuren ondorioz izango badugu ere, iadanik azken hiru urteotan gorakada nabarmena izan dela esan dezakegu.

Eta aipatu beharrekoa ere instituzio publikoetatik, eta hauetan diharduten euskaltzale finen laguntzaz, jasotako diru-laguntzak (Eusko Jaurlaritza, Gipuzkoako Foru Aldundia, eta Udaletxe batzu). Oso garrantzitsuak bihurtu dira, eta nahiz eta oraindik langile eta kolaboratzaileen militantetza beharrezkoa izan, aldizkariari berari lehen ez zuen ziurtasun eta sendotasuna eman diote.

Buka dezagun, oraingoz, iadanik igaro zaigun urte honek gure animoaren sakutan utzi digun sentimendu baikorrenak aipatuz. Asmo berriei, Euskal Prentsak, eta bertan guk, aurrean ditugun apustuei hartuko diegu neurria hurrengo batean.

GAZTEA.
BIZIA.
ZIURRA.

25 urte Elkar Lanean

CAJA LABORAL

30 segunduren buruan zeure eragiketak eginik daude.

"Tarjeta 24 CAP" txartelaz
gure Kutxazain Automatikoak
erabiliaz dirua atera, dirua sar,
taloi edo txeke, zure
kontuaren laburpena
eska, talonari berri
bat eska eta hori
dena
herrenkan
jarrita itxoin
beharrik gabe,

denbora asko aurreztuz.
30 segunduz behetik, eta batere
konplikaziorik gabe, Gure
Kutxazain Automatikoak
egunaren 24 ordutan
zerbitzeko

baitauzkazu, nola
funtzionatzen
duen pausoz
pauso azaltzen
dizute.

Kutxazain Automatikoa

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA